

KARYS

1974
LAPKRITIS

Nr. 9

KARYS

1974
Nr. 9 (1506)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALCIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

V. Augustinas — Lietuvos artileristai	viršelis
K. Ališauskas — Klaipėdos krašto sukilimas	321
Prel. M. Krupavičiaus kalba	326
Petras Būtėnas — Sembos kraštovardis	328
S. Baipšys — Žemaičiai sujudo — II dalis	333
J. Liobė — Karinės tarnybos atsiminimai	342
V. Mingėla — Aštuonių Lietuvos savanorių nuotykis	343
TREMTIES TRIMITAS	345
LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE	354
KARINĖS ŽINIOS	356
KRONIKA	357

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. —
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čičauskas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg I,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$9.00, pusmečiui — \$4.50, atskiro nr. — \$1.00

Pinigų siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription \$9.00 per year. Single copy \$1.00 • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 9 (1506)

LAPKRITIS — NOVEMBER

1974

Klaipėdos krašto sukilimas, Lietuvos Šaulių Sąjunga ir J. Tapulionio "istorijos" apie sukilimą

KAZYS ALIŠAUSKAS

Sąryšyje su Klaipėdos krašto sukilimo 50 metų sukaktimi, 1973 m., lietuvių spaudoje tilpo eilė straipsnių sukilimui paminėti. Taip ir derėjo kad būtų. "Karyje" Nr. 5 ir 6, 1973 m. tilpo Klaipėdos krašto sukilimo dalyvio J. Tapulionio straipsnis "Klaipėdos krašto atvadavimo istorijos." Į šį straipsnį atsiliepė eilė asmenų, kaip sukilimo dalyvių, taip ir nedalyvių, nurodydami J. Tapulionio klaidas. J. Tapulionis atsikirta parašydamas dar vieną straipsnį, kuris tilpo 1974 m. "Kario" Nr. 6. Daugumą nurodytų ryškių klaidų J. Tapulionis neatsisė, tvirtina, kad jis viską teisingai parašė.

Istoriniai straipsniai, tilpusieji žurnaluose kaip kad "Karys" aukštai vertinami, nes pasilieka amžinai naudojami istoriją rašant, tad klaidų tenka rūpestingai vengti.

Lietuvoje apie Klaipėdos krašto sukilimą buvo vengiama, politiniais sumetimais, atvirai ir išsamiai rašyti. Buvo kalbama ir rašoma, kad Klaipėdos sukilimą įvykdė Klaipėdos krašto lietuvininkai, remiant Šaulių Sąjungai. Gerai buvo žinoma visiems, kad sukilime, be klaipėdiečių, dalyvavo savanoriai Lietuvos kariai ir šauliai, tačiau viešai prisipažinti dar nebuvo atėjęs laikas. Reikėjo laukti ir vengti ypatingai detalesnės sukilimo kautynių eigos aprašymo. Dabar sąlygos pasikeitė, galima viską atvirai rašyti. Politinių komplikacijų nebebus. Nors nebuvo rašoma, bet žinios apie kautynių eigą buvo renkamos. Išsamias žinias buvo surinkęs kpt. Juozas Gineitis, vienas iš sukilimo aktyvių dalyvių. Atspausdinta nebuvo. Kpt. J. Gineitis 1941 m. buvo bolševikų suimtas ir išvežtas į Sibirą. Vertingos žinios su aprašymu, tenka ma-

nyti, žuvo. Klaipėdos sukilime man neteko dalyvauti. Įdomavausi šiuo Klaipėdos krašto istoriniu įvykiu ir su kpt. Gineičiu palaikiau ryšį, abu buvome istorijos mėgėjai.

Išėivijoje, jausdamas, kad kpt. J. Gineičio surinktos žinios ir aprašymas žuvo, ėmiausi rinkti žinias, daugiausia dėmesio kreipdamas į sukilimo kautynių eigą. Vieni sukilimo dalyviai man prisuntė savo rašytas žinias bei atsiminimus, kiti davė spaudai, kuri jas atspausdino. Dėkoju už tai vieniems ir kitiems. Negaliu pasigirti, kad gerai pavyko, bet visgi turiu pakankamą pagrindą parašyti istorinę apžvalgą apie sukilimą. Kai kurios mano turimos žinios griežtai priešingos, nesiderina su J. Tapulionio suteiktomis "Karyje" žiniomis. Gerai žinau, kad tikslaus sutapimo tokiais atvejais negalima norėti ir tikėtis, skirtumų bus, tačiau esminiuose dalykuose panašumo turi būti. Rašau, kad ateityje istorikai mėgėjai ir skaitytojai atkreiptų daugiau dėmesio į J. Tapulionio "istorijas" ir atitinkamai įvertintų ir kad jos neprigytų spaudoje.

1. LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGA IR KLAIPĖDOS KRAŠTO SUKILIMAS

Šaulių Sąjunga nuo pat savo įsikūrimo pradžios rūpinosi Klaipėdos krašto likimu. Ji tai laikė savo pareiga. Vokiečių administracijai pasitraukus ir prancūzams užėmus Klaipėdos kraštą, Šaulių Sąjunga 1920 m. užmezgė artimesnius ir glaudesnius ryšius su klaipėdiečiais. Didžiausias dėmesys buvo kreipiamas į jaunimą. Rūpintis buvo lietuviško nusiteikimo stiprinimu Klaipėdos krašte ir buvo

vedama propaganda už prisijungimą prie Lietuvos. Klaipėdiečiai lankydavosi Kaune ir šauliai lankydavo Klaipėdos kraštą. Ypatinę judrumą santykių palaikyme ir išplėtime parodė Aleksandras Marcinkevičius-Mantautas, iš klaipėdiečių — Vilius Šaulinskas ir Jurgis Bruvelaitis. Prie šio sąjūdžio prisijungė daug asmenų kaip šaulių taip ir klaipėdiečių. Veikė sutartinai, tad ir darbo pasekmės buvo geros.

Lietuvos Šaulių Sąjunga ne vien tik propagavo mintį apie Klaipėdos krašto prisijungimą, bet ir aktyviai dalyvavo Klaipėdos krašto sukilime. Žuvo 4 šauliai. Jų vardai ir pavardės yra žinomos. Kaip kariai, taip šauliai ir klaipėdiečiai gali didžiuotis, aiškinti ir skelbti, kad jie išlaisvino Klaipėdos kraštą. Sukaktuviniai straipsniai spaudoje skelbiami ir rašomi tam, kad pakeltų žmonių nuotaikas, ypač jaunimo ir skatintų kovą dėl Lietuvos laisvės. Nepavydėkime nei šauliams, nei klaipėdiečiams garbės. Jie dirbo, kovojo dėl Lietuvos laisvės. J. Tapulionis bereikalo pykauja ir polemizuoja su K. Milkovaičiu (žr. "Karys", 1973 m. Nr. 6, p. 194), drėbė įžeidžiančius žodžius "... pagrindinę jėga sudarė kariuomenė, o šauliai ir atskiri savanoriai buvo tik priedas". Kaip kariai, taip šauliai ir klaipėdiečiai yra tie patys lietuviai ir nėra reikalo rūšiuoti. Jokių "priedų" ten nebuvo ir niekas tokiais nesijautė, teisingai pastebėjo Alfonsas Žiedas.

Gal kas nors panorės operuoti skaičiais, kurių daugiau dalyvavo? Štai, mano surinktos apytikrės žinios. Mjr. J. Išlinsko (Aukštuolio) I rinktinėje šaulių buvo tik kpt. Noreikos ir kpt. Strielniko kuopose. Žygio metu prie I rinktinės prisijungė Kretingos ir Palangos šaulių būriai. Raitelių eskadronas susidėjo vien iš karių. Kpt. Astupėno, kpt. Iljesevičiaus ir vyr. ltn. Kaufmano kuopos susidėjo vien iš karių. Aiškią daugumą pirmoje rinktinėje sudarė kariai.

kpt. M. Kalmanto (Bajoro) II rinktinėje 1 kuopa sudarė kariai (šaulių buvo 1 kuopoje tik keletas vyrų) 2 ir 3 kuopas sudarė šauliai, tik kulkosvaidininkai buvo kariai. Tad daugumas buvo šauliai.

Mjr. Jakšto (Kalvaitis) III rinktinę sudarė vien šauliai. Joje buvo dvi kuopos. Tiesa, šioje rinktinėje buvo daug atsargos karių, pasižymėjusių kovose dėl Lietuvos laisvės 1919-1920 m., be jie buvo šauliai.

Tad kurių daugiau buvo? Vienas Dievas težinot Archyvų neturint, neįmanoma tiksliai sužinoti ir pasakyti. Tačiau, ar verta tai nagrinėti, visi jie buvo lietuviai ir vykdė uždavinius, kurie buvo įsakyti.

2. DĖL ŽUVUSIŲJŲ SKAIČIAUS

J. Tapulionis rašo, kad kautynėms pasibaigus mjr. J. Išlinskas pranešė "... iš viso yra 6 užmušti ir nei vieno sužeisto." ("Karys", 1973 m. Nr. 6, p. 196). Toliau J. Tapulionis ironizuodamas rašo: "Visai neaišku iš kur vyriausias sukilėlių vadas J. Budrys priskaitė apskritą skaičių 20 užmuštų." Išvadoje J. Tapulionis pridėjo savo samprotavimus: "Rašydamas atsiminimus pasivadino armijos vadu, tad pagal armiją gal ir užmuštųjų skaičių padidino." J. Tapulionis klysta. Pavyko surasti 8 asmenų, žuvusiųjų kovoje, pavardes, štai jie: kpt. E. Noreika, ltn. V. Burokevičius, kariūnas Staselis ir gusaras Semelevičius. Daugiau pavardžių žuvusiųjų karių kol kas nepavyko sužinoti. Žuvo 4 šauliai ir jų vardai ir pavardės yra žinomos, štai jie: Antanas Ulevičius, Algirdas Jasaitis, Floras Lukšys ir Jonas Plekšys (žr. Šaulių Sąjungos istoriją, p. 63). Kaip matome iš patiekto sąrašo, nėra nei vieno kareivio, žuvusio mjr. J. Išlinskio ir kpt. M. Kalmanto rinktinėse. Manay, kad žuvusių buvo, bet dabar iševijoje esant sunku susekti. Yra žinių, kad trys žuvusieji buvo palaidoti Klaipėdos kapuose pasibaigus kovoms, tačiau jų vardai ir pavardės nežinomos. Yra dar žinių, kad per savųjų klaidą buvo nušauti du kariai ir kad nuo persalimo mirė du sukilėliai. Jeigu J. Budrio pateiktas skaičius nėra tikras, tai jis yra apytikris. Iševijoje rinkti žinias apie įvykius Lietuvoje, kurie vyko prieš 50 metų, yra sunku, tai didelis ir varginantis darbas.

3. GINČAS DĖL KPT. E. NOREIKOS

J. Tapulionis savo rašinyje kpt. E. Noreiką atvaizdavo kaip labai silpną vadą. Tuo aprašymu liko nepatenkinti tie asmenys, kurie kpt. E. Noreiką pažino ir todėl atsiliepė "Karyje". Vienas jų yra plk. A. Butkūnas, kuris E. Noreiką gerai pažino. Tuoj ėmėsi ginti garbę kovoje žuvusiojo draugo (žr. "Karys", 1937, Nr. 9, p. 337). J. Tapulionis atsiliepė 1974 m. "Kario" Nr. 6 ir parašė, kad A. Butkūnas 2 pėst. pulke netarnavo, tad ir jo "tvirtinimai" neturi vertės. Tai ne tiesa. J. Tapulionis, štai, kaip motyvuoja: L.E. A. Butkūno biografinėse žiniose nėra parašyta, kuriame pulke jis tarnavo. Tai teisybė, padaryta klaida, nėra parašyta, kuriame pulke tarnavo, duota tik bendros biografinės žinios. J. Tapulionis mėgsta L.E., tad reikėjo jam pasiskaityti L.E. VII t., p. 209-210 apie Giedraičių kautynės ir L.E. XXXV t., p. 52-54 apie Zarasų operaciją, ten būtų suradęs, kad A. Butkūnas, draug su E. Noreika, tarnavo 2 pėst. pulke ir kariavo su Lietuvos priešais bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Literatūroje yra gerai žinomas populiarus J. Petruičio veikalas "Laisvę ginant",

kuriame dažnai minimi A. Butkūnas ir Noreika.

Netikiu, kad J. Tapulionis apie tai nieko nežinojo ir negirdėjo. Kyla klausimas, kodėl J. Tapulionis pasirinko tokį nevykusį pasiaiškinimo būdą? Kodėl jis taip nemėgsta E. Noreikos? Parašė dar, kad apie E. Noreikos elgėsi Klaipėdos krašte buvo vedama kvota. Pirmą kartą girdžiu, kad apie žuvusį kovotoją-didvyrį, būtų vedama kvota, manau, jog buvo renkamos žinios, kaip kad bendrai buvo daroma, bet ne kvota. Palauksiu, gal dar J. Tapulionis, pravedęs kvotą, sekančiame rašinyje E. Noreiką atiduos teisman ir nubaus.

Kpt. E. Noreiką ir aš gerai pažinau, jo garbei turiu, štai, ką pridurti. 1919 m. liepos mėn. baigiau Karo mokyklą ir buvau paskirtas į 2 pėst. pulką. Pulko vadas paskyrė į 7-tą kuopą, kurios vadu buvo karn. Andrius Butkūnas (tuomet Butkevičius). 8-tos kuopos vadu buvo Eduardas Noreika ir 9-tos kuopos Juozas Andriūnas. III bataliono vadu buvo Jonas Petraitis. A. Butkūnas teisingai yra parašęs, kad 1919-1920 m. petys į petį ėjome, vienas kitą rėmėme ir kariavome su Lietuvos priešais. E. Noreikos drąsos ir sumanumo dėka buvo laimėta iš-tisa eilė sunkių kautynių prie Panevėžio, Suvieko, Kuklių, Kalkūnų ir Giedraičių. Sveikinu ir dėkoju A. Butkūnui, kad stoji ginti garbę kovoje žuvusio draugo, kuris nebegali apsiginti. Patarčiau J. Tapulioniui pasiskaityti "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės" I tomą.

4. Klaipėdos sukilimas yra vienas iš gražesnių ir garbingesnių lietuvių žygių kovojant dėl Lietuvos Laisvės. Atliktas skurdžiose sąlygose, dėl skubotumo blogai pasiruošus. Sukilėliai kentė nuo šalčio ir jautė didelį alkį. Tačiau jie atsilaikė, nes sukilėlių moralė buvo labai aukšta. Netiesa, kaip J. Tapulionis rašo, kad niekas nebuvo apdovanotas Vyčio Kryžiumi. Kol kas pavyko sužinoti, kad Vyčio Kryžiumi buvo apdovanotas vyr. ltn. Kaufmanas. Visa tai buvo padaryta neviešai. Buvo ir daugiau apdovanotų, turiu viltį dar keletą apdovanotų sužinoti, tačiau visus sužinoti vargiai pavyks.

5. Raitelių vadai, K. Labutis ir P. Balzaras, griežtai neigia J. Tapulionio pasakymą, kad raiteliai dėvėjo slapvotas kelnes. Taip nebuvo. Klaipėdos krašte buvo daug vyrų, tarnavusių vokiečių kavalerijoje, lietuvininkai buvo laikomi gerais kavaleristais. Pamatę sukilėlių raitelius, tuoj spėjo, kad tai yra perrengti kareiviai. Jie sakydavo: "ant arklio sėdi, taip ant štulės" (reiškia moka joti) ir sako, kad "jie freivilgiai". Su jais nebuvo ginčijamasi, sukilėliai buvo mandagūs.

6. Nesuprantama, kuriems galams J. Tapulionis privatų pasikalbėjimą gatvėje su P. Balzaru patalpino spaudoje ir dar su grubiomis klaidomis.

Į tai turiu pasakyti kaip seka: a). P. Balzarą aš neprievartavau parašyti atsiminimus, bet prašiau ir jis parašė. Atsiminimai vertingi ir P. Balzarui dėkoju. b) K. Labutis (raitelių vadas) davė P. Balzarui (leitenantas, raitelių būrio vadas) ne raščiuką, bet pakietą, kuriame buvo J. Budrio operatyvinis įsakymas su uždaviniu M. Kalmantui. P. Balzaras surado M. Kalmantą (Bajorą) ir jam pakietą įteikė. Antru kartu vykti pas M. Kalmantą P. Balzarui nereikėjo. c). P. Balzaro atsiminimuose nieko nėra parašyta, kad K. Labutis pyktų ir darytų kokius tai priekaištus J. Budriui. d) M. Kalmantas pats vadovavo savo rinktinei, vesti jo nereikėjo. Žygiavo drauge, kol kelias sutapo, paskui išsiskyrė. e). Visai bereikalo J. Tapulionis tyčiojasi iš P. Balzaro, vadina "leitenančiuku". Yra žinoma, kad P. Balzaras kovose dėl Lietuvos laisvės buvo labai judrus ir energingas. Duok Dieve daugiau tokių vyrų Lietuvai!

7. Sendvaryje prie sodo buvo kapinės. Teiravausi šiuo reikalu pas daugelį sukilimo dalyvių, patvirtino, kad kapinynas buvo. Apart to, Čikagoje pavyko surasti seną vokišką Klaipėdos apylinkės žemėlapi, kuriame yra pažymėtos kapinės. Abejoti ginčytis netenka. J. Tapulionis visai be reikalo priekaištuoja A. Žiedui, kad: "Prie Sendvario, tačiau, kapinių nėra, taigi nebuvo ir A. Žiedo didvyriškų veiksmų nei kapinėse, nei Sendvario kieme." (Žr. "Karys", Nr. 5, p. 145). Tai netiesa, buvo kapinės ir vyko karo veiksmai, Lietuviai nugalejo ir Sendvarį užėmė.

8. GINČAS DĖL LENKŲ KARO LAIVO

Niekados nesu kalbėjęs ar rašęs, kad lenkų karo laivas "Komendant Pilsudski" buvo įplaukęs į Klaipėdos uostą. Jisai buvo atplaukęs prie pat uosto, netoliese Dangės upės žiočių. Išmetė inkarą ir sustojo. Taip sakiau ir rašiau, tą pat ir dabar tvirtinu. Šiuo klausimu turiu tikslias žinias. Be kitų asmenų, sukilimo dalyvių detales žinias suteikė Kostas Jurgėla, kuris vyko ir įteikė J. Budrio raštą lenkų karo laivo komendantui. Kostui Jurgėlai nuoširdžiai dėkoju už suteiktas žinias. Jisai rašo, kad laivas buvo visai netoli nuo kranto. Galėjo žodžiu susikalbėti su laivo komanda ir paprašė, kad paduotų valtį. Laivas valtį prisiuntė, į kurią įsėdo K. Jurgėla ir nuvykęs laivo kapitoniui įteikė J. Budrio raštą. Laivas atplaukė sausio 16 dieną, bet ne sausio 15, kaip kad J. Tapulionis rašo.

Kad laivas apleistų Lietuvos vandenis J. Budrys padarė intervenciją ir prancūzų komisarui Petisnė. Laivas išplaukė sausio 17 d. J. Budrio štabas buvo Klaipėdos mieste, išikūręs "Ryto" viešbutyje (žr. "Lietuvos Pajūris", Nr. 4, 1962, p. 17).

Kad laivas buvo pavestas sekti J. Tapulioniui iš

Pempininkų kaimo, tai yra neįtikėtina, nes jis negalėjo jo matyti. Prie žiemos uosto buvo sargybos, visai netoliese laivo, jos matė ir sekė laivą. Pirmasis šią klaidą pastebėjo S. Juškėnas ir parašė "Naujienose".

9. SCHEMA

Prie savo aprašymo J. Tapulionis "Karyje" Nr. 6, 1973, p. 191, pateikė schemą, kuri nevisai tvarkoje, su klaidomis. a) 1 ir 3 kuopas perkėlė į dešinįjį Dangės upės krantą. Faktinai jos buvo užėmę pozicijas kairiajame Dangės krante. Dangės upę perėjo sausio 15 d. ir puldamos nuėjo į miestą. Šią klaidą pastebėjo K. Čeputis (žr. "Karys" Nr. 9, 1973, p. 338). Tai ką pastebėjo K. Čeputis, patvirtina ir J. Išlinskas, I rinktinės vadas, rašytuose man savo atsiminimuose; b) Lauko štabo visai nebuvo, nemini apie tai nei vienas sukilimo dalyvių savo atsiminimuose. J. Budrio sukilėlių jėgos nebuvo tokios didelės, kad būtų buvęs reikalinga dar atskiras lauko štabas.

10. J. BUDRYS BUVO NUVEŽTAS Į KLAIPĖDĄ

J. Tapulionis "Kario" Nr. 6, 1973, p. 190, rašo, kad matė J. Budrį, kuris nužygiavo į miestą drauge su Kalmantu. Tai netiesa. J. Budrys į Klaipėdą nėjo pėsčias, sausio 15 d., jis buvo savo vadovietėje Ginduliuose. Auto mašina atvyko į Gindulius M. Kalmantas su J. Vanagaičiu ir J. Budrį nuvežė į Prefektūrą. Tai buvo sausio 15 d. pavakaryje (žr. M. Bajoras, Klaipėdos sukilimas. "Naujienos" Nr. 75, 1964, kovo 28).

II. GINČAS DĖL FILMO

Filmo buvimu, apie kokį rašo J. Tapulionis, aš netikiu. Prasimanė daug dalykų, manau, kad tą pat padarė ir su filmu. Žinau, kad fotonuotraukų buvo daug, taipogi žinau, kad keletas asmenų buvo nufilmuota, bet jau sukilimui pasibaigus. J. Tapulionis rašo ("Karys" Nr. 6, 1974), kad tas filmas buvo rodomas viešai kariams kino teatruose vasario 16 d. ir lapkričio 23 d. progomis. Nejaugi viešai galima buvo rodyti tokį filmą, kuriame paniekinančiai pavaizduoti prancūzų kariai belaisviai? Kaune veikė prancūzų atstovybė, kuri tuoj apie tai būtų sužinojusi ir griežtai reagavusi. Vyriausybė turėtų namalonumų. Abejoju, kad Kariuomenės štabo pareigūnai, kurie turėjo savo žinioje tokį filmą, būtų buvę toki neapdairūs. Bendrai neįtikėtina, kad toks filmas buvo ir kad buvo rodomas kino teatruose.

12. KLAIPĖDOS KRAŠTO SUKILIMAS IR ŽELIGOVSKIADA

J. Tapulionis "Kario" Nr. 5, 1973, p. 145, rašo: "Lietuvos vyriausybė prisiminė Pilsudskio įsakymą gen. Želigovskiui suvaidinti sukilėlių ir užimti Vilnių."

Alfonas Žiedas, "Kario" Nr. 1, 1974, p. 16, tvirtai ir aiškiai pasakė, kad J. Tapulionio sugretinimas Želigovskiados su Klaipėdos krašto sukilimu: Istoriniu, politiniu, moraliniu ir teisiniais požiūriais yra nevykęs. Tačiau J. Tapulionis yra užsispyręs, nepaiso jokių argumentų ir "Kario" Nr. 6, 1974, p. 220 tvirtina, kad "lietuviai sekė Želigovskio pavyzdį". Kas bus, jeigu šis dergalas pakliūs į kitataučių spaudą ir prigis. Gėda bus lietuviams. Šis J. Tapulionio neapdairumas, privertė mane rašyti šį straipsnį, kad užbėgus įvykiams už akių.

Pažiūrėkim, ką šiuo klausimu rašo E. Galvanuskas, tuometinis Lietuvos vyriausybės ministras pirmininkas (žr. "Draugas" 1961, sausio 21, Nr. 17) Cituoju:

"Kuriuo būdu užvaldyti Klaipėdos kraštą dėl kurio vyksta ginčas? Pirmasis būdas: padaryti viešą atvirą puolimą, nes gen. Žukausko nuomone, Lietuvos kariuomenė gali Klaipėdos kraštą užimti per 24 val. Prancūzų įgula maža, jos tikslas nekariauti, puolimą atlaikyti, o Petisne autoritetą paremti. Šis būdas sukėlė abejonių. Pirmiausia jis reikštų atvirą Santarvės valstybių užpuolimą. Netrukus jie ultimatumu pareikalautų atitraukti Lietuvos kariuomenę ir karo nuostolius padengti."

"Antras — pamėgdžioti Želigovskio būdą. Lenkijos neklusnūs generolas liko nenubaustas. Tautų Sąjunga užmerkė akis ir Lenkijos vyriausybė nevertė atšaukti Želigovskį. Kitaip reikalai klostytusi su Lietuva. Pirmiausia, vargu mes surastume lietuvių karį tai įvykdyti. Antra, Santarvė panaudotų veik tas pat priemones Lietuvai paveikti, dotų veik tas pat priemones Lietuvai paveikti, kaip ir darant į Klaipėdą atvirą žygį. Abiems atvejais Lietuvos įsigalėjimas Klaipėdos krašte labai abejotinas."

"Šiuos būdus atmetus, sustojau ties trečiuoju — suorganizuoti vadinamą Klaipėdos krašto lietuvininkų, klaipėdiečių sukilimą prieš vokišką direktoriją ir jos ramstį Petisnė, užimti Klaipėdą ir ginčo objektą turėti Lietuvos vyriausybės rankose. Šį mano pasiūlymą ministrų kabinetas priėmė vienu balsu ir pasiūlymą ministrų kabinetas pavedė vykdyti vienam asmeniui — Lietuvos ministrui pirmininkui ir užsienio reikalų ministrui. Nutarimas buvo slaptas."

Išrašiau ištisai. Komentarai nereikalingi. E. Galvanauskas buvo gabus ir apdairus politikas. Lietuviai dirbo vieningai, žygis pavyko gerai. J. Tapulionio aiškinimai nevykę. Rašo tartum dalyvavo tuometinės vyriausybės posėdžiuose.

BENDRAI SUMETUS

Rašyti J. Tapulionį apie Klaipėdos sukilimą paragino ramovėnų Centro valdyba. Apie šį nutarimą K. Dabulevičius pranešė Čikagos skyriaus ramovėnų susirinkime 1972 rudenyje. Žadėjau ir aš rašyti, bet išgirdęs, kad pavesta rašyti J. Tapulioniui, nuo rašymo susilaikiau. J. Tapulionis pasijuto turįs tvirtą užnugarį, rašė nieko nepaisydamas.

Prirašė prasimanytų, fantastinių dalykų, parodė neapykantą kai kuriems asmenims, pvz. A. Butkūnui, E. Noreikai, P. Balzarui, A. Žiedui, K. Milkovaičiui ir šauliams. Patarčiau į tai nekreipti dėmesio.

Dėka J. Tapulionio rašinio, kuris sukėlė gan rimtą polemiką spaudoje, pavyko man išsiaiškinti tik kai kurias kautynių eigos detales. Tačiau visgi daugiau žalos, negu naudos. Pagrindinė J. Tapulionio klaida, tai neįvertinimas — ignoravimas literatūros. Rašė "istorijas" nebeskaitęs J. Budrio, E. Simonaičio, M. Kalmanto, E. Galvanausko ir kitų asmenų vertingų raštų. Naudojosi vien tik L.E., tad ir privėlė klaidų.

Gintaro žvejys Baltijoje.

GARBINGOJI DIENA ARTĖJA

Lietuvių bendruomenė esanti už Lietuvos ribų, kas metai prisimena lapkričio 23 dieną ir tos dienos reikšmę. Ta diena yra mūsų kariuomenės šventės diena ir nors mes esame išsiblaškę po platųjį pasaulį, bet tos datos dar nepamirštame. Ši šventė ypatingai daug ką primena Lietuvos kariuomenės kūrėjams-savanoriams ir dar daugiau juos įpareigoja.

Jie savo jaunystės dienoje, laisva valia įsijungė į kovotojų gretas ir ryžtingai kovojo už Lietuvos laisvę. Tose kovose žuvo daug ginklo brolių, kūrėjų-savanorių, ir jie yra įsitikinę, kad nėra kilnesnio būdu žuvusius ginklo brolius pagerbti, kaip ryžtingai tą kovą tęsti ir tremties sąlygose.

Praeitį gimdo ateitį, o ji šiandieną yra labai liūdna. Mūsų tėvynė yra pavergta, o krašto gyventojai yra terorizuojami, tremiami ir žudomi. Vakarų demokratai tų baisenybių nenori matyti ir nenori apie tai net girdėti, nes tai dar jų neliečia. Mūsų tauta yra užgrūdinta, ištvėringa ir šių kančių atlaikys.

PRELATO MYKOLO KRUPAVIČIAUS kalba pasakyta Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų-Savanorių Sąjungos, Čikagos Vytauto Didžiojo skyriaus narių susirinkime, įvykusiame 1968 m. rugsėjo mėn. 29 d., Čikagos Savings and Loan Association salėje.

MANO MIELIEJI, BRANGIEJI BROLIAI SAVANORIAI

Retai aš žmonėms pasirodau. Iš supančios savo pastogės retai kada išeinu, bet yra momentai, kurie verčia mane rizikuoti. Jie atsiliepia į mūsų teises kovoti; buvo reikalinga ir aš atvažiuau. Ir dabar pas jus savanoriai esu antru kartu. Dėl ko aš pas jus atvažiuau? Pirmiausiai dėl to, kad mes turėjome su savanoriais labai artimų ryšių. Pirmiausiai. Dalyvavau aktingai ne pats savanoriu, bet rinkdamas savanorius. Antras dalykas su žemės reforma, taip pat labai dažnai su savanoriais tekdavo susitikti. Bet trečias ir pats svarbiausias, kad aš jus nepaprastai gerbiu. Iš visų organizacijų, kokias mes tremtyje turime, jūs turite garbingiausią vardą. Dėl to, kad jūs pirmieji stojote ginti Lietuvos laisvę.

Dar tais laikais, kada Kaune mes neturėjome nė vienos atstovybės, buvo tik svetimos misijos, taip pat, kur esu pats dalyvavęs, tai yra prie Eimučio žuvimo. Antras dalykas, tai kada pirmą kartą Kau-

Daug mūsų krašto gyventojų, nenorėdami matyti okupanto žiaurumų, atsidūrė tremtyje ir išsiblaškė po platųjį pasaulį. Tremtis neduoda mums teisės užmiršti baisųjį mūsų tautos likimą ir pasiduoti nevilčiai. Mūsų protėviai už savo tautos laisvę kovojo ilgus šimtmečius, sudėjo milžiniškas aukas, bet nekapitulavo. Ši tikrovė yra mūsų kartai neįkainuojamos stiprybės rodyklė ir nepalaužiamo ryžto įrodymas.

Mes gyvename krašte, kurio valdžia nedraudžia mums rūpintis pavergtosios mūsų tėvynės išlaisvinimu ir mūsų jaunimo tinkamu paruošimu ateities kovai. Mes privalome turimas sąlygas tinkamai ir apgalvotai panaudoti mūsų siekiams įgyvendinti.

Atėjus išsilaisvinimo valandai, mūsų, senųjų kūrėjų-savanorių ir dabar nereikės mobilizuoti, mes laisva valia, kaip ir 1918-1919 metais, visi įsijungsimė į laisvės kovotojų gretas, savo širdyje kartodami maldos žodžius: "Dieve, padėk tėvynę išlaisvinti".

J. Švedas, J. Tamulis, A. Urbonas, A. Juodka
L. Balzaras

L.K.K. Savanorių Sąjungos Centro Valdyba

Pastaba: Šią prelatą Mykolo Krupavičiaus kalbą į magnetofono juostą įrašė Kostas Marcinkus. Išrašą iš juostos padarė Matas Klikna.

ne pasirodė viešai gatvėje žygiuojant, neatsimenu, kuris karininkas buvo vadovas, mūsų būrelis savanorių, man atrodė savais drabužiais apsirengę, vienas šautuvėlį ant virvutės, kitas kitokiu būdu prisitvirtinęs, kiti turėjo ženklus ant kepurėlių, arba ant rankovių. Ir aš, kaip tik su Amerikos misijos atstovu, stovėdamas ant Metropolio laiptukų, jam sakiau: "Tamsta, tur būt, juoksies iš mūsų kariuomenės?" Jis trumpai atsakė: "Mūsų kariuomenė, kada ėjo laisvinti mūsų šalį iš anglų okupacijos, dar blogiau atrodė. Jie buvo ginkluoti su šakėmis ir kirviais. Čia matau tokią pat dalyką, bet tik toki žmonės ir gali karą laimėti, kurie eina pasižventę savo gyvybę dėl brangiausio idealo — savo žemės laisvės". Ir tiesa. Savanoriai pradėjo "partiją". Savanorių dėka mes tikrai atsispyrėm nuo didžiausių, patys žinote, pavojų, kada mes lygiai tokią pat padėtį turėjome, kaip ir dabar. Taip yra. Pripažinimas de facto ir de jure tesėsi net tris metus. Ir tuomet, labai gerai atsimenu, Anglija, Prancūzija ir Amerika Latviją ir Estiją de facto pripažino, o Lietuvos nepripažino. Ir tik

dėl to, kad jie nenorėjo rusų imperijos ardyti. Tik-tai jūs, mano gerbiamieji, žinoma, nedaugelis jūsų pasiliko kaip matau, jūsų dėka mes tada atgavome Lietuvos nepriklausomybę. Ne dėka, kaip dabar bausiems vaikščiojantiems, konkuruodami skelbia nepriklausomybes de jure ir de facto. Mes savo rankomis paėmėm ir savo rankomis išsikovojom. Ir tik tada, kada Amerika viena iš paskutiniųjų pripažino mūsų nepriklausomybę pirmą kartą de fakto ir de jure, lyg pasiteisindama rašė, tik dėl to, kad Lietuva parodė savo sugebėjimą gintis ir parodė, kad ji geba gyventi savo, be kitų pašalpos ir pagelbos jėgomis, mes pripažįstam ją nepriklausoma. Tik dėl to!

Mano brangieji. Mes atsідūrę beveik tokioje pat padėtyje, kaip buvome anuo metu, kada jūs ėjote su ginklu, nors ir nemokėdami to ginklo vartoti. Lygiai tokioj pat padėty. Tiktai skirtumas toks, kad mes savoj legalioj, o dabar svetimoj žemėj, bet mūsų uždavinys yra toks pat, tai ginti Lietuvą.

Aš matau, mano brangieji, iš jūsų tarpo, kad jau nei juodbėrio žirgelio nepabalnosit, nei žabosit ir plieno kardo netekinsit, bet mes uždavinį turime tą patį, ir mes, turėdami tą pačią dvasią, stengiamės ir šiandieną vykdyti tą uždavinį, per radio, spaudą ir kitomis priemonėmis.

Šie metai yra Lietuvos laisvės kovos metai. Ką teks padaryti, kad šie metai tikrai būtų kovos metais? Savo tarpe stumdomeš, varginamės, šaudomeš, net 15 partijų jau susilaukėm tremtyje. Ar šitokia jėga gali būti panaši į jėgą, aš kalbu apie moralinę jėgą, kad mes tiktumėm kovai už savo nepriklausomybę, savo Lietuvėlei? Aišku, kad ypatingai iš to nepasidžiaugs ne kas kitas kaip Maskva ir jos bernai Lietuvos bolševikai. Tik-tai. Jokios kovos šiais metais. Viena kita knygelė išleista. Ar tai tautinė jėga arba junginys kovai, stipriai suorganizuoti? Šokiai visuomet tinka ir šokių ir kitokiems metams. Mums tinka vyrs į vyrą stoti į vieną eilę. Man atrodo, kad šiandieną reikalinga tik viena partija su vienu tikslu, tai Lietuva. Aš ne vieną kartą sakiau, kad, užmiršę visas partijas, turėtume tik vieną lietuvišką partiją, nors partinius bilietus kišenėje galim turėti. Tai man prikišdavo, kad esąs aklas, kaip visi diktatoriai turį vieną partiją. Yra skaudus dalykas.

Nedaug mūsų brolių yra ir nedaug ir iš tų pačių savanorių aš tematau. Žinoma, kada jūs, jauni būdami, stojote Lietuvą ginti, tai buvo maždaug 50 metų atgal. Penkios dešimtys metų, ypatingai po tokių pergyvenimų, kokius mes visi iškentėjom, aišku, savo pėdsaką paliko. Amžius ir geresnėse sąlygose, taip pat slegia; o dažnai savo do-

vanas jis neša ir sunkiai pakeliamas. Bet brangieji savanoriai, mes turime tą savanorišką darbą padaryti dabar. Sakau, nedaug mūsų yra, nedaug galim ir padaryti, bet pavyzdžiai užkrečiami. Vis dėl to, kokios mes bebūtume pažiūros, būkim lietuviais, visi glauskimėms į vieną ranką, į vieną eilę. Neškim savo tėvynės meilę, ypatingai pavergtos, ir iš tolo turime ją mylėti. Kiek tik galim ir kur tik galim, tai bus šiandieną apaštalavimo kova.

Įdomus dalykas, dar vienas sunkus, sunkiai pakeliamas, bet mums taip pat yra ir privalomas, dėl to, kad kitokių priemonių mes nebeturime. Savo šeimose ir už savo šeimų yr ir tokių, kurie šaiposi iš mūsų tendencijos. Bet tokių, aš neminėsiu jų pavardžiu, atsiranda ir iš pačių savanorių, angliškai namuose bekalbančių. Išėję pakalbėti, akis išsprogdinę lyg žemė dreba, anglišką žodyną vartoja, o namuose lietuviško žodžio jau neturi. Jei su tokiu pakalbi, atsako: "vistiek mes Lietuvos neatgausim". Lietuvą atgausim, klausimas tiktai kada? Mes šiandieną gyvename sunkiausią Lietuvos padėties klausimo laiką. Gal sunkiausia dėl to, kad prietelių, kurie mus užtartų, ir kurie galėtų gerų žodžių pasakyti, neturime. Ir toj pačioj Amerikoj, kurioje mes gyvename, kai kurie savo darbais Lietuvai "pagrabą" reiškia. Jokio užtarimo žodžio mes nesulaukiam. Kada bolševikai tautų organizacijoj pačią Ameriką teršia, nė vienu žodžiu neatsiliepia, kad jie aršesni, nes yra pavergę Lietuvą ir kitus kraštus. Anais laikais, kada mes kovą laimėjome, lygiai tokia pat padėtis buvo. Turėjome simpatijų iš kitų kraštų daugiau negu, kad dabar turi Maskva, o tačiau yra gyva mūsų tauta ir pasiryžimas ligi gyvybės nustojimo ir tai savo padaro. Tad, to jums linkiu.

Linkiu tiktai išlaikyti savanorio dvasią, kurią turėjome prieš 50 metų, išlaikyti ne tik savyje, bet ir apaštalauti, plėsti. Tiktai šitas vienas įrankis tepasiliko. Aš manau, kad jūs gerai žinote ir kitą dalyką, būtent, kad šis apaštalavimas begalo sunkus šiose sąlygose. Atmosfera su kuria mes susitinkame ant kiekvieno žingsnio, ryte ryja kai kada ir gerus žmones, veda daugelį ir nesąmoningų žmonių iš kelio, ir jūsų dvasia, rodos, lieka nesuprasta.

Aš baigiu vienu šūkiu: valio broliai; Glauksimės į ratą, į stiprų ratą, kad mūsų dvasią niekas nenusmelktų. Jeigu mes būsime su ta pačia dvasia, tikrai sulauksime Lietuvos laisvės, paliksim garbingą atminimą kurį esame nusipelnę savo pasišventimu. Dieve duok daugiau vilties, kad sulauktume Lietuvai nepriklausomybės ir laisvės.

Aš baigiu...

SEMBOS KRAŠTOVARDIS

PETRAS BŪTĖNAS

Semba yra kraštovardis, o ne tautovardis, taigi kaip ir visos kitos dusburginės Prūsijos kraštovardinės sritys (Iš viso jų dusburginių tikrai 12, nors pats Dusburgas sako, kad jų tik 11.), net ir plus aname krašte kokios sričiokės, ar ir net apygausės sritelės, kurios šiokios ir tokios visos atskiru tyrinėjamuoju aprašu dar nėra aprašytos istoriniu - etnografiniu metodu nė vieno tyrinėtojo lietuvio ir nelietuvio. O ypač lietuviams kaip tik naudinga ir svarbu tai ištyrinėti: mat, tada į paviršių labiau ir suprantamiau iškiltų ten visų laikų betkoks baltiškumas ir kaip tik svarbus kontrastingesnis lietuviškumas, nors šiokiu aprašomuoju metodu ir būtų nutolstama nuo svetimųjų pagal jų tik savuosius interesus senoviškųjų aiškinimų. Tų sričių kraštovardiškumas neleidžia jų vadinti nei "kilčių - genčių - giminių - padermių", nei "tautų" vardais. Šiam reikalui bent iš dalies galėtų būti iliustracijai patogiai pravartus čia tolimesnis pavyzdys, nors "kilčių - genčių" vartotojams, žiūrėk, nelabai patiks. Pvz. apuolininkai — apuoliečiai (Dabar tautų priešininkė Maskva juos skandina dirbtine "Ventos jūra", o kitados ten pavėniais rytiniai baltai lietuviai iš Žemaitijos augštumos traukė į žiemvakarius į dabar Latvijos Kuršo ir viduriniąją juostą Baltijos jūros link.), balstogiečiai (kurių K. Veikutis ir dar kas iš mūsiškių kratosi, istoriškai - etnografiškai jų ploto neištyrė ir į Vilniaus krašto politinį klausimą nepakankamai įsigilinę net ir kaip politikai), biržėnai, deltuviai, gardiniečiai (užmiršti tyrinėti net ir mūsų senų istorikų bei geografų), kauniečiai - kauniškiai, klaipe diečiai - klaipe dieškiai, kupiškėnai - kupiškiečiai, linkuviai, padubysininkai - padubysiečiai, palėveniečiai, pamūšninkai, pašvenčiai - pašventininkai, punskiečiai - punskininkai, seiniečiai - seiniškiai, suvalkiečiai - suvalkiniai - trm. suvalckiniai, šeduviai, tilžiečiai - tilžiškiai, vilniečiai - vilniškiai (Vilniaus krašto gyventojai ypač ir nuo Vilniaus sostinės į žiemryčius, rytus bei pietryčius), zanavykai (gyvenę už Novos upės), zapyškėnai - zapyškiečiai, zarsiečiai - zarsiškiai, zietelninkai - zieteliečiai, žagariečiai - žagarininkai . . ., net ir neperseniai pramanytieji "mažlietuviai" bei "didlietuviai ar didžlietuviai" ir naujausias M. Anyso kurjozinis pramanas "Did-

lietuva" (Naujienos. 169 nr. 1973.VII.19 m. 4 psl.), žiūrėk, dabar kokiam vikriam straipsnininkui sugalvosiant pramanyti "Mažlietuva" ir kitokių niekam nereikalingų išgudravimų, — vis pavadinimai dar nerodo ir neliudija nei "genčių - kilčių - giminių - padermių", nei "tautų", nors jie ir baltai, ir lietuviai, šitaip genetiškai priklausą baltų kilčiai - genčiai - giminei - padermei ir lietuvių tautai, net ir jos kalbos atitinkamoms tarmėms, šnektoms, pošnektėms.

Kad kas ėmęs nepradėtų maišytis ir susimėtyti nors ir toje pačioje terminijoje, tai čia pat tuoj reikia pastebėti, kad II amžiuje po Kr. graikų Klaudijaus Ptolemėjo raštuose ir žemėlapyje yra išspausdinti baltų kilties - genties - giminės - padermės tautovardžiai gr. *Galindai* "liet. galind-ai 1" ir per dvi atskiras, bet susieinančias vietas gr. *Sov-dvnói* bei *Soodvnói* "liet. sūd-yn-ai, taigi sūdai Ū, sūd-ūv-iai 2", tada dar niekaip neminint kur kas vėliau pradėtų skelbti jót-v-ai, -iai 1, jót-v-ing-ai 1, Jót-v-a 1 pavadinimų. O tai buvo net per 1000 su viršum metų anksčiau už Dusburgo Prūsijos terros 12 parčių - dalių - sričių paskelbimą, kurių tarpe yra ir jau naujai kitoniškiau lot. *Gal-ind-i-a* bei *Sud-ow-i-a* su naujai atsiradusiomis lotyniškomis *-i > -ij-* priesagomis ir su jau vienaskaitos *-a* galūnėmis, o tai liet. Gal-ind-a 1 ir Sūd-uv-à 3a, kur iš ptolemėjinių laikų priesaga *-ind-a* yra bendrai baltiška, o Mažojoje Lietuvoje vėliausiai XIII amžiaus pradžia priesaga *-uv-a* yra lietuviška, kaip ten pvz. Barta | sritis bei Bártuva 1 (žemupyje vadinama ir Up-ýs-a 1 rytiečių baltų upėvardžiu dėl *Up-* "upė" šaknies pirmučiausia) upė, Dainuvà 3b, Káršuva 1, Lietuvá 3a, Nadruvà 3 b, ar ir Nedruvà 3b šalia Nedravà 3b, Skalvà 4, ar ir Skal-uv-à 3b, net Skalviškė 2 irgi su *-išk-* lietuviškąja priesaga, ir kt. Įsidėmėtina, kad tos "XIII amžiaus pradžiūs" gyvai reikia Mažosios Lietuvos amžiui geriau nustatyti, kai kaikurie ir mūsų istorikai tą M. Lietuvą "į ožio ragą riečia", jos amžių visiškai sutrumpindami, o ją pačią jos ploto atžvilgiu tik "špygele" teškelbdami autoritetiškai ir net enciklopediškai.

Anuodu ptolemėjinius tautovardžius aniems tuoj pokristiniams laikams, žinoma, reiktų aprašy-

ti kaip vakariečių baltų žemės net ryškius narius, kartu jų gyventojus kaip savo tarpe tiesioginius kaimynus, o pačią Galindą — dar ir kaip tada maždaug toje geografinėje pozicijoje, kurioje daug vėliau (po 700 su viršum metų) buvo kronikininkų paskelbti žinomi jau 999 metais po Kr. baltų pavadinimo lot. *Pruzzi* iš šaknies *prūs-*, vėliau jie vok. *Preussen* irgi iš tos pačios šaknies *prūs-*, taigi baltavardžiai (o ne slavavardžiai lenkavardžiai, kaip šitaip svetimaip V. Žemaitis savo brošiūroje beskelbdamas norėtų skaitytojams įpiršti) prūsai 1, ar vėliau kurį laiką antikos mamera rašinėti lot. *Prutheni*, *Pruteni*, taigi būtų liet. *prut-en-ai*, *-iai*, ar ir *prut-in-ai*, *-iai*, tik ne *prut-én-ai*“, o prūsų gyventojų niekadoms nėra šitaip “pruteniška - prutiniška - prutėniška” vadinę vakariečiai ir rytiečiai baltai. Nagi, kaip laikraščiuose buvo koresponduota, neperseniausiai losangeliečiai “mažlietuviai” pasiskelbė esą jie “prutėnai”. Bet tai jau tik jų savybės reikalas, nors ir “patriotiškai” falsifikuotas, o šiaip jau — mokslui niekaip nepravartus. Ir “mažlietuvės, -iai bei didlietuvės, -iai” man atrodo nevyriški išgalvojimai ir dvelkią Deutschtum’o įpirštąja dvasia ir separatizmu lietuvių tautos šeimoje. Mat, tie ir tie gi vistiek lietuviai, net vienodžiausi lietuviai, o ir didysis mūsų XVIII amžiaus M. Lietuvos poetas kun. Kristijonas Donelaitis tai įsakmiai ir kartkartėmis patvirtina savo “Metai” poemoje. Gi prūsas nėra lietuvis, o lietuvis nėra prūsas, nors jiedu ir baltai, net kartais tas prūsas jau sulietuvėjęs, o tas koks lietuvis liubliniškai ėmęs ir sulenkėjęs, arba kokių juokinguoju “tuteišu” išvirtęs. Prūsai yra seno žinomiausio *prūsai* tautavardžio, net randamo baltų asmenvardžiuose ir vietovardžiuose (ypač toponimijoje, o ne senutėlėje hidronimijoje), ir todėl nėra jokiausio reikalo juos naujesniais “prutenais - prutinais - prutėnais” vadinti, o toliau užsimeriant — prūsų nebuvo ir negalėjo būti nė “senprusių, naujaprusių, jaunaprusių”, kokių “altpreussen’ų” ar “neupreussen’ų”. Komedijomis, broliai, saviškių istorijos tikrai neparašysite! Jei vokiečiai vadina labai gerai iš senų senovės žinomus prūsus savojo pangermanistinio kiemo reikalams *altpreus - sen’ais - senprūsiais*, tai jie gi ir indoeuropiečius vadina indogermanais kaip pangermanistai, nors jokie nuoseklūs kronikininkai prūsų nevadino “senprūsiais”, o indoeuropiečiuose germanų tėra iš keturiolikos ide. šakų tik viena šaka, taigi tik kekurioliktoji indoeuropiečių dalis, ir žr. čia žemiau.

Taip yra vakariečiuose baltuose, kur ilgoje istorijoje tokių kokių administracinių pavadinimų labiausia užderėta, naudingų istoriniams - etnogra-

finiams reikalams ir pačiam gyvenimui, kad jų net ir lig šiol tebeišlikta. Net ryškus skirtumas tas, kad vakariečiuose baltuose valstybingumo ir ūkininkystės santvarkoje jau anksti buvo atsiradusi ir apsigynimo bei administravimo *pilių* sistema, o apie tai įsakmiai rašo ir IX amžiaus net ir po Aisčių žemę keliavęs Vulfstanas tyrinėdamas. Bet mūsų intelektualai ir dabar tebevingia planingai jieškoti ir reikiamai aprašinėti baltų pilių ir jų strateginių sistemų vakariečiuose baltuose, tuo tarpu tik iš pvz. vokiečių šaltinių jie net kruopštokai išminėdami vokiečių ordininkų *burguspilis*, žinoma, pasistatydintas pavergtųjų baltų jėgomis ir vargais daugiausia vis sugriautųjų, ar sudegintųjų baltiškųjų pilių strateginėse vietose. Šitokioje baltų valstybingumo santvarkoje buvo atsiradę daug baltų pilių vis baltavardžių ir natūraliai kartu ir tų pat vardų sričių, galop, patys čiabuviai gyventojai būdavo apibūdinami panašiais sritiniais vardais, kaip ir Dusburgas Prūsijos terroje ėmęs paskelbė prieš 1326 metų datą. Tad, nors istorikai ir nekalba pvz. apie baltų Prūsiją — vakariečių baltų šalį jau kaip valstybę, betgi šios šalies valdymo struktūra jau buvo valstybiška ir valstybinė, — suprantama, dar prieš vakarinių slavų lenkų bei mozūrų ir Vokiečių teutonų - kryžiuočių ordino “politiškai misininkiškuosius, visai aiškiu senu ir įprastu įvardu sakant — misionoriškuosius kariavimus jiems svetimų svetimiausioje aisčių - baltų žemėje.

Šitokios pavadinimų — vardų tirštumės vaizdo kaip tik nesama tuoj į rytinę pusę, kur rytiečių baltų senoji žemė ir kur dar priešmingaudiniais laikais truko ilgas laikotarpis, kada tą mūsų šalį ištisinai be pėrstolio spaudė, ypač į tą rytiečių baltų teritoriją besiverždami rytiniai ir vakariniai slavai, kol, galop, irgi nuo Dniepro vidurupio ukraininio baseino, taigi iš ten buvusios visų slavų protėvynės besistumdami atmigravę dabar vadinami vakariniai slavai lenkai pradėjo užimstyti ir vakariečių baltų žemes, net prieš baltus kariauti nuolaidomis ir dovanomis prisiprašydami rytinių germanų vad. Vokiečių teutonų - kryžiuočių ordiną. Kam nerūpėjo Baltijos jūros baltiškasis Pabaltijys ir pati jūra su savo gintaru?!

Šitoks yra istorinis bei etnis vaizdas, savyje turįs ir Prūsijos dusburginių parčių - dalių - sričių administruojamąją sistemą vakariečiuose baltuose, kurie tie “vakariečiai baltai” kaip baltai, kaip ir jų administracinės sritys nėra kokios, ar kokios atskiros “gentys - kiltys - giminės - padermės”, o tėra vieni vienūs baltų genties - kilties - giminės - padermės nariai kartu su rytiniais baltais ir šių abiejų kokiomis administra-

cinėmis sritimis - partėmis - dalimis.

Tad bent dabar po ilgų net kokio lemto galo nesuradusių neaptikusių filosofuojamųjų klaidžiojimų istorininkai ir šiaip gausoki paslaugieji straiptininkai turėtų bent net nieko nebelaikdami ir nebegaišdami atkreipti į tai savo dėmesį ir išklersiai, nežabotai nebevertoti niekaip nepatogaus ir nieko gero tinkamiau neįrodančio slavinės rusiškosios istoriosofijos ir *tautōs* sąvoką bei reikalą neigiančio įsikąsto rus. *plemia*, ds. vd. *plemená*, lenk. *plemie*, vok. *der Stamm* "gentis - kiltis - giminė - padermė" įvardo kaip čia niekaip netinkamo ir nepritaikomo, bet kaikiurių mūsiškių ar iš svetimio pagavimo, ar iš patogios inercijos vis tebemėgiama vartoti. Mat, natūraliai ir net pačiame tautų gyvenime buvo ir yra kitaip bei konkrečiau, negu kaikiurie mūsiškiai kaip nors faktus aiškina, ir todėl žiūrėkime, kaip šiandien rašoma jau tikrai tvirto kalbotyros mokslo, be kurio šalims aprašyti istorikai ir etnologai reikiamo tikslo, skaitome, nebepriveikia pasiekti ypač iš ilgo senovinio baltų teritorijos periodo. A. Salio LE. VIII tome sakoma: Indoeuropiečių ekspansija, kuri savaime skatino ir gilino tarminį skilimą, turėjo prasidėti labai anksti, spėjama, nevēliau kaip 2000 m. prieš Kr. Savo senąją protėvynę jie bus apleidinę *kiltimis* ar *kiltiniais junginiais* (o pat pradiniam etape kitaip net nebus buvę galėję būti. — P.B.). Iš jų naujosiose sodybose, be abejo dažnai veikiant ir svetimam substratui, išaugo atskiro indoeuropiečių *tautos* ir *kalbos* (489 p.)" ir "Skirstant genealogiškai (gentiškai - kiltiškai - giminiškai - padermiškai — P. B.), indoeuropiečių kalbų šeimą sudaro 14 žinomų atskirų prokalbinių šakų, kurios savo ruožtu toliau šakojasi pavienėmis *kalbomis*, o šios vėl skykla *tarmėmis* (487 p.)", — apie administracines sritis - partes - dalis tautose čia nė nekalbant, nes, mat, tai ne šios genealoginės temos ir ne šio objekto reikalas ir atvejas. Pagal šį tikrą ir galimą vaizdą, taigi, į indoeuropiečių *baltų kiltį - gentį - giminę - padermę* (!!!), kitaip sakant, į šių indoeuropiečių atskirą prokalbinę šaką ir įeina vakariečių bei rytiečių baltų taūtos net vienodomis teisėmis ir atitinkamais savo tautiniais vardais, įgainiui toms tautoms galėjus ir galint turėti savųjų administracinių sričių - parčių - dalių, kaip, matome, ir esama. Bet daug kas šio nepaiso, tarsi nesuprasdami, ar nenorėdami suprasti, todėl visai paviršeliais rašinėdami kad ir apie tą pačią Prūsiją (apie Prūsą ir Mažąją Lietuvą), ir dėl to arba nieko reikiamiausio jų nepasiekiamo, arba dėl "gaspadoriškai" palaidos terminijos jų apskritai nesusikalbama net savybėje. Įdomu, kiek ilgai jiems šitaip truks. Būtų ne-

naudinga, jei dar ilgai nepersigalvotų. Tuo tarpu kokių vilčių dar nesama ir jų nenumatoma, kai mūsiškoje periodikoje paskaitai net ir apie įvairių susibėgančiųjų simpozininkų kalbas ir darbus.

— — —

Sembos partė - sritis stovi dusburginės Prūsijos, lot. Prussia, vėliau vok. Preussen, žemės ne tautinėje Prūsijoje, bet tautinėje Mažojoje Lietuvoje (kitų net ir intelektualų klaidingai vadinamoje "Prūsų Lietuvoje"), taigi vakariečių ir rytiečių baltų pajūrinėje pamarinėje juostoje. O visos *marės - marios* (Aist+marės, dabar Ais+marės; Marės, arba Kuršių Marės, Kurš+marės; Tuosos Marės, arba Tuos+marės, ir kt., net ir *maršaknies* upėvardžiai) jau tuo savo *marių* žodžiu neginčijamai pliudija, kad baltų teritorijos eita ir einama ligi Baltijos jūros ir ten gyventa bei tebegyvenama mišrai su rytiečiais baltais vakariečių baltų, šių iš ankstyvųjų prieškristinių laikų; plačiau žr. plg. ir K. Būgos "Marios ir jūrės", — Bg. II. 266 - 276 p.; P.B. "Gintaro šneka", — Karys, 4 ir 5 nr. 1973 m. Taigi *marių* ir *gintaro* žodžiai, gyvai iš seno žinomi baltų kalbose, yra itin svarbūs aisčių - baltų protėvynei ir tuo pačiu tėvynei geografiškai nustatyti, o tai pritaria ir archeologija. Gi ir Sembos sritis yra visais atžvilgiais susijusi su *marėmis* ir *gintaru*.

Semba stovi pailgas veik taisyklingas iš seno tirščiau gyvenamas ir neperdaug miškingas baltų gyventojų keturkampis tarp (vakaruose) Baltijos jūros, (šiaurėje) tos pačios jūros, Užmario, arba Kuršmarių kopų rėžio (ir kalbiškai priklausančio Sembos sričiai su savais vakariečių bei rytiečių baltų vietovardžiais) bei pačių Kuršmarių, (rytuose) kuršmarinės Strėbos - *Strėvos - Deinės - Deimės - Deimenos upės ir (pietuose) Aismarių bei jų rytinio įtako Pergaros - Preigaros - Priegaros - Pergalos - Preigalos - Prėgalos - Priegalos - kontraktiškai Priegliaus - Liepos - Skaros - Pišališkės įvairiavardės upės žemupio. Ir šita išlikusi kombinuota hidronimija rodo, kad Liepos - Priegliaus žemė yra tapusi vakariečių ir rytiečių baltų žeme pokristiniame laikotarpyje, o pvz. Priegliaus žemupys yra įsiterpęs tarp Sembos ir Notangos bei Varmės sričių, jungdamas šias sritis; čia prieš rytiečių baltų pajūrinį pamarinių gyventojų atėjimą vakariečių baltų bus buvę gyventa ne vadinamųjų prūsų (šių iš tikro pavyslinių gyventojų), bet taip pat vakariečių baltų, kuriuos šiame karte pavadinu *šiauriniais* vakariečiais baltais, apie kuriuos reiktų atskiro aprašo istoriniu - etnografiniu metodu, kartu be gailesčio pajudinant ir *abi* prūsų kalbos tarmes Prūsijos terroje bent tarp (šiaurėje) Nemuno pačio žemupio bei Kuršmarių ir

(pietuose) Vyslos 100, ar ir 200 km ilgio žemupio. Bet kas paskubės ir drįs jas savarankiškai pajudinti, kad šiuo atžvilgiu spaudoje dar niekas nėra tai pajudinęs? O mano buvo ir apie tai periodikoje priminta, tik neaiškinta, nes, mat, tai gana poilgė kalba geografiniu - istoriniu - etnografiniu (kalbiniu) atžvilgiu. Grynai apie prūsų kalbos tarmes galima rasti ir Bg. III.116 - 117 p.; 124 - 126 p. §§ 90, 91, 92; 131 p. §102, 103. Gi kas po šio pranešimo ir tai pajudins bei išaiškins tai po to automatiškai ims rasti istorininkų, etnologų - tautotyrių ir šiaip jau straipsnininkų, tarsi iš savęs ir tarsi pirmą kartą apie tai prabylančių, — suprask, kada šaukštai jau popiet. Šitokia yra mūsų "gerbiamoji publikum", o baltistikai ir lituanistikai tebekatastrofaitė. Ot, tau ir draugiškieji bešališkieji simpoziumai per kitų sprandus!

Vakariečių baltų *šiauriečių* Mažoji Lietuva yra tas terenas, kuriame randame lietuvių kalbos, sakytiau, įvairių seniausių lyčių, — ten, kur būta vakariečių baltų šiaurinės tarmės. Čia vadinamieji prūsai bent žymia dalimi tapo lietuvininkais - lietuviais, kiti suvokietėjo ar apvokietėjo, o tuo tarpu lietuvių kalba ten ir raštiškai įsigalėjo, ir todėl vietinei vad. prūsų kalbai teliko nutilti, prūsiniam spausdintiniam žodžiui atitekus išnykti, nors prūsai negalėjo būti galutinai išnykę, gyvendami kartu su lietuviais ir tarpusavyje jau lietuviškai kalbėdami. Bet Mažoji Lietuva tada buvo ir pasiliko organizuotas lietuvių vienetas darbščiųjų ir sumaniųjų lietuvininkų - lietuvių įsiūkininkavime. Šitos minties, manyčiau, reiktų mūsų kultūrininkams laikyti, jos páisyti, pradėdant jiems kalbėti rašyti apie lietuvių tautos kultūrinį sąjūdį dar kur kas prieš jų sprendžiamąjį, t. y. nustatytąjį nuo "XIX amžiaus vidurio" šitokį sąjūdį. Ir čia separatizmo, lietuviai, neįsivokite ir jo neišgalvojinėkite lietuvių tautoje. Pati tauta separatizmo ne tik negimdo, bet kaip tik juo bodisi, juo kratosi.

O Sembos srities dabar didžiausias miestas (didžiausias ir visoje Mažojoje Lietuvoje) yra baltų įsikurtasis Tuvangsta, ar Tuvangstas - Karaliaučius ir su lietuvių kalbos *-uv-a* priesagos vietovardžiais, kaip pvz. Lab-g-uv-à 3b iš *Lab-j-uv-à 1, ar ir 3b, Rud-uv-à 3b, Tep-l-iuv-à iš *Tep-j-uv-à 1, ar ir 3b, netolimoji Vél-uv-a 1 (unsatrapinė - sembinė) ir apščiai kitų pačioje Semboje ir ten kitur. Tai Sembos, kaip ir jos tiesioginių kaimyninių sričių mūsiškieji istoriniai - etnografiniai ramsčiai, kurių kaikurie mūsų istorikai dar ir šiandien, žiūrėk, gal nenorėtų šitokiais pripažinti, arba, ką berašydami, linkdami tai savanaudiškai nutylėti, tartum kad skaitytojai tiesos nepatirtų.

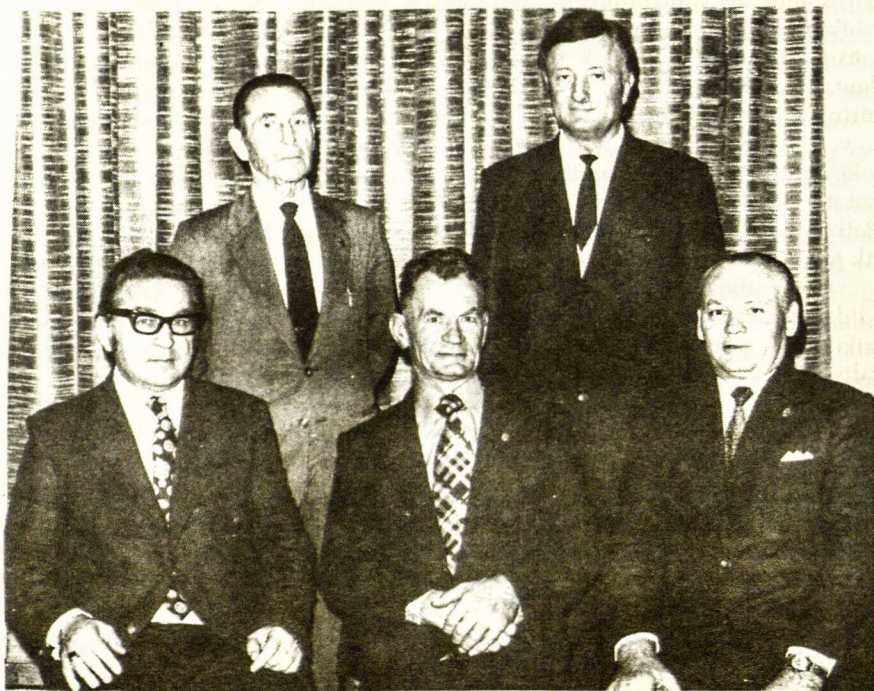
Semba, kaip ir visos dusburginės partės - dalys - sritys, yra vakariečių baltų žemės tik administraciniai ir veik visi žemėvaizdinius - gamtovaizdinius vardus turintieji vienetai, kurių visų tokie baltiškieji vardai buvo ir prieš 1230 ordininių metų datą, t. y. jie tėra pačių baltų, o ne kokių puolikų vakariečių slavų lenkų, ar irgi puolikų rytinių germanų vokiečių ordininkų pramanyti. Tai pačių vakariečių baltų politiška ir ūkiška organizuotosios šalies pasilikęs autentiškas vaizdas, žinoma, nieko bendra neturintis su vėliau vokiečių ordininkų etnografijos paskelbtuoju išpūstai išreklamuočiu pvz. visos Mažosios Lietuvos Wildnisu - deserta - solitudu - dykra - dykyne - pušča - kone "naujaja Sahara", nors, antra vertus, neseniai pradėję, dabar jau ir mūsų istorikai ima pripažinti, kad tas išgalvotasis monstrum "Wildnis - dykra" Vokiečių teutonų - kryžiuočių ordino okupacijos laikotarpyje (ir eilės vad. prūsų prieš Ordiną sukilimų laikais) visados yra buvęs gyvenamas vakariečių ir rytiečių baltų pajūrinių pamarinių gyventojų, išsaugojusių (Nuostabu ir gerai įsidėmėtina!) pvz. baltų savuosius visus stambuosius bei smulkiuosius vandenvardžius (hidronimiją) ir gyvenviečių bei vietovių pavadinimus (toponimiją). Tame "Wildnise - dykroje" ne vokiečiai ordininkai buvo šeimininkai kaip kariniai tik extra siautikai raitininkai riteriai ten šalį gerai pažįstančiuose baltuose žemininkuose - laukininkuose, bet šeimininkais namų namininkais buvo kaip tik tie čia buviai laukininkai vakariečiai ir rytiečiai baltai, kur jų net ir savųjų pilių bei priešpilių (ūkininkaujamyjų bazių) būta turėta, net ir savosios pilių sistemos svarbesniųjų upių pakrantėse, ar pagal ežerus bei tarpuežerėse. Visi keliai keleliai ir brastos, lieptai buvo tik baltų, ir jie buvo jiems čia buviamis gerai žinomi, ko kaip tik nežinojo Vokiečių ordino jojikai ir kokie jo pasalūniškieji pareigūnai. Gi prieš vokiečių istoriografijos perdėtą ir iššlovintą Wildnisą - dykrą tvirtai kalba ir populiarus *laukas* 4 žodžio ten dažni bei plačiai pasiskleidę hidroniminiai bei ypač toponiminiai pavadinimai, kaip ir pats M. Lietuvos išpopuliarėjęs pačių baltų ūkinės sistemos atstovų pavadinimas *laukiniškas* 2 "kaimietis, ūkininkas (LKV), žemininkas, artojas". Iš vietovardžių turinio pamatai visą Mažąją Lietuvą ūkininkų - laukininkų šalimi — ten laukuose, miškuose, pamiškėse, miškų aikštėse, ežerynuose ir tarpupiuose. Šalis buvo karo būklėje ir padėtyje dėl Vokiečių ordino grėsmės, bet šalis nebuvo pasimetusi, norėdama ir šitokioje situacijoje gyventi ir išverti. Net ir tie Vokiečių ordino kronikininkų piktai nuaiškinami latrunkuli — tie latrunkulai ten baltuose buvo ne

kokie plėšeikos, plėšikai, bet normalūs ir būtini bei pravartūs apsauginiai kariniai daliniai iš prūsų + lietuvių, nukreipti prieš invazininkus Vokiečių ordino raitininkus ir jo šnipus. — Tai yra nesugriaunami ir jokiais sąlygomis bei jokiais pretekstais nesumenkintini, net ir retai reti istoriniai - etnografiniai faktai, pravartūs reikale visados brėžte pabrėžti baltistikoje ir lituanistikoje, net ir geografijoje, mūsų karų istorijoje, ūkininkystėje, miškininkystėje, būtinai net bažnyčios istorijoje ir visos Mažosios Lietuvos tautosakoje.

Bet pvz. visoje Mažojoje Lietuvoje vokiečių ordininkų laikais, net ir vėliau, atkraustytinis kolonizacinis vakarinių slavų mozūrų ir rytinių germanų vokiečių elementas kaip net per akis aiškus ir keistas naujasodybinis yra jau visai kita "opera", todėl kitaip traktuotinas, svarstytinas bei spęstinas tik atskiriomis, jo nieku būdu nemaišant neįjaukiant su aisčių - baltų istoriniu - etnografiniu klausimu. Pvz. Notangos "nočių, notrių, dilgių dilgynių" sritis ir vakariau jos kaimyninė Varmės "raudonės" sritis, abi esančios į vakarus nuo prieglinės Alnos žemupio ir dalies vidurupio, vėlai buvo kolonistų vokiečių kurfiurstiniais dvarais nustatytos anksčiau čia baltų gyventose ir ūkininkautose vietose, — tai vienas dalykas ir atvejas, o jis gi okupaciškai kolonizacinis ir net pastebimas visais laikais visoje Prūsijos terroje. O kitas daly-

kas ir atvejas yra grynai baltiškias istorinis - etnografinis, baltų etnikoje čia net svarbiausias: Notanga ir Varmė turi, be vakariečių baltų gyvenviečių, ir rytiečių baltų, taigi lietuvių gyvenviečių. Ir šitokiam etniam atvejui koks mūsų senas istorikas autoritetas, žiūrėk, imtų ir trumpai drūtai, tarsi iš ambonijos, pasakytų parašytų (kaip laikraščiuose jau ir būta rašinėjama), kad, esą, tai tik neseni lietuvių naujokynai, visdėlto nė puse žodžio nepasistengdamas užsiminti, jog Notangos ir Varmės sritys, stovinčios į vakarus nuo 289, 4 km ilgio Alnos upės, buvusios Vokiečių ordino anksčiau bent apgraišomis užimtos, o čiabuviai gyventojai baltai turėjo vieni arba jiems vieniems težinomose vietose išsislapstyti besikurdami, o kiti pasitraukti į Alnos dešinę - rytinę - lietuvinę pusę, stengdamiesi šitaip vokiecinio teroro išvengti ir tuo pačiu su pačiais skalviniais bei nadruviniais lietuvininkais - lietuviais susiorganizuoti tolimesnei karinei akcijai prieš gilyn besiveržiančius Ordino riterius, visados tik iš pasalų ir staigumais baltus puldinėjusius. Taip ir būta. — Tai ką, ar šios abi sritys yra vakariečių bei rytiečių baltų, ar iš kažkur atkraustytųjų net nelaimingų kolonistų vokiečių dvarininkystei naujokynų "sovchozai" — valstybiniai okupantų ūkiai, šių laikų analoginiu rusiškuoju terminu pasakant?

(Bus daugiau)

L.V.S. "Ramovė" Sydney skyrė 1974 m. valdyba. Sėdi iš kairės į dešinę: V. Augustinavičius — sekretorius, Ant. Skirka — pirmininkas ir A. Laukaitis — kasininkas. Stovi: P. Zaremba — kultūros ir rengimų vadovas ir Pr. Mikalauskas — vicepirmininkas.

Žemaičiai sujudo II Dalis

STASYS BAIPŠYS

ŽIDIKUOSE

Po nuodugnaus įsiklausymo į kaimynų aimanavimus ir jų atidengtus spėliojimus, lyg prabudau iš optimistiškų svajonių, kad dar taip toli pavojus, kad galima ramiausiai gyventi. Kaimiečio logika, lyg šalto vandens kibiras miegančiam ant galvos, pravėrė man akis, dėlto tik ryto sulaukęs, pasileidau į savo valsčiaus miestelį pasikalbėti su valdžios viršūnėmis, ką turime daryti, kad siuntėjantys desantininkai ir jų padėjėjai — vietiniai komjaunuoliai neišgautytų mus po vieną.

Visos valsčiaus įstaigos veikė dar pilnu tempu, ypač taškų dalinimo punktas buvo tampriam kontakte su įstaigų vadais, jei prisiminti, kad tuo metu buvo sunku gauti ką nors pirkti, jei nesi vokiečiui gėrybių atidavęs. Rekvizicijos papildomai atlyginamos taškais, o tie taškai tikras kelias į prekes.

Po tokiu ženklų kontaktai tarp visų įstaigų viršininkų, bei šiaip valsčiaus smetonėlės, gražiai plėtojosi.

Pasimačiau su valsčiaus galva — viršaičiu, nuovados v-ku ir agronomu. Sutarėme, kad laikas organizuoti savisaugos būrius visame valsčiuje, slapta nuo vokiečių valdžios.

Tai buvo liepos 5 d. Valsčiaus viršaitis ir nuovados viršininkas pažadėjo sekančią dieną sukviesti tam tikrą skaičių įtakingesnių, bei veiklesnių visuomenės atstovų iš visų valsčiaus kampų, kad visai galėtų tuo reikalu pasisakyti.

Liepos 6 d. įvyko tas ekstra sukviestų valsčiaus atstovų susitikimas P. Vaitkevičių name (Ylakių gatvėje), Židikuose.

Susirinkime dalyvavo visi valsčiaus įstaigų viršininkai, jau dieną prieš tai pritarę šio susirinkimo šaukimui, bei visų kitų vietovių atstovai: — Lušės, Pikelių, Dapšių, Ukrių, Renavos ir Židikų.

Man teko padaryti pranešimą apie bendrą padėti fronte ir desantinę veiklą, kuri remiama komjaunuolių, darosi mums labai pavojinga. Prie pranešimo, iškeliau savisaugos dalinių reikalingumą.

Nebuvo nei vieno balso, kuris atmestų šią mintį, dėlto vienbalsiai projektas buvo priimtas ir visi pažadėjo, vienu ar kitu būdu, remti savisaugos būrius ir paklusti tų būrių vadovybei.

Visos tos organizacijos vadu išrinko mane, išdininku valsčiaus viršaitį. Kai kurie būrių vadai buvo paskirti čia pat. Kitus turėjau paskirti aš.

Iš lauko akmenų statyta Židikų bažnyčia

Renavos, savo apylinkės būrio vadu paskyriau Jonušą Joną, pasižymėjusį partizaninėje veikloje 1941 metais, besitraukiant bolševikams. Lušėje būrio vadu buvo paskirtas, paties susirinkimo, Juozas Šarapnickas, kuris turėjo savo apylinkės vyruose didelį pasitikėjimą ir kuris veik visus savuosius vėliau nuvedė prie Papilės, į frontą.

Penkių — šešių dienų laikotarpyje gimė šeši savisaugos būriai, būtent: Lušės, Pikelių, Dapšių, Ukrinų, Renavos ir Židikų. Ne tik gimė, bet ir tvirtai tuoj ant kojų atsistojo. Vadovybei nebuvo galvosūkių, kaip vienetus apginkluoti, kaip aprenkti, ar pamaitinti. Visi vyrai buvo paręngties padėty, atiduodami savo laiką, savo ginklus, iš savo katilo misdami. Tik vėliau, kai kurie būriai įsirengė bendrą virtuvę, kai aplinkiniai komunistai nuėjo pas desantininkus, palikdami savo namus, bei išteklius. Židikuose, gi, buvo maitinimas suorganizuotas, naudojant ir kooperatyvo išteklius, ypač, kad Židikų būrys buvo iš platesnės apylinkės ir gana skaitlingas.

Taip greit ir sklandžiai pavykus sukurti tuos pirmuosius savisaugos būrius pajutau vidujinį džiaugsmą, ir ką tik nepradėjau šokti, kaip Hitleris Paryžių užėmęs. Šeši būriai per dvi dienas!...

Vakare, grįžęs į savo vietovę, daviau žinią kaimynams, kas padaryta ir kad jų baimei nebėra vietos... Bet pasirodė, kad ši žinia jau buvo pavélinta. Renavoje jau rikiavosi vyrai, Jono Janušo vadovaujami, kuris, matyti, tik paskyrimą gavęs, pirmiau už mane namo parsukubėjo ir jau visus vyrus ant kojų sukėlęs, pademonstravo aplink slankiojantiems komjaunuoliams.

Ir šį kartą su savo žiniomis pavélinau. Darbar nesimatė ištįsusių kaimynų veidų, bet pasitenkinimo šypsena, kad jaunesnieji vadai savo veiksmais, aplenkia vyresnįjį.

Tų dviejų dienų organizacinis darbas, kad ir nesunkus, bet lyg ant virvutės pasivaikščiojimas, ypač tų visų, prieš tai, kaimynų aimanų potvynyje, buvo mane paveikęs varginančiai. Dėlto visą naktį miegojau lyg primuštas, neišleisdamas naujo plano iš galvos, būtent, paryčiais griebti už dviračio ir spausti į Mažeikius, pas apskrities ponus.

MAŽEIKIAI

Liepos 7 d. dviračiu atsidūriau Mažeikiuose. Ne toks didelis atstumas, 26 km., bet pasitaikė karšta diena, dėlto prakaitas varvėjo per veidą. O kai prakiuro padanga ir dalį kelio prisiėjo dviratį stumte stumti, jau visas prakaite mirkau.

Tuo metu veikliausi Mažeikiuose buvo kpt. Jatulis ir ltn. Kenstavičius. Kpt. Jatulis, buvęs Mažeikių apskrities viršininku, buvo perėmęs pareigas iš plk. ltn. Pečiulio, pasitraukusio ir nuėjusio Valstybinio Draudimo vedėjo pareigoms.

Pl. ltn. Pečiulis, savo pasitraukimą iš apskrities v-ko pareigų aiškino man, kaip nenorą papulti tarp kūjo ir priekalo. Jis suprato, kad vokiečiai apskrities v-ką norės panaudoti savo naudai, prievartaudami jį spausti iš savų žmonių paskutinius syvus vokiškai karo mašinai varyti.

Kpt. Jatulis, energingas, karštas, daugiau žiūrėjo savųjų žmonių interesų, dėlto greit susikirto su apskrities sonderfuehreriu, o pajutęs, kad gali būti suimtas, pasislėpė pogrindyje.

Nors tuo laiku vokiečių valdžia laikėsi dar tvirtai, bet akivaizdoje visokių galimų, jau gerinosi lietuviškai administracijai. Rodydama gerą valią, nuėmė Jatuliui arešto įsakymą ir pažadėjo jo nepersekioti.

Iš tų aktyviųjų buvo ir kpt. Totilas, tuo metu apskrities v-ko padėjėjas.

Visi tie vyrai pritarė minčiai, kad reikia ką nors daryti savai apsaugai laiduoti. O aš čia pat atidengiau, ką mes jau padarėme Židikų valsčiuje — šeši apsaugos būriai, kaip grybai po nakties iš žemės išlindo. Ir jau ginkluoti, ir pasirengę, bet kokiam desantiniam puolimui pragaru atsilyginti. Pastačiau visus prieš įvykusį faktą.

Tokios rūšies organizacija ir dar ginkluota, žinoma, vokiečiams bus nepriimtina, kas tai panašu į jų pakasynų palydovus, bet jau jokiū būdu ne į jų užsimanytos imperijos rėmėjus.

Ką toliau daryti!? Daugiau nieko neliko, kaip kreiptis į vokiečių administraciją ir tiesiog reikalauti leidimo steigti visame apskrityje savisaugos būrius. O tam buvo tikro pagrindo, kai prasidėjo desantininkų veikla iš visų didesnių miškų. Tą pareigą atlikti pasiėmė, paminėti vyrai, kaip nuolat turintys kontaktą su vokiška ir lietuviška administracija.

Liepos 10 d. gavau pakvietimą atvykti į Mažeikius dėl to paties klausimo. Net išsižiojau išgirdęs, kad vokiečių administracija padarė labai daug mums nuolaidų, žinoma, ne be didelio mūsų šikų spaudimo.

Vokiečių adm. priėmė tik dalinį mūsų planą — leido steigti savisaugos būrius, bet tik valsčiaus miesteliuose ir apribojo jų dydį iki 25 vyrų. Davė leidimą ginklui nešioti ir ženklą ant rankovės.

Kad ir ne viską leido, ką mes norėjom, bet mums pilnai užteko ir to — oficialus leidimas pasidarė mums plati bazė manevruoti visomis

kryptimis, ypač, kad patys rašėme leidimus ginklams nešioti, patys išdavėme ženklus ant rankovių. O blankų ir ženklų ant rankovių, su vokiečių antspaudu, gavome kiek mums reikėjo, dėka savo vyrų, supratusių šį reikalą ir turėjusių ryšių su vokiečių adm. raštine.

Šios dienos pasisekimas, galutinai apvainikavo pirmuosius mūsų žygius. Ne tik nusikratėme baimę, dėl nelegalių veiksmų vokiečių adm. atžvilgiu, bet tuo pačiu mūsų būrių šeima pagaugo dar vienu — Židikų būriu, kurio vadovavimą paėmė kpt. Pranas Petrauskas. Dabar jau turėjome Židikuose du savisaugos būrius, kurių pirmąjį, nelegalų, vedė ūkininkas Olšauskas.

Savisaugos organizacija pasidarė dvilypė. Židikų oficialaus būrio vadas kpt. Petrauskas palaikė ryšius su adm. įstaigomis, ir apie viską informuodavo mane, kad visi išlaikytume darnumą. Subordinacijos klausimo nestatėme pirmoje vietoje. Nei įsakymai iš viršaus, nei ignoravimai iš apačios nedrumstė mūsų santykių, kaip valsčiaus ribose, taip ir santykiuose su apskrities vyrais. Susiklausymas ėjo iš širdies.

Po visų nusisekusių žygių, bei pasirušimų, savisaugos reikalu, nusprendžiau bent kelias dienas laisvai praleisti savo ūkyje, sode. Nuvirsti gilioje žolėje po liepomis ir pro jų šakas, įsmėgęs akis į dangų, kurti iš debesiukų, slenkančių padange, įvairiausias figūras — kaip darydavau, kiekviena proga dar pas tėvus būdamas.

Šį kartą kūryba nesisekė. Vietoje fantastiškų reginių, daugiausia formavosi nieko gero nežadantys vaizdai, kaip ir mintys išplaukiančios iš galimų pasekų, raudonajam tvanui siūbtelėjus Vakarų link.

Pranešimas, kad kaž kas kviečia mane prie telefono, užbaigė mano mėginimą pabūti su saviimi. Kpt. Jatulis ir jo štabas Mažeikiuose įgalioja ir prašo mane suorganizuoti, tokiu pat būdu, savisaugos būrį Sedoje, nes, girdi, ten esanti kokia tai trintis, tarp nuovados viršininko ir buvusio šaulių būrio vado, kurie negali pasidalyti vadovavimu.

SEDOJE

Uniformuotas nuovados viršininkas ir iš pogrindžio išėjęs šaulių būrio vadas, nebegali susiprasti. Pirmasis, jau ilgesnį laiką didelį viršininką vaizdavęs ir, kaip vietiniai šnekėjo, per daug persistengęs vokiečių administracijai, dabar viską darą, kad ir savisaugos būrį paimtų savo vadovybėn ir būtų daugiau užtikrintas savo kėdės pastovumu.

Buvęs šaulių būrio vadas, reikšdamas nuova-

dos viršininkui nepasitikėjimą, pats ir jo buvę vyrai delsė organizuotis, nebūdami tikri dėl visokių galimų, santykių su vokiečių ir lietuvių adm. Ir, kaip jau buvo patirta, tam jų rezervuotumui buvo pagrindo, nes kieno tai dėka, laikas nuo laiko, prabėgdavo gandas, kad, girdi, nuovados viršininkas turįs ne tik teisę, bet ir pareigą, bet kokią organizaciją, ypač ginkluotą, atiduoti vokiečių valdžiai, jei ta organizacija nėra jo kontroliuojama.

Uždėtą man pareigą prisiėmiau. Dešimt kilometrų gero žemaitiško vieškelio. Nei nepajutau, kaip ir — Sedoje. Nei dviračio padangos nenuleido, kaip atsidūriau prie nuovados būstinės.

Svetimas valsčius, svetimi veidai, tik iš pareigų žinomi. Nuovados viršininkas, geros išvaizdos, gerai ir tvarkingai apsirengęs. Uniformos eilutė, lyg ką tik iš siuivyklos išėjusi. Švystelėjo mintis, kad tur būt, tos eilutės savininko esama tampriame kontakte su punktu dalinimo viršininku.

Betgi ir mandagaus jo esama. Visai jam nepažįstamą žmogų, mane, priėmė į savo kabinetą kaip tik tinka išprususiam ir gerą išauklėjimą turinčiam pareigūnui.

Trumpai, be jokių pagražinimų išdėsčiau, kokiu tikslu čia atvykau ir kieno įgaliotas. Tuo pačiu, pakviečiau į susirinkimą, kuris įvyks už valandos. Pabrėžiau jam, kad jo dalyvavimas bus labai pageidaujamas ir svarus įnašas, išrišimui klausimų, surištų su susidėjusia padėtimi.

Šaulių būrio vadovybės laikinoje būstinėje, kurioje buvo keliolika vyrų, supažindinau susirinkusius su savisaugos organizacijos planu. Jos priklausomybę ir teisę nešioti ginklą. Ir jų teisę patiems išsirinkti vadą. Kad netikėtų jokiems gandsams, būk jie gali būti areštuoti bet kokių pareigūnų, už priklausymą savisaugos būriui. Įspėjau, kad susirinkime dalyvaus ir nuovados viršininkas, nes jis privalo žinoti kas jo nuovados ribose dedasi. Bet tik tiek, kiek jam reikia žinoti, kaip policijos pareigūnui. Būrio vadovybė išsirenka pats būrys. Ir būrys nepriklausys nuovados viršininkui, nei nuovados v-kas būriui. Pageidaujamas abiejų pusių bendradarbiavimas.

Bendrame susirinkime neįvyko jokių nesklaidumų. Manau, pavojaus akyvaizdoje abi pusės greit sutiko su mano pasiūlymais. Čia pat išsirinko vadovybę ir įsijungė į savisaugos organizaciją. Ir jokių nesklaidumų tarp savisaugos būrio ir vietinės lietuviškos administracijos neteko girdėti.

Nauja mano misija buvo suorganizuoti savisaugos būrį Ylakiuose. Čia vėl bėda su kai kurių

asmenų ir grupių nuomonių susikirtimu. Pasireiškusios grupės, tai aktyvieji kovotojai ir vanagai. Kaip pirmieji nori griebti už ginklo ir kovoti atvirai su bet koku priešu, kiti — vanagai viską bazuoja miškais, partizaninei veiklai rusų okupacijoje. Jie didžiuojasi jau surinkę geroką kiekį lašinių, bei kumpių, ir iš anksto paruoštose vietose įrengę slaptus sandėlius, maisto produktams laikyti. Vanagų pagrindinė strategija — įsirengti miškuose taip, kad ten galėtų kuo ilgiau išsilaikyti ir iš ten veikti prieš okupantą. Bet jokių būdu nesidėti su vokiečiais, net savąją apsaugą organizuojant. Jei bent kuo pasitarnautume vokiečiui, atseit, užrūstintume anglus, kurie, girdi, po karo dalindami pasaulį, galį, mums ko nors nedaduoti.

Kai kam tai buvo patikima teorija, todėl lašiniai ir kumpiai maišuosna vikriai lindo, reiškia, patikimiausiu maistu apsirūpinimas sėkmingai vyko ir tų gėrybių slaptose vietose, sandėliavimas turėjo gerą pradžią.

Trečioji grupė buvo viršaitis, kaip vietiniai įtarė, gal net su keliais savo žmonėmis prie komunistų buvęs tikru komjaunuoliu, vėliau vokiečių valdžios paskirtas viršaičiu ir todėl visų įtariamas, kad už savo komjaunuolišką veiklą, dabar dirba vokiečiams, ne tik spausdamas dėl py-

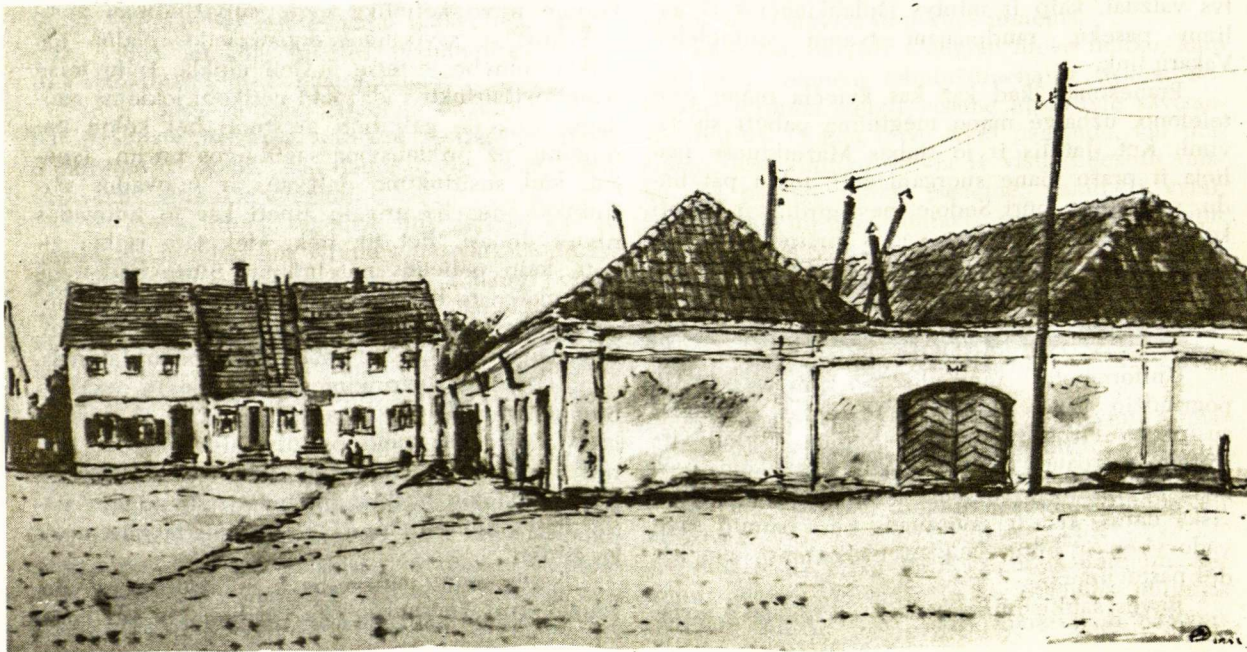
liavų savo žmones, bet ir reikalingas žinias vokiečiams teikdamas.

Ir sulipdyk vienetą iš tokios medžiagos!

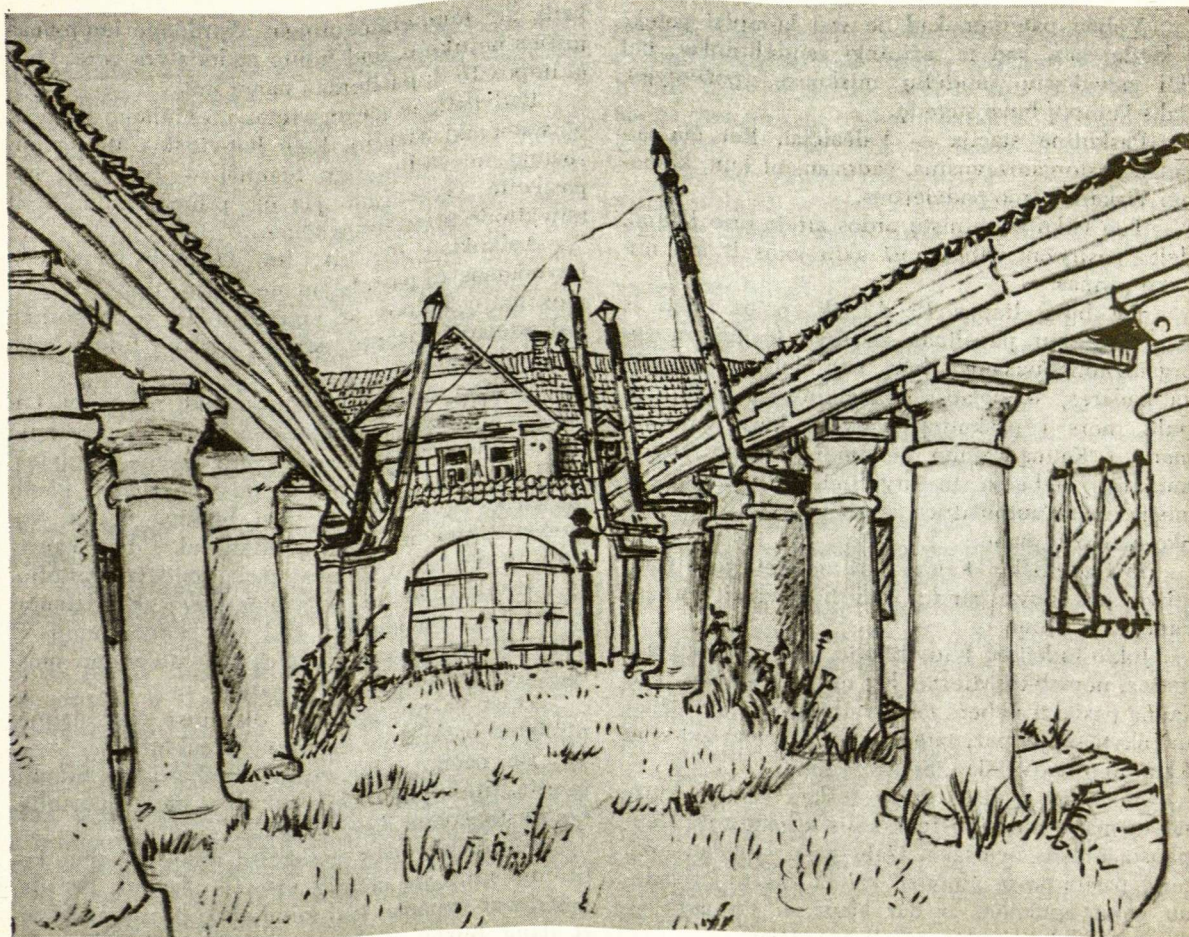
Bet, tur būt, padėjo mano pažintys su pačiais vyriausiais šių grupių vadais, žinoma, išskiriant viršaitį, kuris buvo tik vokiečių adm. smulkus ratelis ir vietinių neatstovavo. Kpt. Silvestras Narmontas, baigęs kartu su manim Karo Mokyklą, aktyviųjų priekyje stovintis; Fortūnatas Ašoklis (pasilikęs Lietuvoje ir žuvęs partizaninėje veikloje), vanagus atstovaujantis, iš seno pažįstamas, dargi, beveik, kaimynystėje gyvenęs.

Prieš bendrą susirinkimą, atskirai išsikalbėjau su kiekvienos minimų grupių vyrais. Kiekvienai pripažinau teisę apsispręsti. Taipgi pareiškiau pagaidavimą, kad vieni kitiems nepakenktume. Kas nori šiandien imti ginklą, tegu jį ima. Kas nori eiti į miškus, tegul eina. Visus mus riš bendras noras padėti savo kraštui. Viskas paremta savanoriškumu. Tik vieną dalyką pabrėžiau vanagams, būtent, kad jie tegul atsimena komunistinę sistemą ta prasme, kad prie komunistų slėptis ir kovoti gali būti neįmanoma, nes jų žvalgyba turi per daug akių ir sekimui pas juos įkinkyti visi, jei jie nori patys gyventi. Dėlto ir slapstymosi vietos, bei jų sandėliai su lašiniiais ir kumpiais greit bus iššifruoti.

M. Dobužinskis

Sedos aikštė

M. Dobužinskis

Krautuvės kiemas Sedoje (tušas)

Galutinas mano pasiūlymas buvo jungtis į vieną vienetą, bet su teise kiekvieną momentą užimti savo pozicijas, kad ir miške, kai nusistačiusieji pasitraukti į Vakarus, rengsis apleisti savo kraštą. Pridėjau, kad apleidžiantieji savo kraštą, turėtų laikyti savo pareigą, visus ginklus perduoti vanagams, kaip broliams, pasiliekančiams kovoti už savo žemę.

Ši paprasčiausia logika, sujungė abi grupes parengiamajame pasitarime. Liko viršaičio klausimas. Viršaitis abiem pusėm buvo lyg rakštis po nagą. Tačiau, ta pačia paprasčiausia logika, aš jį nušalinau nuo būrio visų vidaus paslapčių ir betkoko kišimosi į būrio vidaus reikalą, pasiūlydamas jam garbingą ūkio viršininko vietą, kas reišė įsakyti piliečiams duoti būriui susisiektimo priemones ir kitą patarnavimą, kas tik surišta su būrio egzistencija ir jo veikla.

Bendrame visų pasitarime, pirmiausia buvo pavesta tos aukštos pareigos viršaičiui. Būrio vadu išrinktas kpt. S. Narmontas, o jo padėjėju Ašoklis.

Po rinkimų ir viršaičio pakėlimo į ūkio viršininkus, visų vardu padėjau, kad ponas viršaitis apsiėmė šias labai svarbias pareigas ir paspaudęs jo ranką, atleidau nuo tolimesnių, neva nebesvarbių išsiaiškinimų, nieko bendro nebeturinčių su jo pareigomis būrio atžvilgiu.

Viršaitis išėjo, o nauja būrio vadovybė laisvai galėjo išsikalbėti apie savo būsimą veiklą, narių verbavimą, aprūpinimą, bei ginklavinimą ir t.t.

Galų gale, po taip greito susikonsolidavimo, vanagų vadas visus pavaišino kumpiu ir lašiniai ir čia pat įvyko jo vyrų nutarimas, kad visas tas gėrybes perduoda besisteigiančiam Pirmam Žemaičių Pulku, Plinkšėse.

Vėliau patyriau, kad ne visi kumpiai pateko į katilą, nes, kad ir sąžiningi sandėlininkai, bet dėl nevykusių sandėlių miškuose (požemyje), dalis kumpių buvo sugedę.

Paskutinė stacija — Vaičiaičiai. Bet čia jau radau susiorganizavusius, vadovaujant kun. klebonui Viskantai ir jo padėjėjams.

Tuo laiku komunistų ordos artėjo prie Kauno, dėlto pasiryžau užbėgti už akių joms ir ten nuvykti pirmas.

Tai buvo liepos 15 d., tik spėjęs grįžti iš Vaičiaičių, kur pavėlinau su savo įgaliojimu suorganizuoti savisaugos būrį, nes klebonas jau viską padaręs, skubėjau į Mažeikius su tikslu paupti, nors į paskutinį traukinį, kuris nuvežtų mane į Kauną. Mano nelaimėi jau nei vienas traukinys nebeėjo ta kryptimi. Tik kokia tai misija, maža automatrixa, vyko į Radviliškį ir sukito paimti ir mane.

Iš Radviliškio Kauno link nebeėjo joks traukinys, nes buvo gandų, kad bolševikai jau esą Panevėžio rajone.

Jokio judėjimo Radviliškyje, prie geležinkelio stoties, nematyti. Miestas lyg miręs. Pamatęs, kad Kauną pasiekti nebėra jokios vilties, nusprendžiau aplankyti senus pažįstamus, kurie gyveno gal apie 7 km. nuo Radviliškio, Šeduvos link.

Beldžiuos į visas duris, ieškau vežiko, kuris galėtų mane pavežėti tuos kelis kilometrus. Daugiausia niekas neatsako. Galų gale, suradau tokį, kuris pasitarnavo, žinoma, kai iš anksto prižadėjau gerai apmokėti ir dar alaus, ir tai gero — naminio, kiek tik galės išgerti pažadėjau.

Pakelyje mačiau didelį vokiečių aktyvumą — kariuomenės judėjimą, bei telefono tiesimą. Nors tolumoje karts nuo karto, buvo girdėti stipresnis dungstelėjimas, bet ne taip ryškus, ypač, kad vežimo ratai, kietu vieškeliu pilna risčia arkliui bėgant, bildėjo, slopindami artėjančio fronto siaubą. Dėlto, visai ramiai jaučiau, ypač, kad pakely, vieno vienkiemio sode, vokietukas taip nuoširdžiai tampė akordeoną, lyg būtų Maskvon įžengęs. Reiškia, nėra ko čia baimintis. Matyt, tas kareivis gerai informuotas apie padėtį...

Sodyboje, kur sustojau, irgi ramu. Visi savo darbus dirba, su geromis viltimis dėl rytojaus. Derlius puikiausias, sodai pilni vaisių.

Dvi dienas pabuvojęs, pasiklausęs nuolatinio dundėjimo, nors dar tolokai tebevykstančio, negalėjau suprasti ir tikrai įvertinti fronto padėties. Aplinkiniai ūkininkai tvirtino, kad, girdi, vokiečiai jiems saką, kad jie čia pasiliks iki pavasario, o po to duos rusui į kailį.

Nei vokietukų gyrimasis, kad duos rusui į

kailį, nei temperamentingas akordeono tampymas manęs neįtikino, kad fronto padėtis yra gera. Dėlto liepos 18 d. pasileidau namų link.

Radviliškyje gavau vietos prekiniam vagone,ėjusiam iki Šiaulių. Kaip Radviliškis atrodė mirusiųjų miesteliu, taip Šiauliai — lyg visai nepasikeitę. Gyvenimas čiaėjo pilnu tempu. Bent taip atrodė pravažiuojančiam.

Aplankiau dr. plk. ltn. Domarką ir pas jį buvodamas nepastebėjau nei iš jo, nei iš jo šeimos narių kalbos ar elgesio jokio susirūpinimo dėl artėjančio fronto. Atrodė, kad jie frontą laiko už tūkstančio km.

Vaišino mane ir kvietė pasilikti nakvynei. Labai gerai buvau pavaišintas. Ponia Domarkienė skaniai gamino. Ir desertas, jos pačios gamintas, labai puikus. Tik po deserto atidengtos, kieno tai paskleistos pasakos, kad būkime ramūs, vokiečiai tikrai iš Šiaulių nesitrauks, bet kausis kaip ir dėl savo žemės, man atsidavė kartėliu.

Atrodė, kad tos pasakėlės buvo skleidžiamos visuomenei suklaidinti, kad visi sėdėtų ramūs ir būtų galimybė visas žuveles susemti vienu mostu. Gudri komunistų propaganda.

Vėlai vakare apleidau Šiaulius, kiek atsime nu, bene paskutiniu keleiviniu traukiniu.

Tą pačią naktį rusai bombardavo Šiaulių miestą, pridarydami miestui labai daug nuostolių, bei nusinešdami daug gyvybių.

Supliuško visos pasakėlės apie vokiečių ketinimus ginti šių vietovę visomis jėgomis. Ne vienas dabar suparto, kad komunistų propaganda turi daug burnų. Kai viena iš jų tau siūlo rojų, kita...

Liepos mėn. 19 d. Mažeikius radau tokius, kaip ir išvykdamas. Jokios panikos. Norėčiau tvirtinti, kad gyvenimasėjo raminančių gandų įtakoje — dėl mūsų vokiečiai kausis iki paskutinio kareivio, nes nuo čia vokiečių siena čia pat. Ko jau ko, vokiečiai į savo kraštą rusų neįsileis.

Tą pačią dieną grįžęs į savo vietovę, tuoj buvau painformuotas vietinio būrio vado, kad kpt. Petrauskas, Židikų būrio vadas, pranešęs, kad jis visomis savo jėgomis forsuos Varduvos pakrantėmis, pradedant Ukrainais, baigiant Sedos valsčiaus rubežiais, tikslu susemti Varduvos pakrantėse įsitaisiusius slėptuves komjaunuolius, kurie palaiko kontaktą su desantininkais, esančiais artimiausiuose miškuose. Taipgi, kad kpt. Petrauskas prašęs, kad prie šio žygio prisijungtų ir Renavos būrys, savo rajono ribose. "Ablavos" data, liepos 20. Būriai susijungė 10 val., 2 km. Varduvos aukštupio link nuo Jasmanto malūno, Renavoje.

Puolimo pobūdis — šaudydami atakuosią Varduvos dalies abu krantus, stengdamiesi išaiškinti ten esančias slėptuves.

Kadangi nebuvo galimybės susižinoti su kpt. Petrausku ir ši jo planą pakoreguoti, Renavos būrio į šią „ablavą“ nepasiunčiau. Tik daugiau būrio vadui parėdymą, kad suskirstęs savo vyrus į grupes po du, ar tris, pasiųstų juos tiesiai į vietas, pagal sąrašą, kuriame buvo atžymėti veiklesni, bei pavojingi komunistėliai.

Visi pasiųstieji vyrai uždavinį atliko kuo puikiausiai. Visus, sulig sąrašo, suėmė ir pristatė į vadovietę, kur jiems buvo duota nurodymai — judėjimo laisvės apsiribojimas — jų prievolė registruotis būrio štabe. Prasilenkiantiems su nurodymais, sankcijos iki suėmimo imtinai.

Židikų būrio „ablava“, apie 14 km. ilgio kelyje, pasibaigė fiasko, nei vieno pasislėpusio nesugavo.

Kiek daugiau artėjo frontas, tiek daugiau plaukė vežimų vakarų kryptimi. Atkreipiau dėmesį, kad daug bėglių vyksta su ginklais, kurie taip buvo mums reikalingi. O bėgantiems jie visai nepatogūs ir nebereikalingi. Mes pasiliegame ariergarde jų apsaugai. Ypač, matydamas savisaugos narių didelį norą gauti geresnius ginklus, įsakiau būrio vadui, visus per Renavą važiuojančius, paprašyti palikti ginklus būrio žinioje. Tik kišeninius leisti pasilikti asmeniškai apsaugai. Jei kas nori su savo ginklu nesiskirti, privalo pasilikti su mumis, besitraukiančių apsaugoje.

Tą parėdymą būrio vadas stropiai vykdė ir viskas ėjo labai sklandžiai, kol vieną dieną vienas iš voros griežtai pasipriešino tokiam būrio vado įsakymui. Pradėjęs rėkauti; šokęs prie telefono šauktis apskrities viršininko pagalbos...

Kaip tik didžiausio įtempimo metu atvykau aš pats būrio būstinėn. Tuo metu dėvėjau pilna kariška uniforma, ginkluotas ir su steku rankoje. Be to, lydimas vieno iš būrio vyrų, kuris atnešė man į namus pakvietimą prie telefono iš apskrities partizanų būstinės.

Nebesuspėjau nei žodžio ištarti, įsiterpti į iš tolo girdėtus barnius, kaip iš kiekvieno vežimo vyrai nešė ginklus ir dėjo šalia būrio vado, o būrio vyrai zujo apie kiekvieną vežimą, ragindami paskubėti.

Kiekviena sekanti diena nebuvo pakartojimas praeitos dienos. Liepos 26 d. rytą, Renavos seniūnas pranešė man, kad pabėgo viršaitis, nepamiršęs pasiimti valsčiaus ir savisaugos organizacijos kasas.

Toks viršaičio elgesys, labai paveikė Renavos būrio vyrus, ir anie niršo. Dargi iškilo garbės

reikalas, kad būdamas renaviškiu, tik už kilometro nuo bažnytkaimio turėjęs žmonos didelį ūkį ir prie to — viršaičio vietą ir taip zuikiškai pasielgė, net niekam nieko nepasakęs, išgaravo kaip kamparas, žinoma, dar pasinaudodamas tamsa.

Užpykę būrio vyrai, nuėmė jo telefoną su visais stulpais, ir manęs nepainformavę, pravedė telefono liniją į mano namus. O likusią medžiagą, panaudojo būrio ryšiams patikrinti, būrio vadovybės ribose.

Apie viršaičio pabėgimą pranešiau apskrities v-kui. Po kelių dienų gavau iš apskrities partizanų vadovybės (tą savisaugos organizaciją, tarp savęs taip vadindavome), kad man yra pavestos l.e. apskrities v-ko pareigos, todėl ir viršaitį paskirti turįs aš pats savo nuožiūra. Liepos 31 d. viršaičiu paskyriau Gabalį, prieš tai ėjusį valsčiaus sekretoriaus pareigas.

Apskrities viršininko pareigų perimti nesku bėjau. Pirmiausia, tiek daug turėjau reikalų čia pat valsčiaus ribose. Kita bėda, susisiekimas tik arkliais ir atstumas — 26 km. Be to, žinojau, kad apskrities „valdžia“, vienas po kito, pradėjo išnykti, kad ir paliko savo tuščią kėdę, bet išglerusiomis kojomis, kuri prisėsti nebetiko, o tuo labiau, simbolizuoti įsakomąją galią.

Be to, vėl nauja bėda — netikėtai iš savo posto dingo nuovados viršininkas su keliais policininkais, bei jų šeimomis.

Kas bėga, tegu bėga. Laisva valia. Bet, kai geriausius ginklus — kulkosvaidžius išsiveža, tai jau blogai.

Graži vora, gražiuose vežimuose, puikiomis uniformomis pasipuošę, „išsipucijusių“ ponių lydima, tik ką priklausiusi apsaugos daliniams, nei sudiev nepasakiusi, pasileido Skuodo link. Kad ir ilgesnė kiek kelionė, kaip per Ylaktius, bet greičiau pasiekiamas Skuodo valsčius ir jau bus lyg rubežių peržengę, išėję iš priklausomybės Židikų „vyriausybei“.

Tačiau, pakako tik vieno tikro savisaugos būrio vyro, kuris apie tai pranešė Židikų būrininkui J. Vitkauskui, o šis, surinkęs keliolika savo vyrų, dviračiais pralenkęs bėgančius ir jų priekyje užėmęs gerą poziciją, nuginklavo, palengvino juos, pirmiausia, nuo kulkosvaidžių ir kitų panašių dalykų, kurie tik vežime bereikalo riogsojo, vežimą sunkino. Tai buvo rugpiūčio 3 d., kita gėdos diena židikiškiams.

Greit susitvarkėme. Nauju nuovados viršininku paskyriau buvusį nuovados viršininko padėjėją, neprisidėjusį prie bėglių.

Tik suspėjus pabėgusių įstaigų viršininkų vieton paskirti naujus žmones, vėl telefonas iš Ži-

dikų. Kpt. Petrauskas, oficialaus būrio vadas prašo mane atvykti pas jį, nes norįs kalbėti labai svarbiu reikalu asmeniškai. Dėl savo nesveikos kojos negalįs pasinaudoti dviračiu ir pats pas mane atvykti.

Pavakariais atsidūriau pas jį, ūkyje, netoli Židikų.

Ta didžioji jo paslaptis, tai noras bėgti vakarų link. Jo šeima spaudžianti jį kuo greičiausiai mesti viską ir vykti Vokietijon. Jis pats, sakėsi, neskubėtų, jei būtų sveikas. Nelankstoma jo viena koja tikrai galėjo atpalaiduoti nuo pareigų, kurios, kaip šiuo atveju, sudarė jam daugiau pavojų traukiantis, kaip sveikiems savisaugos būrių vyrams, be to, ir šeima, kurioje buvo du mažamečiai vaikai.

Pritariau jo planui, pasiimdamas ant pečių dar vieną ryšulį.

Taip prieš savo norą, pasidariau lyg koks "gubernatorius", diriguojantis saugumui, prekybai, pašalpoms, visam to rajono gyvenimui, jei jį dar buvo galima vadinti gyvenimu.

Visi gyveno tik šia diena. Daug kur pasireiškė ilgi pirštai. Atėjo skundas ir iš maitinimo punkto, kuriuo naudojosi apsaugoje dirbą vyrai, kad katile sunku ką valgomo bepagauti. Tik skystimas — vanduo.

Senoji šeimninė tuoj buvo išsiųsta apkasų kasti, o naujosios pietus valgant, ko liežuvį nepraryji. Vėl visi patenkinti. Ir man pačiam į būrio būstinę tokių pietų paragauti prisiuntė. Ne tik paragavau, bet taip prisikirtau, kaip senai bebuvo.

Žinoma, šios virėjos, pats sau pažadėjau, jokiū būdu nesiųsti apkasų kasti ir įspėjau viršaitį, kad jis ko per apsirikimą nepadarytų, nors ir kaž kaip vokiečiai spausť su darbo prievole, kuri mus jau prieš kiek laiko vargino, būtent, apkasų kasimas vakariniame Ventos krante ir kitose vokiečių supratimu strateginiuose punktuose.

Patenkintas pasijutau, kada visi mano vyrai rodo linksmus veidus ir gerų pietų prisikirtę, rušiasi vieni iš kitų perimti pareigas.

Vėl mažas reikaliukas, atidengiamas mano padėjų, kurie žino viską kas aplink darosi, kas jau prieš kiek laiko pasidarė, ir net, kas gali ryt pasidaryti. Dėlto jie mane aplankę, pradėjo: "Pons vade! . . .", žemaitiškai.

VALSČIAUS SARGAS

Už gražią padovanotą karvutę, tik ką pabėgęs viršaitis, jau prieš kiek laiko komunistų nusavintą verpyklą perdavė valdyti, ne buvusiam savininkui P., bet komunistuojančiam valsčiaus

sargui. Su įžanga — pons vade . . . — mano padėjėjai ir pora atstovų, išdėstė buvusio vokiečių pastatyto viršaičio ir komunistuojančio sargo tampurų ryšį ir pageidavo peržiūrėti šią bylą.

Viskas buvo aišku, kad čia kažkas pakasta, todėl, be jokių tarpininkų, lydimas šio reikalo žinovų, pats patikrinau viską vietoje.

Pasirodė, kad verpyklos savininkas visai nebojamas, o valsčiaus sargas taip stipriai tą buvusią nuosavybę valdo, kad buvusio savininko net į verpyklos kiemą neįsileidžia. Apžiūrėjimui verpyklos buvo iššauktas buvęs savininkas, ne tik turtui perimti, bet ir įsipareigojimams tuo laiku jau organizuojamiems kariniams daliniams, būtent, verpti vilnas ir tą medžiagą pristatyti mezgyloms, kurios, savo keliu, buvo įpareigtos megzti kariams megstukus.

Žinoma, valsčiaus sargas, pamatęs tarp visų ir buvusį verpyklos savininką, šoko ant pastarojo, lyg ano viršaičio laikais, rėkdamas, kad jis negalįs rodytis verpykloje.

Iš visko atrodė, kad sargas yra kažkieno įrankis, įžūlus ir laikosi dėsnio, kas tavo tai ir mano, bet kas jau mano, tai . . .

Čia pat buvo suimtas ir pasodintas daboklėn, nusiraminti. Bet, matyt, kokių nors savo darbelių pabūgęs, nakties metu, praplėšęs lubas pabėgo ir daugiau nebepasirodė, kaip žinantieji jį, tvirtino — pabėgo pas savuosius . . . nebešnipinės . . .

Buvęs verpyklos savininkas atgavo savo verpyklą ir priedui — didelį kiekį vilnų iš Skuodo kooperatyvo, kurias jis mielai apsiėmė paversiti siūlais . . .

Kaip tik tuo pačiu metu vokiečių administracija pradėjo trauktis pasienio link.

Kpt. Jatulio užmegzti pasitarimai su vokiečių karo vadovybės atstovu, mums sudarė sąlygas steigti savus karinius dalinius, kaip prieš tai mes kūrėme savisaugos būrius. Tik šį kartą su daug platesnėmis teisėmis, neribotu kiekiu ir net vokiečių karo vadovybės pažadu remti — aprūpinti ginklais, mundiruote, perimant mūsų dalinių mitybą. Visų lietuvių dalinių vadovybė lietuvių vadovaujama, pradedant divizijos vadu ir žemiau.

Kurti tokius dalinius buvo tas pats motyvas, kaip ir apsaugos būrius. Reiškia, ėjome ta pačia kryptimi, tik dar daugiau iškėlę galvas. Jei savisaugos būriai iš kart ir nubyrėjo, pereidami į steigiamą Pirmąjį Pulką, tas mūsų negąsdino. Būrius papildė nauji vyrai. Iš visų būrių, jau pirmas dienas daug vyrų išžygiavo į Plinkšių dvarą, kur kpt. Jatulis su savo štabo viršininku kpt. Čėsna, pasirinko Pirmojo Pulko formavimo būveinę.

Daugiausia nukentėjo Lušės savisaugos būrys, kurio didesnę dalį, žygio rikiuotėje, per Židikus, Renavą, paties būrio vado Juozo Šarapnicko vedamas, labai pakilioje dvasioje nužygiavo savo krašto ginti. Žinoma, Renavoje, prie to būrio prisijungė ir renaviškiai.

Visų vyrų nuotaikos pakilimas, buvo išreikštas šautuvų ugnimi tariamo priešo adresu ir garsiu valio!

Taip neseniai sukurti apsaugos būriai išėjo svarbesnį uždavinį vykdyti... Ašaros mergaičių per skruostus rito. Ašaros pasigėrėjimo, ašaros vilties...

Būriai iš naujo pasipildė. Mergaitės, skausmą širdyje gnauždamos, kibo į darbą — megti berneliams megtukus, pirštines, margas ir šiltas, šiltas kojines, nes žiema ne už kalnų ir niekas nežinojo kokiose sniego pusnyse tie vyrai paskutinę kovą kovos.

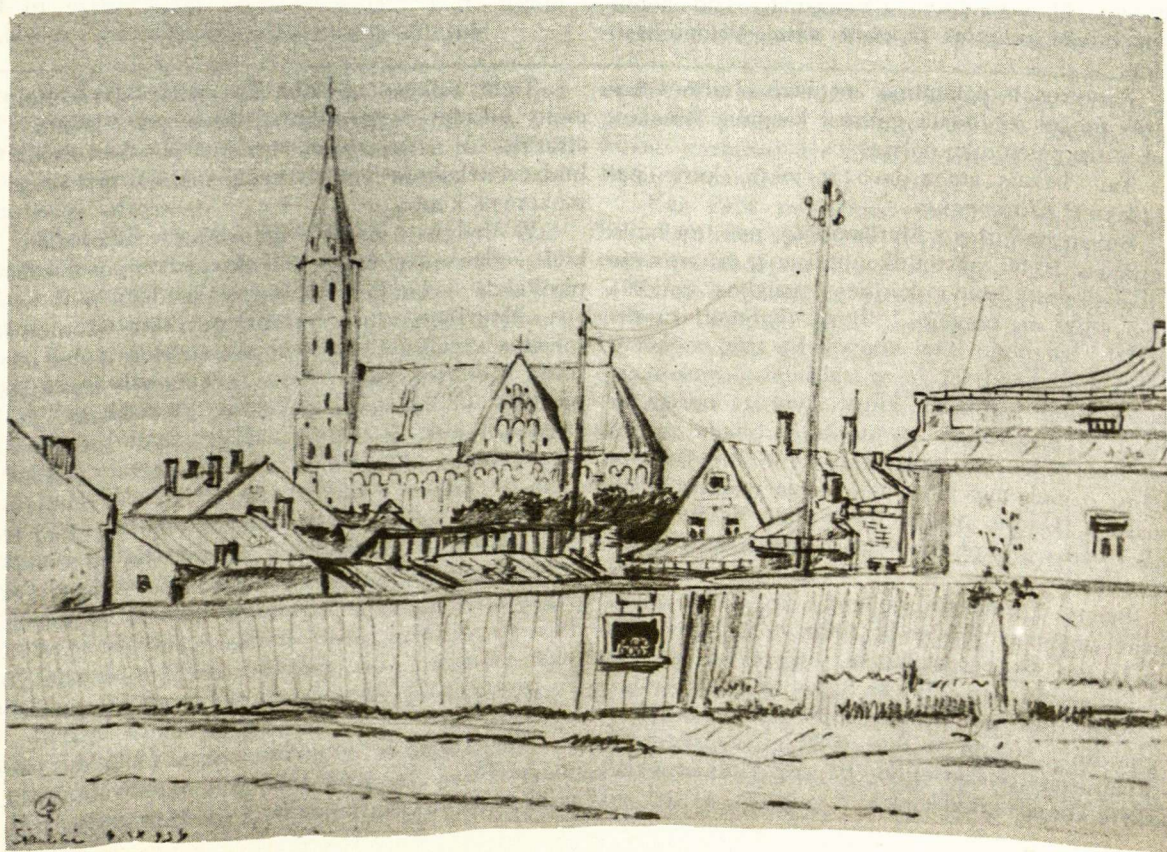
Skubėjome organizuotis, kad būtume pasiruošę visokiems netikėtumams. Ypač tai daryti vertė, kokia tai, viltis. Daug prie to prisidėjo ir žinios, kad, girdi, slenkančioji raudonoji lava esanti labai menko kovingumo ir tik todėl slenkanti pirmyn, kad vokiečiai pavargę ir, be to, jų tiek maža, kad frontas visai atviras.

Jei skęsti, tai ir šiaudas vilties duoda. Vokiečiai siūlo bendradarbiauti, ir iš bendro katilo valgyti, ir ginklus duoda... Ką čia gali pralaimėti, jei jau esi vakariečių bent kelis kartus parduotas. Be to, pats bendradarbiavimas daugiau moralinis, kaip organiškasis įsijungimas į vokiečių eiles. Bent taip atrodė iš pat pradžių, kol patys vieni, savais ginklais mūsų vyrai išėjo į frontą, prie Papilės, Ventos vakariniam krantui ginti.

(Bus daugiau)

M. Dobužinskis

Miesto gatvė Šiauliuose (pieštukas)

Karinės Tarnybos Atsiminimai

10 pėst. Marijampolės pulko viršila Jona Liobė

Gimiau 1896 m. rugsėjo 22 dieną, Audeniškių vienk., Aluntos vlsč., Utenos apskr.

Tais laikais mokslą įgyti buvo sunku, o aš turėjau patraukimą mokytis. Tačiau, dėl gyvenimo aplinkybių į mokslą tėvelis neleido.

Būdamas 6-7 metų ganiau bandą, o turėdamas 12-13 metų su tėveliu kartu jau ariau, akėjau ir dalge pioviau šieną ir javus. Taip ir pasilikau bemokslis. O kai paūgėjau, teko eiti tarnauti pas ūkininkus už berną.

Bernaudamas pradėjau svajoti apie kariuomenę. 1920 metais buvau paimtas į kariuomenę. Nors jauėjau 24 metus, anksčiau į kariuomenę eiti negalėjau, nes Aluntos valsčių buvo užėmusi lenkų kariuomenė. Jiems atsitraukus, šaukė net keturių metų ėmimo jaunuolius.

Kiek dabar prisimenu, tai dauguma paimtųjų buvo nuliūdę, kad reikės Lietuvos kariuomenėje tarnauti. O man buvo džiaugsmas, kad komisijos buvau priimtas ir mano sena svajonė išsipildė.

Parvykęs iš priėmimo ant savo civilinės kepurės tuojau užsidėjau geltoną kaspiną. Žinojau, kad būsiu pėstininkų dalyje.

Tais laikais atsirasdavo ir tokių, kurie pabėgdavo iš kariuomenės.

Buvau paskirtas į Marijampolę, nes ten buvo tveriamas 10-tas pėstininkų pulkas ir jau stovėjo I batalionas. Mano karinės tarnybos pradžia buvo 1920 m. rugsėjo 1 diena. Tarnauti pradėjau III bataliono 9-toj kuopoj. Po trijų mėnesių apmokymo, kareiviai buvo skiriami į mokomąją kuopą. Vienus rinkosi, kitus skyrė ar norėjo ar ne, o aš pasisiūliau savanoriu ir buvau priimtas. Tada 9-tos kp. vadas buvo vyr. ltn. Grinkevičius, o mokomos kp. vadas buvo vyr. ltn. Kazlauskas, III Bn. vadas buvo kpt. Pranculis ir pulko vadas — kpt. K. Skučas, vėliau mjr. Ignas Musteikis.

Baigęs 5 mėnesių mokomos kp. kursą ir vėl buvau grąžintas į tą pačią 9-tą kuopą. Nors buvau baigęs tik patenkinamai, bet man davė vadovauti skyrių, kad ir buvau dar eilinis.

Nuo 1921 m. birželio 1 d. buvau pakeltas į grandinio laipsnį ir nuo 1922 m. sausio 1 d. — į jaunesnio puskarininkio laipsnį. Tuomet mane paskyrė kuopos ginklininku.

Virš. Jonas Liobė 1929 metais

Tada reikėjo tarnauti du metai. Po dviejų metų eiliniai ir grandiniai buvo paleidžiami į atsargą, o viršilos ir jaunesni puskarininkiai būdavo užlaikomi keturis mėnesius, kol grįš baigę mokomąją kuopą.

Pasibaigus tiems keturiems mėnesiams, kiek tada mūsų buvo užlaikytų, kuopos vadas pasikvietė į kuopos raštinę ir pradėjo mus visus klausinėti, kas norėtų pasilikti vieniems metams virštarnybiniu, kuopos viršilos vietai užimti. Kiek ten mūsų buvo nė vienas nesutiko pasilikti. O kai mane paklausė, aš sutikau: "Pasilik, bet nežinau kaip pasilikti". Mat sau omenėje turėjau, jei pasilikti, tai tik gavus viršilos vietą ir laipsnį. Vadas suprato ko aš norėjau. Tada jis ir sako: "Gerai, duosiu viršilos vietą ir laipsnį, bet ir reikalausiu". Tuomet jis liepė raštininkui parašyti pasižadėjimą ir kartu raportą, dėl pakėlimo į vyr. puskarininkio laipsnį. Nuo tos dienos pradėjau eiti viršilos pareigas. Į vyr. pusk. laipsnį buvau pakeltas 1923 m. sausio 20 d., o tų pačių metų gegužės 23 d. — į viršilos laipsnį.

Taigi, kad ir nebuvau lankęs mokyklos nei vieną dieną ir visur rašydavau savamokslu, galiu pasakyti, kad laipsniai augo kaip grybai miš-

Aštuonių Lietuvos savanorių nuotykis

Vyr. puskarininkis Stasys Butkus su 7 vyrais
puolė 250 vokiečių kareivių

VLADAS MINGĖLA

Pirmasis Lietuvos kareivis, savanoris Stasys Butkus, savo atsiminimuose yra palikęs mums daug įdomių, nuoširdžių, paprastai papasakotų nuotykių iš Nepriklausomybės karo laikų, dar neužmirštų ir po virš penkiasdešimties metų.

Gyvenimo vėtytas ir mėtytas, jaunystę praleido karuose; pirma, priverstinai carinėje Rusijoje, vėliau savanoriškai Lietuvos pirmose kovose dėl Lietuvos laisvės. Pirmasis Lietuvos kareivis Stasys Butkus buvo labai pareigingas, karštas patriotas, atkaklus savanoris — Lietuvos kūrėjas. Už didvyriškumą ir didelius nuopelnus besikuriančiai Lietuvos valstybei buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu su kardais, keliais kitais ordiniais ir Latvijos medaliais. Jis vienas iš tų vyrų, kurie 1919 m. sausio 1 d. iškėlė Lietuvos Trispalvę Gedimino kalne Vilniuje.

ke po lietaus. Mat, tais laikais nebuvo žiūrima į mokslą, o žiūrima buvo į pareigų atlikimą. Tai ir buvo mano laimė, ką norėjau, tą ir pasiekiau. Tik neteko pilnų pasižadėjimo metų užbaigti kariškoje tarnyboje.

Kiek dar sugrįšiu atgal. Kėlimui iš vyr. puskarininkio į viršilos laipsnį bataliono vadas gaudavo iš kuopų vadų raportus, paskirdavo iš kelių narių komisiją ir tikrindavo ar gerai žino pareigas. Kai kuopos vadas pasiuntė bataliono vadui kpt. Pranculiui raportą, kad esu keliamas į viršilos laipsnį, tai net nebuvau kviestas į komisiją patikrinimui. Bataliono vadas uždėjo rezoliuciją, kad vyr. psk. Jonas Liobė yra tinkamas pakelti į viršilos laipsnį ir užimti kuopos viršilos vietą. Matyti pasitikėjo, kad būsiu toms pareigoms tinkamas ir jas gerai atliksiu. Karinę tarnybą mylėjau ir pareigas atlikinėjau sąžiningai ir teisingai ir pats buvau visur ir visuomet drausmingas, na, ir iš pavaldinių reikalavau drausmės.

Tarnaujant 9 kuopoj, kurį laiką kuopos vadu buvo kpt. Juodeniukas. 1923 m., rudenio, mūsų IV divizija buvo performuota į IV brigadą. Iš pulkų buvo padaryti batalionai, iš batalionų — kuopos, iš kuopų — būriai, iš būrių — skyriai ir iš skyrių — grandys. Tada sumažėjo ir kadru

Stasys Butkus gimė 1897 m. kovo 13 d. Kurtuvėnų km., Padubysio valsč., Šiaulių apskr. Tėvai buvo bežemiai, varguoliai žemaičiai. Jis paveldėjo nuoširdžią savosios lietuviškos žemės meilę, darbštumą ir atkaklumą. Buvo stiprios dvasios ir jokiomis žemiškomis gėrybėmis nepaperkamas.

Nors jaunystėje jam teko mokytis, bet ieškodavo ir rasdavo lietuviškų knygų ir laikraščių, skaitė ir iš jų mokėsi rašyti. Matyt turėjo įgimtus žurnalistinius gabumus, nes dar žalioje jaunystėje, be mokslo, o jau rašė Amerikoj leidžiamies laikraščiams: "Dirvai", "Vienybei", "Draugui", "Naujienuoms" ir kit. Nors, kaip jau minėjau, dėl sunkių gyvenimo sąlygų mokslo nuosekliai neišėjo, bet Lietuvoj 1928 m. baigė Suaugusiųjų gimnaziją Kaune ir gavo atestatą. 1922 m. pasitraukęs iš kariuomenės vyresnio puskarininkio laipsniu Stasys Butkus ilgus metus dirbo "Kario" redakcijoje. Kaip žurnalistas ir redaktorius jis yra parašęs tikrai daug straipsnių, atsiminimų, reportažų. Yra suredagavęs daug knygų. Parašė: "Vyrai Gedimino kalne"; redagavo "Savanoris 1918-1920" (1929); "5 Pėstininkų D.L.K. Kęstučio pulkas 1919-1934" (1934); "Savanoriai Kūrėjai". Bendradarbiavo ir prisidėjo prie išleidimo "Laisvės Takas", 1938 m. ir "Karo

etatai. Tuomet, 1923 m. rugsėjo 29 d. buvau perkeltas į Alytų, ten buvo IV div. štabas, kur buvau paskirtas divizijos komendantūros ir kartu Ryšių komandos viršilos pareigas eiti.

Kai 1924 m. sausio mėn. IV div., vėliau brigada, buvo pervesta į pasienio apsaugą, tai mano pasižadėjimo laikas dar nebuvo užsibaigęs. Man buvo pasiūlyta pasirinkti kokį pėstininkų pulką ir užbaigti jame pasižadėtą tarnauti laiką. IV brig. vadas tada buvo plk. Žukas, o komendantūros vadas — kpt. Virbickas.

Aš nesutikau persikelti į pulką, bet sutikau pereiti į pasienio apsaugą, nors sargybų viršininko vietai nebuvo reikalaujama viršilos laipsnio, bet aš sutikau. Tas buvo 1924 m. sausio mėnesį, kai aš palikau Alytų. Buvau paskirtas į Seinų-Marijampolės apskritį, apskrities viršininko žinion.

Tuo ir užsibaigė mano nuo pat jaunystės svajotas noras, būti kariu. Tačiau su ginklu nesiskyrčiau iki 1944 metų rudens, kol jau reikėjo trauktis, kai rusai artėjo prie Lietuvos.

Nors esu jau 78 metų, bet dar nepamiršau, ką būdamas jaunas svajojau ir kad mano svajonės buvo išsipildę, nevien tik karinėje tarnyboje, bet ir policijos.

Invalidas", 1938 m. Jeigu galėtume dabar sudaryti pilną "Kario" komplektą, tai be jokių abejo- nių rastume istorinės medžiagos keliems tomams. Yra rašęs pasirašydamas S.B., St. Butkus ir slapyvardžiais — St. Širvys ir kitais. Stasys Butkus nuo 1949 m. raudonajai armijai okupavus Lietu- vą, atsidūrė Amerikoje ir kartu su Simu Ur- bonu, o vėliau Zigmū Raulinaičiu leido ir ben- dradarbiavo "Karyje", iki pat savo mirties, 1961 metų gruodžio 11 d. Mirė Brooklyne ir palai- dotas Longs Island kapinėse. Jo didžiausia sva- jonė, nors ir po mirties, sugrįžti laisvon Lie- tuvon, ton žemėn, kurią jis labai mylėjo ir ku- riai aukavosi, dar neišsipildė.

1919 metų pradžioje, kai Panemunės karei- vinėse tebebuvo vokiečiai bermontininkai ir gre- ta jų organizavosi mūsų 2 pėstininkų pulkas, vieną dieną atsitiko lyg ir juokingas, šių dienų akimis žiūrint, įvykis, bet tuokart labai būdin- gas ir liudijęs žemaitišką ryžtą ir drąsą ginant savųjų teises.

Vokiečiai, iš vieno netoli A. Panemunės esančio kaimo, pasigrobė gerai nuaugusią, dide- lę, nupenėtą kiaulę. Parsivežė ją į savo karei- vines ir kiek pailsėję rengėsi pasiskersti. Kiau- lės savininkė atsivijusi kiaulės grobikus iki karei- vinių, matė į kurias kareivines jie įsivarė kiau- lę, Verkdama, ji atbėgo pasiskusti Lietuvos karei- vėliams apie jai vokiečių padarytą skriaudą. Ka- reivėliams pagailo tos moterėlės ir jie ryžosi pabandyti tą kiaulę iš vokiečių išvaduoti. Jauni, karšti ir ryžtingi kareivėliai net nepagalvojo į kokį pavojų jie dėl tos kiaulės stato savo gy- vybę.

Tuo metu jie buvo aštuoneri vyrai. Jų vadas buvo puskarininkis Stasys Butkus. Visi aštuoni laisvu noru pasiryžo, žūt būt, pagelbėti tai mo- terėlei ir nubausti vagis.

Kiekvienas mūsų tur būt galvojam: ar verta buvo statyti 8 vyrų gyvybes į pavojų dėl vienos kiaulės ir tur būt, jei tuomet būtų buvęs ka- rininkas, jų kuopos vadas, jis greičiausia būtų juos sudraudęs ir to žygio nebūtų buvę. Iš tik- rųjų, tas jų žygis buvo rimtas ir garbingas, o toji kiaulė tai tik priežastis. Tuo žygiu Stasys Butkus ir jo septyni kareivėliai gynė savo val- stiečių ir tautiečių teises, jų turtą. Neleido sve- timiems sauvალიauti. Jie gynė savo tėvų, giminių ir artimųjų teises, nes 2 pėstininkų pulke tar- navo nemažai vietinių panemuniečių savanorių.

Minimi savanoriai dar neturėjo uniformų, tik su tautinių spalvų trikampiū ant kairės ran- kovės ir geltonu lankeliu aplink kepurę.

Stasio Butkaus vadovaujami savanoriai išsku- bėjo į žygį. Pasiėmė po keletą kotinių granatų ir žaibo greičiu įsiveržė į kaimyninę vokiečių kareivinę. Piktais veidais, žiauriomis išraiškomis, civiliais, prastais rūbais apsirengę, granatomis apsiginklavę, darė kažkokį banditų vaizdą. Tuo metu kareivinėse buvo apie 250 vokiečių karei- vių. Iš pradžių vokiečiai nesusivokė, kas čia ga- lėtų būti. Jie iš visų pusių apspito lietuvius ir įtūžimo ir pykčio pagauti ėmė vokiškai rė- kauti ir tvėrėsi ginklų ir reikalavo išsinešdinti. Kiti kvatojo už pilvų nusitvėrę. Savanoriai vis tik buvo drąsūs ir pasiryžę, jie žinojo, ką daro. Vokiečių grasinimų nepabūgo. Visi ratu susto- ję, nugaromis susiglaudę laukė, o vienas iš jų vokiškai skardžiu balsu sušuko: "Gražinkite pa- vogtą kiaulę". Granatas laikė sprogdinimo padė- ty, pirštais nusitvėrę už degtuvo virvelės. Kelis kartus vokiškai pakartotas reikalavimas padarė savo. Nors jie vis bandė priartėti, ir, jų many- mu, pakvaišusius jaunuolius nuginkluoti, bet Stasio Butkaus vadovaujami jaunuoliai nepabūgo, o iškėlę granatas virš galvų ruošėsi tikrai spro- gdinti. Jie atrodė buvo visam pasiryžę.

— Paskutinį sykį, — sušuko mokąs vokiš- kai savanoris, — įspėjame, atiduokite kiaulę, nes kitaip išsprogdinsime visas kareivines. Žūsime mes, bet žūsité ir jūs.

Vokiečiai buvo prityrę kariai, jau nebe pir- mos jaunystės, daugybėje fronto kovų užsigrū- dinę. Šaltai apsigalvoję, kritiškai apžvelgė mirti pasiruošusius lietuvius, suprato ir įsitikino, kad lietuviai yra pasiryžę mirti ir pavojaus valandoj jie nepasiduos vokiečio nelaisvėn, bet laikomus knatelius tikrai patrauks.

Sumišo vokiečiai ir ėmė galvoti apie kiau- lės gražinimą. Savanorių drąsa nugalėjo vokie- čius. Pagaliau jie atidavė kiaulę. Du savanoriai nusivarė kiaulę, o šeši sekė juos iš paskos su granatomis rankose, kiekvieną akimirką pasiruo- šę jas mesti į priešą. Šis beprotiškas žygis vo- kiečiams padarė tokį įspūdį, kad jie visai at- lyžo ir neskė granatomis ginkluotų lietuvių ir nerodė noro jų pulti.

Lietuvių kareivinėse kareivėlių laukė moterė- lė. Sulaukė ir atsiėmusi savo kiaulę laikinai ją paslėpė artimųjų sodyboje, o jos dėkingumui ne- buvo ribų.

Aprašytas įvykis parodo koks ryžtingas buvo pirmasis Lietuvos kareivis Stasys Butkus. Jo vardu pavadinta Detroito šaulių kuopa.

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

NEPALIKIM SAVO TURTO OKUPANTUI

Dar dažnai pasitaiko, kad miršta lietuvis, lietuvė ir palieka nemaža turto, bet nepalieka testamentu. Tuo atveju dabartinė Lietuvos okupanto valdžia tuoj suranda artimus ar ir labai tolimus gimines Lietuvoj, atsiunčia savo advokatus ir stengiasi visą turtą paimti. Kiek tokiu atveju tenka turto ten esantiems mirusiųjų giminėms, niekas nežino, viena aišku, kad "lūto" dalį pasiima okupantas. Manau, kad nei vienas susipratęs šio krašto lietuvis to tikrai nenori, nes veltui gauti doleriai okupantui labai parverčia. Tie doleriukai labai reikalingi jų dideliame šnipų tinklui apmokėti ir ginklams gaminti.

Net ir tuo atveju, kada yra testamentas ir viskas yra teisiškai sutvarkyta, advokatai iš anapus bando ieškoti priekabių, reikalauja, kad turtas būtų giminėms išmokėtas pinigais, arba rusų gamybos automobiliais ir pan.

Tur būt, jei žinotume, kad ryt mirsime, visi tuoj pat testamentus sudarytume. Dažnai nerangumas, neapdairumas yra mūsų apsileidimo priežastys.

Kažkodėl ir mūsų periodinė spauda permažai tuo klausimu rašo. Tuo derėtų rūpintis LB socialiniam skyriui. Tas skyrius turėtų padėti, ypač vyresnio amžiaus tautiečiams, patarimais, nurodyti lietuvių advokatų, kurie gali gerai testamentą surašyti. LB gali pasiūlyti testamentu vykdytojus. Taip pat turėtų daugiau dėmesio atkreipti į tuos vyresnio amžiaus tautiečius, kurie dažnai vieniši ir apleisti leidžia savo gyvenimo saulėlydį. Jei vietinė LB apylinkės valdyba nesirūpina seneliais, jų negloboja, tuo turėtų pasirūpinti šaulių dalinių moterų sekcijos. Tai būtų ne vien gailėstingumo darbas, bet ir seneliai pajutę globą, rūpestį ir savųjų meilę, patys susi-

rūpintų, kad jų sunkiu darbu ir pralietu prakaitu uždirbti turtai nenuėitų okupantui, kad tas ginklus prieš mus ir mūsų vaikus kaltų, bet kad liktų lietuviškiems reikalams.

Svarbu rašant testamentą nepamiršti giminių Lietuvoj. Kiekvienam paskirti po tam tikrą sumą ir pabrėžti, kad už tuos pinigus būtų išsiųsti siuntiniai iš čia, o ne pinigai, ar rusiški automobiliai (už juos reikia mokėti rusui grynais pinigais). Rašant testamentą reiktų nepamiršti lietuviškos spaudos, įvairių lietuviškų reikalų. Paskirti lietuvių studentų stipendijų fondui, savoms organizacijoms, lietuvių senelių namams, būsimos nepriklausomos Lietuvos fondui. Pagaliau, galimybių kaip geriau savo turtą paskirstyti, yra daug. Svarbiausia, nei cento neduoti okupantui. Kokią teisę turi jis į mūsų palikimus. Mūsų turtas uždirbtas šiame krašte, mūsų jėgomis, tad ir turi jis tarnauti tik mūsų ir mūsų artimųjų reikalams.

Neišsigąskim, jei giminės sakys, kad jiems siuntinių nereikia, kad jiems geriausiai padėsit siųsdami pinigus. Tai netiesa, tą patvirtins kiekvienas, kuris ten lankėsi. Bet verčiami, jie turi taip rašyti, pinigų ar automobilių prašyti. Pagaliau, juk turim įsipareigojimų ir šiam kraštui, kuriame įsikūrėm, kur savo turtus susikrovėm. Siųsdami pinigus, mes apiplėšiam šį kraštą. Siunčiant siuntinius iš čia, du trečdaliai pinigų pasilieka čia.

Tad nepalikim savo turto okupantui, bet būdami sveiko proto ir sveiki, sudarykim gerus testamentus, gerai teisiškai surašytus. Nepamirškim savo giminių šiame krašte ir Lietuvoj, bet taip pat nepamirškim lietuviškų reikalų, lietuviškų organizacijų, savo spaudos.

Kad Čiurlionis vėl žydėtų . . .

35-TĄJĮ KULTŪRINĖS VEIKLOS SEZONĄ PRADĖJUS

Vladas Mingėla

Šaulių Sąjungos CV vicepirmininkas Kultūros reikalams muz. Alfonsas Mikulskis dirba šakotą meninį darbą. Kartu su juo dirba jo gyvenimo palydovė, LŠST Moterų vadovė muz. Ona Mikulskienė. Abu Mikulskiai — mūsų pasididžiavimas. Į tautos kultūrinių darbų skrynią muz. Mikulskis sukrovė daug savo harmonizuotų dainų, muzikos kompozicijų. Bet jo įnašas ypač didelis, kaip Čiurlionio ansamblio vadovo.

Baigiasi vasara, su ja ir daugumos atostogos. Rudenį darbą pradeda ne tik mokyklos, bet ir ansambliai, chorai. Pagyveja visuomeninis gyvenimas. Pagausėja įvairių susirinkimų, koncertų, vakarų, vakaronių, vaidinimų, balių ir linksmavakarių.

1974 rugsėjo 8 d., sekmadienį, savo 35-įjį sezoną pradėjo ir Čiurlionio ansamblis. Naujas sezonas pradėtas su nauja valdyba, su nauja programa ir su naujais užsimojimais, o jų daug, ir dar neeilinių. Rugpiučio 25 d. jaukiame ir gražiame, įvairiausiomis spalvomis žydinčiame Onos ir Alfonso Mikulskių sode ly buvo susirinkusi naujoji Čiurlionio ansamblio valdyba; dalyvavo ir spaudos bei radijo atstovai. Gyvai pasidalinta mintimis, pabendrauta, daug kuo pasidžiaugta, o svarbiausia, nustatytos tolimesnės veiklos gairės. Visą laiką skambėjo juokas, lyg tai būtų ne darbas, o suaugusių žaidimas. Šiomet p-ku išrinktas, jau anksčiau ansamblio valdybai labai sėkmingai pirmininkavęs, turįs talentą ir nemažą nusimanymą vokaliniam mene ir organizaciniuose darbuose Vladas Plečkaitis. Naująją valdybą sudaro: vicepirmininkas R. Butkus, sekr. P. Mašiotienė, izd. D. Ramonienė, ūkvedžiai — Pr. Mašiotas ir V. Sniečkus, narys ypatingiems reikalams G. Lazdinis.

Rugsėjo 8 d., 12 val. čiurlioniečiai susirinko Lietuvių Namuose repeticijai ir pradėjo 1974-75 m. sezoną, kuris žada būti darbingas, turiningas vokalinio meno kūriniams, naujomis dainomis, naujais pastatymais — koncertais. Jau numatyti koncertai Cincinati, Čikagoje ir 35-ųjų metų sukaktuvinis koncertas Severance salėje Clevelande. Tariamasi dėl koncerto Montrealy ir kitur.

Čiurlionio ansamblis laukia naujų jėgų ir balsingų dainininkų-ių, grakščių šokėjų. Nors jau dabar ansambly nema-

ža naujų narių, bet vadovai nori sąstatą sustiprinti.

Muzikas Alf. Mikulskis pasveikino čiurlioniečius atstovaujančią seną ir naują valdybas bei radijo ir spaudos atstovus: "Tėvynės Garsų" vedėją Joną Stempužį, Dirvos atstovą — A. Laiktūną, Draugo — V. Rociūną, Laisvosios Lietuvos — M. Blyną ir foto korespondentą Joną Garlą. Šių metų meno vadovai: kanklių — Ona Mikulskienė, chormeisteris — Rytas Babickas, tautinių šokių mokytojas ir vadovas — Antanas Mockapetris, režisiorius — Petras Maželis ir solistė Irena Grigaliūnaitė.

"Dėsim galimai daugiau pastangų, kad Čiurlionis vėl žydėtų, kad puikiai reprezentuotų mūsų laudies meną.

Turime gerai pasiruošti ir pristatyti mūsų tautos meną, kaip tai darėme jau beveik tūkstantyje čiurlioniečių koncertų. Mūsų vadovai meno entuziastai, jie nebijo darbo ir aukos.

Mūsų kultūrinis gyvenimas banalėja. Jau daugelis nesupranta tikrojo meno, jo nevertina. Juk menininkai neša į gyvenimą meno grožį ir žavumą", — kalbėjo muz. Mikulskis. Jis prašė visų paramos ir kvietė visas sutelktines jėgas atiduoti tautos garbei ir didybei.

Būdami šauliai ir CV pareigūnai, abu Mikulskiai dažnai turi aplankyti įvairių vietovių šaulių vienetus JAV ir Kanadoje.

Kol kas, abu sveiki ir judrūs, dirba didelį kultūrinį darbą. Jiems ilgų ir darbingų metų linki visi šauliai.

ŠAULIŲ SĄJUNGOS PASTOGĖJ

St. Peterburgo-Floridos šauliai

Rugsėjo 15 d. įvykusiame "Romo Kalantos" šaulių kuopos valdybos posėdyje buvo nagrinėta visa eilė klausimų.

Šiuo metu kuopos didžiausias rūpestis — kaip įspūdingiau praveisti kuopos vėliavos šventinimo iškilmes. Vėliavos šventinimas bus lapkričio 23 dieną Lietuvos kariuomenės dieną. Vėliavos kūmai — dr. Kazimieras Pautienis su ponia iš Clevelando ir vietiniai: Jonas Valauskas su šaule E. Grušiene ir J. Babrys su š. E. Rūkšteliene. Vėliavos solistecenatas š. Jonas Butkus.

Kad viskas sklandžiai praeitų, daug kalbėta, diskutuota ir tartasi. Svečiams apnakvydinti sudaryta komisija iš A. Plepio ir K. Steponkaus. Daugiausia rūpesčių, kaip ir paprastai, teks šventės komiteto vadovams. Šventės komitetui vadovauti pakviestas dail. A. Rūkštelė. Banketo rengimo komisijai vadovauja š. Aniceta Miliauskienė.

Svarstytas š. dr. M. Šimoliūnienės į garbės šaules pakėlimo klausimas. Nutarta pakelti. Jos vyras, inžinierius, Lietuvos kariuomenės pulkininkas, tarnavo Karo Butų skyriuje. Už nuopelnus buvo apdovanotas Gedimino ordinu. Jis mirė Vakarų Vokietijoje ir ten buvo palaidotas. Prieš porą mėnesių jo palaikai buvo pergabenti ir su bažnytinėmis apeigomis patalpinti St. Peterburgo mauzoliejaus kriptoj. Paskutinę pagarbą jam atidavė "Romo Kalantos" kuopos šau-

"Romo Kalantos" kp. St. Peterburge, Floridoje vadovai. Iš kairės: Jonas Valauskas, garbės teismo p-kas, dail. A. Rūkštelė G.T. narys ir Albertas Mateika kp. pirmininkas. Nuotr. J. Valausko

liai, sugiedodami Lietuvos himną. Po apeigų dr. Simoliūnienė pareiškė norinti mirti būdama garbingos Šaulių Sąjungos nare.

Š. Jono Valausko pastangomis daroma žygių įstoti į Lietuviių Klubą garbės nariu su tūkstančio dolerių įnašu, tuo būdu įamžinti "Romo Kalantos" šaulių kuopą su grupine kuopos nuotrauka Klubo garbės lentoj. Lėšų telkimas vyksta sėkmingai.

Š. Jono Valausko iniciatyva įsteigtas Brazinskių vadavimo fondas. Per trumpą laiką tam fondui surinkta ir pasiūsta 90 dol. Aukojai: J. Valauskas — 40 dol., A. ir Aleksandra Lukai — 20 dol., K. Dimas 10 dol., Bronius Skorupskas — 5 dol., J. Babrys — 5 dol., J. Butkus ir dail. A. Rūkštelė — po 5 dolerius.

Jonas Valauskas

Cicero Jūrų Šauliai

Cicero jūrų šaulių kuopa "Klaipėda" š.m. rugsėjo 22 d., Cicero Medžiotųjų-

Žuvautojų Klubo šaudykoje, atliko šaudymo varžybas dėl pereinamosios taurės. Buvo šaudoma iš mažo kalibro šautuvų. Varžybose dalyvavo ir gavo taškų šie šauliai: S. Bernatavičius — 444-3X; K. Milkovaitis — 332-3X; B. Latoža — 308-1X; J. Kriškėčiukas — 330-3X; J. Bliujus — 303 ir B. Baltrūnas — 169. Pirmą vietą ir pereinamąją taurę laimėjo pereinamąjį metų laimėtojas S. Bernatavičius, II-ją vietą — K. Milkovaitis ir III-ją — J. Kriškėčiukas. Antros ir trečios vietos laimėtojai apdovanoti trofėjais, kurie bus įteikti vėliau. Išvykai buvo pasamdytas autobusas, bet dėl šalto ir vėjuoto oro neperdaugiausiai važiuvo. Bet tie kurie važiuvo, turėjo tikrai malonią išvyką. Šauliams šaudant, sesės šaulės trūsėsi virtuvėje. Baigus šaudymą, bendras stalas buvo apkrautas sesių šaulių pagamintais karštais ir šaltais valgiais, o vyrai parūpino truputį ir stipresnių gerimų.

Palvagiūs, dar ilgai lietuviškos sutartinės aidėjo plačiais šaudyklos laukais.

Alf. Gailius

Clevelandas

Šaulės planuoja savo tolimesnę veiklą

G. Karsokienė

Š.m. rugsėjo 15 d. "Karin. Juozapavičiaus" šaulių kuopos moterų sekcijos narės skaitlingai susirinko aptarti naujo veiklos sezono planus. Sekcijos pirm. O. Mikulskienė atidarė susirinkimą, tardama sesėms trumpą įžanginį žodį. Tada ji pakvietė St. Radzevičiūtę pirmininkauti susirinkimui ir G. Karsokienę sekretoriauti. Sekė darbotvarkės nustatymas ir pereinamo susirinkimo protokolo skaitymas. Apie birželio 30 d. įvykusią gegužinę referavo U. Grincienė. Trumpai apie Hamiltone rugpjūčio 17-18 dienomis įvykusį moterų sąskrydį papasakojo E. Šarkauskienė. Iš Clevelando į Hamiltoną buvo nuvykę LŠST Moterų vadovė O. Mikulskienė, muzikas A. Mikulskis, E. Šarkauskienė, O. Čiuprinskienė ir S. Miglinienė. Mūsų sesės buvo sužavėtos nuoširdžiu priėmimu ir sąskrydžio pavyzdingu bei įspūdingu

Detroitė, minint Lietuvos valstybės pirmojo prezidento Antano Smetonos 100 metų gimimo sukaktį, Šv. Petro lietuvių bažnyčioje aukas prie altoriaus neša LŠST p-kas Vincas Tamošiūnas, generalinis konsulas Anicetas Simutis ir LŠST vicepirmininkas Jonas Švoba. Prie altoriaus klebonas kun. šaulys Viktoras Kriškėčiūnevičius. Nuotr. Kazimiero Sragausko

pravedimu. Toliau svarstyto spalio 13 d. įvyksiančios kuopos šeimininės sueigos-vakarienės detalės. Sekė sekcijos sekretorės rinkimas. Nauja sekretorė E. Šarkauskienė. Sekcijos vadovė perskaitė iš LŠST CV gautus aplinkraščius. Viename jų buvo pranešta apie Toronto "Baltijos" Jūrų šaulių kp. p-ko Vlado Rušo mirtį. Pirmininkaujanti S. Radzevičiūtė paprašė sesės atsistojimu ir susikaupimo minute pagerbti mirusįjį. Tartasi apie dalyvavimą Čikagos "Vytauto Didžiojo" Rinktinės dvidešimtmečio sukakties minėjime spalio 27 d. Paskutinis dienotvarkės punktas — Spaudos ir Kultūrinių Reikalų ratelio vadovės J. Budrienės pranešimas. Ji pasidalino su sesėmis mintimis apie numatomų vakaronių planus.

Numatoma suruošti sesėms kulinarijos kursą, kuriam vadovautų tos srities žinovė.

Pabaigai, sekcijos vadovė padėjo S. Radzevičiūtei už pirmininkavimą, o sesėms už gausų atsilankymą. Susirinkimo pabaigai jausmingai nuskambėjo "Lietuva Brangi".

Sekė rikiuotės ir žygiavimo pratimai. Pratimams talkino A. Karsokas. Nors ir pavargusios, tačiau patenkintos, skirstėsi sesės. Graži, darni veikla buria seses ir teikai ryžto dar nuoširdžiau dirbti.

Clevelando šaulės veikia

"Karinė. Juozapavičiaus" šaulių kp. Moterų sekcijos vadovė Ona Mikulskienė spalio 6 d. suruošė paskaitą. Prelegente pakvietė agronomę St. Stasiene. Paskaitos tema "Maistas ir jo pagaminimo svarba žmogaus sveikatai". Stasiene pateikė daug ir įdomių minčių. Ji atsakinėjo vėliau į klausimus, kaip koks maistas turėtų būti gaminamas. Tarp kitko, buvo įdomu išgirsti, kad salierai turi gydomų savybių, sergantiems artritu. Ji papasakojo, kad vienas žmogus, sirgęs artrito liga, gerdamas daug salierų sunks, atsipalaidavęs nuo skausmų.

Sesės plojimais padėjo prelegentei ir su didžiausiu susidomėjimu laukia p. Satsienės tolimesnių paskaitų, kurių ji pažadėjo visą ciklą.

Susirinkimo metu susilaukė netikėtų svečių iš Vašingtono. Žurnalistų būrys, lankydamas etnines grupes, užsuko į Lietuvų Namus. Vienas jų grupės vardu paaiškino jų lankymosi tikslą ir atsiprašė už sutrukdyimą.

Po paskaitos ir sekusių diskusijų dalyvės dar pabendravo, pasidalindamos įvairiomis mintimis.

O. N.

ŠAULIAI SVEIKINO ALT-os KONGRESĄ

Algirdas Budreckas

1974 rugsėjo 28 ir 29 dienomis, Či-

Detroito suruoštame Lietuviškos Spaudos Sukakčių Minėjime prof. Aldonos Augustinavičienės paskaitos klausosi senosios ateivių kartos veikėjas, lietuviškų laikraščių bendradarbis, šaulys Feliksas Motuzas ir Sofija Kaunelienė. Nuotr. Kazimiero Sragausko

kagos Pick-Congress viešbuty įvyko 8-sis Amerikos Lietuvių Kongresas, kurį surengė ALTA. Kongrese dalyvavo iš visos Amerikos įvairių lietuviškų organizacijų atstovai, taip pat ir šauliai. Lietuvos Šaulių S-gą Tremtyje atstovavo Vladas Išganaitis. Sveikindamas kongresą jis užtikrino, kad šauliai remia ALTos vedamą kovą dėl Lietuvos...

Teis. Algirdas Budreckas sveikino "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės vardu ir pareiškė kongresui:

"1940 m. birželio 15 d. Lietuvą užplūdo rusų imperialistinis raudonasis maras.

Amerikos lietuviai nedelsdami tuojau ėmėsi gelbėti Lietuvos laisvę, įkurdami JAV iš įvairių liet. organizacijų Lietuvai Gelbėti Komitetą, kuris tuojau pasiuntė delegaciją pas prez. Rooseveltą. Prez. Rooseveltas nepripažino rusų bolševikų okupacijos ir iki šiai dienai veikia Pabaltijo suvereninių valstybių diplomatinės tarnybos.

Vėliau šis vietuviškas organizacinis vienetas pasivadino ALTA.

Nesuklysiu pasakęs, kad ALTA yra pavergtos lietuvių tautos ir okupuotos Lietuvos gelbėtoju.

Užėmę Lietuvą enkavedistai suimi-

nėjo, tardė ir vežė į Sibirą šaulius, teisininkus... Vieni po sunkios vergijos naštos taigose mirė, o išlikę gyvi paliko be sveikatos-paliegėliai.

Lietuviai teisininkai, o taip pat Lietuvos šauliai tremtyje, yra šio kongreso dalyviai. Jie yra, buvo ir liks ALTo darbų puoselėtojai.

Lietuvių Teisininkų dr. jos Centro Valdybos ir Čikagos skyriaus vardu sveikinu Amerikos Lietuvių Kongresą.

Lietuvos Šaulių S-gos "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės vardu reiškiu suvažiavimui šaulišką pagarbą.

Lietuvos padėtis tebėra tragiška; lietuviai laikomi terore, tėvynėje ir toliau vykdomas genocidas.

Okupantas rusas dar ir šiandien skelbia melą — būk lietuviai savo noru yra prisijungę prie Sovietų S-gos.

Šio kongreso pagrindinis uždavinys tebūna — skelbti ir aiškinti Laisvajam Pasauliui Sovietų S-gos melagingus tvirtinimus, propagandinius kėslus ir daromas skriaudas okupuotai ir aneksuotai Lietuvai.

Lietuvių teisininkai ir Lietuvos šauliai tremtyje didžiai vertina ALTo vedamą kovą už Lietuvos laisvės atgavimą ir yra pasiryžę visad ir visomis išgalėmis ALTai padėti.

Linkiu suvažiavimui geros kloties, našaus kovos darbo plano, kad pavyktų mūsų pavergtos tautos brolių, sesių kančias sumažinti, o tėvynei Lietuvai laisvės rytojų priartinti".

ALTo surengtas Amerikos Lietuvių Kongresas sisus suvažiavusius dar labiau sustiprino kovai už Lietuvos laisvę ir jos nepriklausomybę.

Kongresas praėjo pakilioje ir darbingerio nuotaikoje.

Blogas paukštis, kuris savo lizdą teršia

Kanados "Nepriklausomaj Lietuvos" tilpo straipsnis, pasirašytas asmens "Buves Lietuvos šaulių kuopos ir būrio vadas", kuriame siūlo perorganizuoti šaulių sąjungą. Jei nebus sąjunga perorganizuota, autorius siūlo nevertoti šaulių vardo.

Mano Broli, buves šaulių vade, tamsta rašai: "Vienas ar du žmonės gali sunaikinti gerą šaulių organizacijos vardą ir kompromituoti svetimųjų tarpe". Tačiau savo straipsniu tamsta arda sąjungą, nes niekini jos vadus, o "šaulišką darbą laikai juokų darymu". Prisidengus kauke drabstytis kaltinimais ir epitetais labai lengva, nereikia nei mokslo, nei išsilavinimo, bet dirbti pozityvų

savo tautai naudingą darbą — daug sunkiau. Ar nebūtų garbingiau, jei įsijungęs į šaulių eiles, savo ilgų metų patirtį panaudotum suorganizuodamas jaunimo sekcijas prie "Vlado Pūtvio ar "Baltijos" jūrų šaulių kuopos, jiems perduotum savo žinias. Susirinkimų metu duotum savo pozityvius pasiūlymus kaip produktingiau dirbti, kaip dar aukščiau išskelti Šaulių Sąjungos vardą. Nes tau patinka ar ne, vis dėl to sąjunga auga, auga nariais, auga ir darbais. Kiekviename didesniame minėjime, kiekvienose iškilmės dalyvauja organizuoti šauliai, jie ateina į talką kitoms organizacijoms, remia lietuvišką spaudą, šelpia Suvalkų Trikampio lietuvius. Šauliai praveddami šaudymo pratimus ir varžybas, pratina jaunimą taikliai šaudyti ir tuo atlieka naudingą darbą.

Idomu, mielas Broli, ar galėtum nurodyti bent vieną šaulį, kuris turėtų kelias dešimtis ordinų ir medalių? Ar pagalvoji, buves šaulių vade, kad savo straipsniu pasitarnauji okupantui, kuriam Šaulių Sąjunga yra priešas numeris pirmas? Juk ar nežinai, kad už priklausymą Šaulių Sąjungai tūkstančiai nekaltų sesių ir

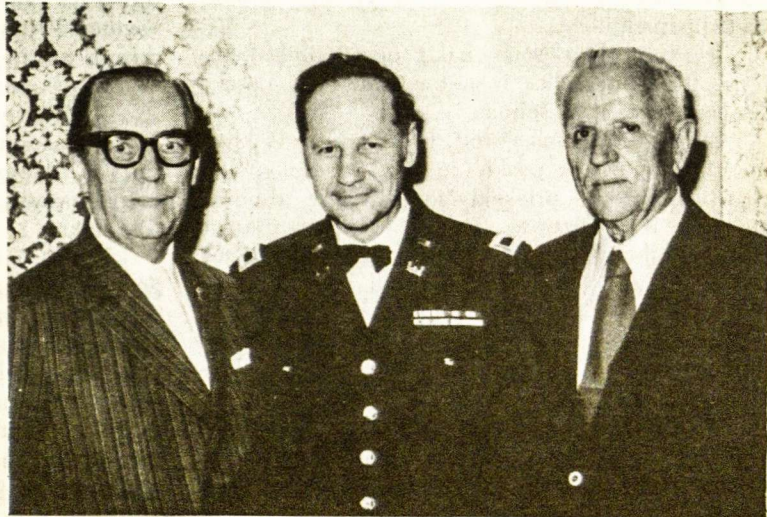
brolių buvo išžudyti, žiauriai nukankinti ar daugelį metų praleido šaltajame Sibire, ar tolimojoj šiaurėj pusbadžiai gyvendami, nepakeliuose sąlygose neįprastus, sunkiausius darbus dirbdami, vargo ilgus metus ir sveikatos nustojo? Juk okupanto tikslas ir yra mus savo tarpe supiudyti, suniekinti, apšmeižti.

Kodėl savo kritikos negali pareikšti sekančiame visuotiniame LŠST CV p-kui? Naudingi patarimai, sveika kritika organizacijai padeda. Juk visi esame žmonės su visomis žmogiškomis ypatybėmis ir silpnybėmis, bet kovokime su jomis, būkime vieningi, susiklausę, nes to iš mūsų reikalauja kenčianti tėvynė, to reikalauja kenčianti tauta. Mokėkime atleisti, jei kuris iš vadų mus užgavo žodžiu ar savo darbais, savo kivirčius išspręskime savųjų tarpe.

Jei objektyviai pažvelgsi, mielas Broli, pamatysi, kad Kanados šauliai dirba naudingą darbą, suburia į savo dalinius buvusius šaulius, naujus, senus ir jaunus. Kitos lietuvių organizacijos Šaulių S. vertina, nenuvertinkim jos patys. Būdami laisvi, turim dirbti ir už tuos,

(Nukelta į 353 psl.)

Amerikos Lietuvių Kongresu, kurį sušaukė ALTo valdyba Pick-Congress viešbuty, Čikagoje, susitiko (iš k. į d.): Šaulių "Vytauto Didžiojo" Rinktinės p-kas Vladas Išganaitis, JAV armijos pulkininkas Kazys Oksas ir teis. š. Algirdas Budreckas. Nuotr. P. Maletos

Juozas Slavėnas

Tuščia kėdė

(Pabaiga)

Kūčių dieną jau nuo ankstaus ryto Pipirų namuose pagyvėjo darbas. Kasmet ši diena — įžanga į didžiąsias šventes, sutinkama su ypatingu pakilimu, viskas rengiama kaip išskilmėms, kuriuos turi savotišką pobūdį. Motina Pipirienė, dukterė Onytė ir marti triūsėsi; motina minkė prėskučius, voliojo šaltanosius, gamino įvairius Kūčių valgius. Juk turi būti dvylika patiekalų. Dukterė ir marti tvarkė kambarius, plovė stalus, kėdes ir suolus. Jos turėjo gražiai pertvarkyti lovas, užvilkti naujus užvalkalus tiek patalams tiek pagalvėms. Kiekviena turėjo pakankamai darbo, nes žiemą diena trumpa, o viskas turi būti parengta taip, kad pasirodžius pirmoms žvaigždėms būtų galima sėstis už stalo. Šiomet gal kiek suvėlins, nes reikės laukti traukinio, kuriuo parvažiuos svečias.

Vyrai triūsėsi lauke — nušlavinėjo nuo takų sniegą, pabarstė smėliu, kiemą nugrėbstė, kad neliktų nei vieno šiaudelio. Net pataisė vartus, kurie buvo kiek iškrypę. Kalėdos didelė šventė, joms rengiamasi jau nuo pusės advento, jaučiamas dvasinis pakilimas.

Į pavakarę Pipirų namuose darbas vis dar virė. Vyrai, temstant grįžę iš lauko, buvo pristatyti trinti aguonų, nes aguonpienis reikalingas ir prėskučiams ir šaltanosiams. Moterys traukė iš pečiaus jau iškeptus prėskučius, piaustė šaltanosius, merkė į aguonpienį, rengė kitus valgius.

Kai jau visai pritemo, tėvas liepė sūnui Petriui pakinkyti į roges arklius ir važiuoti į stotį svečio parvežti.

— Kaip jis pėsčias naktį eis. Paimk kailinius, tegu apsivelka ir nebus šalta, — pasakė lyg sūnui, lyg visai šeimai.

Sūnui išvažiavus į stotį, tėvas atnešė iš kluono glėbuką šieno, paskleidė jį ant stalo, o motina atsinešė iš priešeklyčio baltutėlę drobinę staltiesę ir ja užtiesė. Dukterė ir marti pradėjo dėstyti dubenius, lėkštes su gausiais Kūčių valgiais, peilius šaukštus. Vidury ant lėkštės kelios plotkutės, šalia jų — obuolių dubuo. Be jų Kūčių vakarienėj negalima apsieiti. Toliau, apmerkti aguonpieny prėskučiai, šaltanosiai, grybai, silkės... Spanguolių kisielius.

Stalas kiek patrauktas į vidų — viename jo gale sėdės tėvas su motina, iš šalių — namie esąs sūnus ir dukterė, o priešingame gale — sve-

čias sūnus ir marti su vaikais. Kiekvienam skirta kėdė.

Traukinys į stotį ateina kelias minutes prieš šešias. Geras rogių kelias — dar dešimt — penkiolika minučių ir parvažiuos Petras su svečiu. Vaikai stengiasi įžiūrėti pro apšalusį langą prie vartų roges, tėvas išseina į lauką — gal jau matyti traukinio žiburiai.

— Jau, — įėjęs į vidų tarė tėvas, — traukinys jau prie pat stoties. Moterys ir vaikai išbėgo pro duris, lyg kokio nematyto daikto pamatyti. Taip, ilga, šviesiais žiburėliais nusagstyta juosta slenka į stotį, pasislepia už medžių guoto. Už kelių minučių parvažiuos Petras, parveš sūnų, brolių, vyrą, tėvą...

Vaikai, suklaupę ant suolo, žiūri pro langą, kada sučežės rogės prie vartų. Moterys deda ant stalo paskutinius valgius. Jos gražiai išsipuošę, — juk šventas vakaras. O dar ir svečias...

Senis Pipiras, dirstelėjęs į ant lentynėlės stovintį žadintuvą, prasitarė, kad esą jau būtų laikas, turėtų parvažiuoti, ir išėjo pro duris. Tačiau laikas bėgo, Petras negrįžo. Senasis Pipiras atėjo į vidų:

— Nesuprantu, kas čia yra: kilometrą kelio negali per pusę valandos pravažiuoti.

Susirūpino ir moterys, o vaikai, išgirdę senelio žodžius, baikiškai sužiuro į mamą. Į kambarį įslinko nerimas, visai pradėta spėlioti. Bet kieme sulojo šuo, už vartų pasigirdo arklių kanopos. Visi išbėgo pro duris. Bet rogėse buvo tik Petras.

— Kur svečias, — vienas per kitą klausinėjo išėję patikti.

— Neatvažiavo, — atsakė Petras susirūpinęs, — perėjau kelis kartus pro vagonus, laukiau kol traukinys išeis iš stoties — niekur nematyti. Iš vagono išlipo vienas pažįstamas ūkininkas, teiravausi pas jį — sakė nematęs į traukinį įlipant...

Visus apėmė susirūpinimas ir baimė.

— Dieve, kad nors nebūtų kokia nelaimė, — atsiduso motina, o jaunoji Pipirienė prispaudusi iš abiejų pusių priglundusius vaikus, stovėjo kaip be žado. Baimė, ko baisaus nujautimas. Juk toki laikai...

Į Pipirų namus įslinko slogi nežinia ir veržėsi į kiekvieno širdį. Juk toki laikai... Nei vienas nėra tikras rytdiena. Visi Pipirai susirūpinę ieškojo kokio nors išaiškinimo — gal pavėlino į traukinį, gal kokių skubių reikalų atsirado. Juk naujoji valdžia nepripažįsta Kalėdų, paskelbė paprastomis darbo dienomis, gal įsakė dirbti, niekur nevažiuoti. Gal, Dieve, saugok, susirgo... Visaip spėliojo, stengėsi ramintis, bet jautė, kad

Juozas Slavėnas

AMŽINOS TAIKOS KONFERENCIJA

*Liūtas narsuolis, karalius žvėrių,
Erelis — valdovas plačiųjų erdvių —
Pasikvietė briedį ir dramblių stipruolį,
Lokį ir vilką, ir lapę gudruolę,
Aptarti svarbių reikalų —
Sandorai rasti kelių.
Šioji komisija viską aptarus,
Surašius taisykles, statutą sudarius,
Vadovams miškų ir plačiųjų erdvių
Įteikė skelbti, jei ras tai geru.*

*Žvėrių ir plunksnuočių vadovams patiko
Ir nieko daugiau, tik paskelbti beliko
Žvėrių ir plunksnuočių kartų išmintis
— Štai jau dienos sandoros viltis!*

*Šaukliai visur skubėjo,
Visus kvietė, prašinėjo
Į tas iškilmes atvykti,
Akim savo pamatyti
Ir valdovus ir tą puotą,
Dar nuo amžių nesapnuotą.*

*Kai atėjo skirtoji diena,
Tartum uraganas, galinga audra
Sužė erdvės, net saulė aptemo —
Sparnuočių galybės į puotą keliavo.
Ir medžiai, ir krūmai, ir lygūs laukai,
Bangavo kaip jūra sparnuočių pulkai.
O žvėrys, žvėreliai, didi ir mažyčiai,
Lig horizonto, kaip tik užmatyti,
Drauge su sparnuočiais, spalvotais, margais,
Jungės vienybėn ties sostais aukštais —
Kur liūtas narsuolis, karalius žvėrių,
Erelis — valdovas plačiųjų erdvių
Ramiai šnekučiavo, šypsojos džiaugsmingi,
Lingavo galvom, visi buvo laimingi.
Ir štai erelis sparnais suplasnojo,
O liūtas pakilęs šitai bylojo:*

tai tik spėliojimai, o tikrovė nežinoma.

Vėlai Pipirai sėdo už Kūčių stalo. Senasis Pipiras, užėjęs užstalėn, ramiai, iš lėto prabilo:
— Gal Dievas saugos nuo nelaimės. Prašau pasimelsti ir sėstis prie Kūčių stalo.

Pagal nuo seno esantį paprotį visi, stovėdami prie Kūčių stalo, sukalbėjo poterius. Kai susėdo, senasis Pipiras paėmė plotkelę, ją laužė ir davė kiekvienam po gabalėlį.

— Dieve duok visiems laimingai sulaukti kitų metų, kad visi būtume drauge. Tikėkime, kad Dievas laimins tą, kurio mes šiandien laukėme. Jis tebūna drauge su mumis mūsų širdyse... — Senasis Pipiras susijaudino ir nutilo. Visa šeima buvo susijaudinus.

Visi valgė Dievo pyragą, bet kitų gausių valgių mažai kas lietė. Atrodė visi sotūs, gerklėse sausa. Juk toki laikai... Jaunoji Pipirienė apsiąšarėjusi, negalėjo praryti kąsnio. Šalia jos stovėjo t u š č i a kėdė.

— — — — —

Rytojaus dieną kai kurie šeimos nariai ėjo į ankstyvasias mišias, kiti sakė eis į vėlesnes. Jaunoji Pipirienė nuskubėjo į traukinį. Visą kelią neišėjo iš galvos mintis — kas gi atsitiko, kodėl neparvažiavo, juk ir jis ir mes taip laukėm to susitikimo. Toki laikai...

Išlipus iš traukinio Pipirienė nuskubėjo į ten, kur vyras turėjo kambarį. Namelio gyventojai dar

vos sukilę. Pamatę Pipirienę neklausiami pasakė:
— Jis negrįžo iš darbo! Rengėsi važiuoti į tėviškę, čia, štai, ir vaikams parengti pundeliai dovanėlių. Negrįžo...

Pipirienė skubėjo į darbo vietą, ten šiandien juk nešvenčia. Tarnautojai dar tik rinkosi. Nei vienas nežinojo, kur agronomas. Jis buvęs kažkur iškviestas telefonu ir išėjęs negrįžo. Tarnautojai irgi atrodė neramūs ir nenorėjo daugiau aiškinti. Pipirienė nujautė, kad kažkas atsitiko, gal jie žino ką, bet nenori sakyti.

Kur tik Pipirienė ėjo, teiravosi — niekas nieko tikro negalėjo ar nenorėjo pasakyti. Tik viena sutikta pažįstama moteris pasakė, kad esą ir daugiau yra negrįžusių į savo namus. Tada Pipirienė nuskubėjo į vienus namus, į kuriuos kaip ta moteris sakė, irgi vyras negrįžęs. Ją sutiko apsiverkusi moteris:

— Suėmė, kažkur išvežė... Niekas nežino, o kas žino — nesako.

Pipirienė bandė teirautis oficialiose vietose, vienur kitur skambinti — balsas tyruose.

Pipirienė grįžo į vyro tėviškę kaip iš artimo žmogaus laidotuvių. Ją patiko vaikai ir ji atidavė jiems tėvo nupirktas dovanėles.

— Mama, kur tėtė? Kada parvažiuos? — atraišiodami pundelius teiravosi vaikai.

— Tik Dievas žino, — vos pratarė žodžius ir per jos veidą ritosi ašaros.

— Žvėrių ir plunksnuočių vardu
 Džiaugsmingą naujieną skelbiu:
 Nuo šios štai brangios valandos
 Tenebūna tarp mūsų kovos;
 Tarp paukščių visų ir žvėrių
 Tenebūna jokių vaidų, —
 Meilė, vienybė tarp mūsų tegyvena —
 Žmonėms palikime kariavimo meną!

Kiek akys tolregės užmatyti gali
 Sujudo plunksnuočiai ir žvėrys, žvėreliai,
 Džiaugsmingi balsai į padangę pakilo,
 Drebinio orą, net uolos suskilo . . .
 Nuo amžių pradžios iki šios valandos
 Nebuvo tokios džiaugsmingos žinios.

Iškilmės baigėsi, džiūgavimai tilo
 Ir štai, galingasis liūtas iš naujo prabilo:
 — Darbus pabaigus metas pasivaišinti,
 Kviečiu į puotą, nereik laiko gaišinti! —

Ir prasidėjo puota kokios nebuvo ligšioliai . . .

Vanagai, krankliai, apuokai,
 Tigrai, šakalai ir lokiai,
 Kas stipresnis ir ginkluotas —
 Griebė, gaudė, smaugė, piovė
 Ką pagavo, kas gintis neįstengė.
 Čiupo vanagas žvirbliuką,
 Gaudė vilkas aviniuką,

Katė vijosi peliukę,
 O šuo gainiojo kiškiuką . . .
 Net ir kregždės ir kielytės
 Gaudė uodus ir musytes . . .
 Lėmė taisyklė viena, kad silpnesnė būt auka.

Išsigandę tuoj visi,
 Kas tik gintis per silpni,
 Bėgo prie valdžios aukščiausios
 Ir maldavo nuolankiausiai:
 — Mūsų tarpe juk taika,
 Ir brolybė amžina!
 Sauvaliautojus sudrauskit,
 O ką reikia ir nubauskit! . . .

Su dėmesiu klausė valdovai aukštieji,
 Užuojautę reikė silpniems galingieji:
 — Klausytis jūsų skundų tikrai yra graudu . . .
 Jūs tokie silpnučiai menki sutėrimai —
 Visai nesupratote mūsų nutarimų . . .
 Nereikia mums bartis, kovoti ir pyktis —
 Silpniesiems juk nedera nuo stipriųjų gintis:
 Ramybė, taika visad bus patvari
 Ir santykiai švelnūs ir visad geri,
 Jei silpnas, bejėgis supras savo skirtį
 Ir niekad nedrįs prieš stipresnįjį spirtis.
 O jei silpnesnių už jus jau nėra —
 Jums tenka būti stipriųjų auka . . .

Kad suspindėtų sandoros viltis —
 Turi pasikeisti šalių prigimtis.

Amerikos Lietuvių 8-sis kongresas Pick-Congress viešbutyje Čikagoje. ALTo rengiamas kongresas įvyko rugsėjo 28 ir 29 dienomis. Nuotr. P. Maletos

Blogas Paukštis (iš 349 psl.).

kurie tėvynėj dirbti negali, ar kuriuos okupantas nelaiuku į kapus nuvarė. Ypač, tamsta, mielas Broli, Lietuvoj šauliu buvęs, įsijunk sveikais patarimais, padėk išlyginti kas lygintina, kaip dera vyresniam broliui, parodyk, kaip reikia dirbti naudingą darbą savo tautos gerovei.

E. Klupšienė

Į "Tremteis Trimito" bendradarbių eiles įsijungė nauji jėgų: Genė Karsokienė iš Clevelando, A. Peteraitienė iš Hamiltono, Gunda Adomaitienė iš Toronto, Juozas Slavėnas iš tolimosios Australijos. Jų įnašas labai vertinamas. Kuo daugiau bendradarbių, tuo įvairesnis, įdomesnis "Tremties Trimitas" Kviečiu visus, kurie gali rašyti.

Sveikinu naujuosius bendradarbius.

Sesė Elzė Jankutė nustojo mylimos sesutės. Jai nuoširdi užuojauta.

Atitaisymas. "Tremties Trimito" No. 6 įvyko kerekėtūros klaida. Pranešant Kanados Šaulių Rinktinės valdybos sąstatą, praleista vicepirmininko pavardė, įrašyta tik vardas Alfonsas. Turėtų būti Alfonsas Patamsis.

Penkeri metai be Emilijos Petrauskaitės

Jau priartėjo penkta sukaktis, kai netekome žurnalistės Emilijos Petrauskaitės, kurią Aukščiausias 1969 m. rugpiučio 16 dieną pasišaukė pas save.

Savo paliktuose užrašuose, dar būdama sveika, Emilija 1961 m. prabilo šiais poetiškais žodžiais apie mirtį, lyg nujausdama ją artėjant:

"Kai aš išeisiu:
duslūs durų staktai užsivers
ir pirma žemių sauja
užguls mano būstą —
prašau — neverkite manęs!
Čia, žemėje, buvau viešnia
tolimųjų kraštų
Čia žingsniai mano buvo —
nelygios spaudos smėly,
Jas greit pakels audra —
jų būta, lyg nebūta".

Bet Emilijos žingsnių išpaudos dar neišnyko. Ir ji nėra užmiršta, nes ji gyveno ne sau, o lietuvių visuomenei, savo taurią širdį ir plunksną jai, bei Lietuvai paaukojusi.

Emilija Petrauskaitė anksti stvėrėsi plunksnos. Jos grožiniai kūri-

niai ir straipsniai buvo pasirodę "Naujojo Vaidilutėj" 1922 metais, Emilijai sukakus vos 17 metų. Kurį laiką ji buvo žurnalo redakcijos kolegijos narė. Vėliau ji daugiau žurnalistė ir priklausė Žurnalistų Sąjungai. 1948 m. emigravusi Kolumbijon, ji bendradarbiavo "Kolumbijos Lietuvis" ir "Tėviškės Aidų" žurnaluose, būdama jų redakcinių komisijų narė. Be to, Kolumbijoj jai teko būti lietuviškos mokyklos mokytoja. Persikėlusį Čikagon, ji nuo 1966 m. ligi mirties redagavo "Kario" žurnale "Šaulė Tremtyje" skyrių. Ji buvo Lietuvių Enciklopedijos, "Draugo" ir "Moters" bendradarbė.

Metus prieš mirtį Emilija buvo pradėjusi rašyti savo atsiminimus. O tų atsiminimų ji galėjo nemazai mums pažerti, pateikdama atsiminimus iš gyvenimo savo tėvų, Eleonoros ir Juozo Petrauskų, dvarelyje, kur mėgdavo viešėti mūsų garsūs kultūrininkai ir visuomenininkai. Ji galėjo parašyti lietuvių tremtinių kūrimosi Kolumbijoje istoriją, bet, deja, nespėjo.

Iš organizacijų jai mieliausios buvo: ateitininkų ir šaulių. Kaip veikli šaulė, tai organizacijai ypatingai pasidarbavusi, Petrauskaitė buvo pagerbta Šaulių Žvaigždės ordinu. Kaip giliai religinga katalikė, ji priklausė Naktinės Adoracijos būreliui. Ji savo tyromis vaiko akimis žvelgė su meile į jos garbinamą Kristų, o per jį mylėjo savo artimuosius ir, iš viso, kiekvieną žmogų. Ir ji buvo visų mylima, visur laukiama.

Malonūs atsiminimai mano bendradarbiavimo su Emilija Kaune ir Čikagoje ligšiol mane gaivina. Tik liūdna, kad nebegalima su ja gyvu žodžiu pasidalinti, kaip anuomet.

Liūdi jos netekusi sesuo Sofija Grauzinienė, rūpestingai mylimą sesutę slaugiusi iki paskutinio jos atskvėpimo. Trūksta jos taip pat bendramintėms šaulėms, kurių eilėse ji buvo viena veikliausiųjų.

K. Pažėraitė

MIRĖ KPT. JONAS DAUKŠA

Algirdas Budreckas
Skaudi žinia pasiekė Čikagos lietuvių

koloniją, kad mirė šaulys kpt. Jonas Daukša. Jo palaikai buvo pašarvoti Mažeika-Evans koplyčioje.

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė atsiveikino su velioniu. Atsiveikinimo kalboje teis. š. Algirdas Budreckas pasakė: "Su krintančiais rudens lapais amžinybėn iškeliauo Jonas Daukša. Velionis buvo gimęs Šimšelių km., Telšių apskr. Jis buvo baigęs Karo Mokyklą 1931 m.

Velionis, kaip ir daugelis lietuvių tremtinių, paliko tėvynę Lietuvą, kuri rusų okupantų ir iki šiol yra prispausta ir laikoma vergijoje.

Į JAV velionis emigravo prieš 25 metus. Tremtyje gyveno vienišas. Sunkūs tremties gyvenimo kelias ir sunkūs išgyvenimai palaužė jo sveikatą. Jis mirė staigiai. Šią žinią išgyvena ne tik velionio giminės, bet taip pat ir "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė.

Velionis buvo lietuvis patriotas, todėl priklausė Lietuvos Šaulių S-gai ne tik Lietuvoje, bet taip pat ir šauliams tremtyje.

Jis mylėjo savo tėvų kraštą ir išgyveno savo brolių ir sesių vergijos našatą. Jis siejojosi dėl tėvynės nelaimės ir tikėjosi sulaukti jos laisvės. Bet, deja, jis nesulaukė.

Jo asmenyje netekome susipratusių šaulio ir tauraus lietuvis.

Nuliūdime liko jo broliai ir seserys Lietuvoje ir Lenkijoje, o taip pat giminės Amerikoje ir Kanadoje.

Broli, šauly Jonai! Man tenka liūdna ir skaudi apreiga šaulių ir Tavo giminių vardu su Tavim atsiveikinti. "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė tremtyje liūdi netekusi savo nario.

Išėkis ramybėje toli nuo savo pavergtos ir kenčiančios tėvynės gimtųjų namų ir laukų, kurių Tu visad ilgėjais.

Reiškiu nuoširdžią užuojautą skausmo prislėgtoms pusseserėms, čia šiandien šermyne — Bronei Gaižiūnienei ir Teodorai Kojalaitienei, o taip pat giminėms ir artimiesiems".

Atsiveikinimui vadovavo P. Tomkus. Sekančią dieną po atsiveikinimo su velioniu, šv. P. Marijos Gimimo parapijos bažnyčioje įvyko gedulingos pamaldos už jo sielą. Po pamaldų velionio palaikai automobilių vilkstinės buvo palydėti į šv. Kazimiero Lietuvių kapines ir šauliškomis apeigomis palaidoti.

Sugiedojus Lietuvos himną, nuo karsto buvo nuimta Trispalvė ir šaulių rinkt. pirm. V. Išganaitis ją įteikė velionio giminėms.

Atsiveikinime, koplyčioje ir bažnyčioje, prie karsto stovėjo šaulių garbės sargybos, o taip pat šauliai nešė jo karstą.

LIETUVIAI KARIAI laisvajame Pasaulyje

Plk. Algimantas Kuprėnas, buvęs keletą metų Amerikos aviacijos Akademijos profesorium Colorado bazėje dabar tapo perkeltas į Kaliforniją tom pačiom pareigom.

Povilas Stoškus 5sp tarnauja JAV kariuomenėje Bankoke, Tailaned. Jis 1973 m. buvo Laose ir išmoko to krašto kalbą. Taip pat dalyvavo Pietų Vietnamo kare. Gruodžio 15 d. netoli Saigono, komunistų slapukai užpuolė jų patrulį, kapitonas ir 7 jo draugai žuvo, jis laimingai išliko gyvas.

Muz. Br. Jonušas buvo pagerbtas sulaukęs 70 m. amžiaus. Jis dabar gyvena Omahoj ir ten turi suorganizavęs chorą. Omahos Ramovėnų skyrius rug. 21 d. surengė gražų vakarą. Muz. Jonušas išleisdžia naują maršų plokštėlę. Maršų tarpe bus keletas ir šauliškių.

Dr. Albertas Valibus, keturioliktą kartą yra perrinktas Pensilvanijos sveikatos departamento direktorium ir Katalikų Karo Veteranų kapelionu. Jis priklausė

St. Joseph 752 postui, Edwardsville, yra pasižymėjęs Amerikos Legiono berniukų stovyklose ir ilgus metus dirbęs Liet. Katalikų Susiv. daktaru-kvotėju.

Kpt. Uogintas Kubilius, iš Los Angeles, išvyko į Pensilvaniją universitetan ruošti daktarą prekybos ir pritaikomios ekonomijos srityje.

Petras Šlekys, gyv. Phoenix, Arizonoj, rugpiūčio 8 d. nežinia kieno buvo pašautas ir mirė sulaukęs 74 m. amžiaus. Lietuvoje buvo karininkas.

Petras Shotas, Dariaus ir Girėno Posto 271 narys, Pirmojo Pas. karo veteranas, mirė sulaukęs 86 m. amžiaus, rugs. 29 d. Čikagoje.

Petras Putirskas, gyv. N. Scranton, Pa., buvęs Pirmojo Pas. karo veteranas, Kauno karių teatre entuziastingas meno mėgėjas ir jo narys, mirė liepos 15 d. Palaidotas Throop kapinėse.

Augustinas Vileniškis, gyv. Woodhaven, NY, staiga mirė rugs. 5 d., iš-tiktas širdies priepuolio, sulaukęs 72 m. Lietuvoje tarnavo priešlėktuvinėje rink-

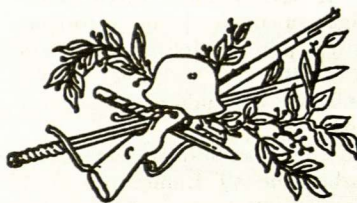
tinėje ir paskui ilgai tarnavęs Lietuvos policijoje, kur teko eiti įvairias pareigas.

Jonas B. Makstutis, gyv. Exeter, Pa., mirė rugp. 5 d. Veteranų ligoninėj. Jis buvo II Pas. karo veteranas, dalyvavęs Iwo Jima salos kautynėse, apdovanotas Purple Heart ir Laivyno Kryžiaus ordenais. Visą laiką priklausė Ameriko Leg. 833 Exeter, net buvo vadovavęs jam.

Feliksas Pakašius, mirė rugp. 9 d., Nesbitt ligoninėje, Luzerne, Pa. Buvo II Pas. karo veteranas. Palaidotas Lehman kapinėse

Pagirtinas įamžinimas yra projektuojamas Clevelando Ramovės skyrius: pastatyti viešoje vietoje žuvusiems Pietų Vietnamo karo metu lietuviams paminklą. Yra visoje Amerikoje daug lietuvių žuvusių, todėl tektų ir kitiems skyriams taip padaryti ir priminti ateinančioms kartoms, kad lietuvių paaukojo gyvybes ir Amerikoje būdami, išbėgę nuo okupanto. Čikagoje mes jų turime net keletą, todėl kokias nors paminklinė lentas tikrai būtų verta pastatyti, tegu žino, kad lietuvių ejo, kai šaukė į karo frontus, ten žuvo, o nebėgo kaip zuikiai į kitas valstybes, išvengdami karinės prievolės.

Charels Želnis, gyv. De Kalb mieste, yra čia vienintelis II pas. karo veteranas, kuris dalyvavo prie Europos krantų dideliame mūšyje, kuriame sąjungininkai pralaužė vokiečių frontą. Jis priklauso vietos užsienio karių veteranų postui ir yra ištarnavęs 20 m. JAV armijoj, dabar yra pensijoj.

50-mečio sukakty
sveikinu LIETUVIAIS išlikusius
Kolegas ŠEŠTOKUS!

Jonas ČESNA
Lietuvos Karo Mokyklos VI-os laidos
viršila

1974 m. rugsėjo 28 d.

Karo Mokyklos VI-os laidos išleistuvių nuotrauka — visus skaičiuoti iš kairės: priekyje guli Požėla ir Jankauskas; pirmoje eilėje sėdi: Neveravičius, Balčiūnas (Švaistas), Kinas, Austas, Kaunas, Galvydis-Bykauskas, (berods) Juozapavičius, Talevičius, ?, Pabedinskas; antroje eilėje sėdi (pirmas) Chaleckas (totorius) ir (paskutinis) Kazys Šimėnas; trečioje eilėje (stovi pirmas) Vimeris ir (paskutinis po kankinio Beniaus Zavadskio) Matusevičius; ketvirtoje eilėje (stovi pirmas) Jonas Česna (sekantieji Juozas Stravinskas ir Jurgis Kopukovas — abu išlydėjo raudonąjį blakyną) ir (paskutinis) Matukas; penktoje eilėje (stovi pirmas) Vincas Bartuška ir ?, paskutiniojo pavardės nebeprisimenu, nes niekuomet neteko bausti...Jonas Česna

LKVS "Ramovė" Centro Valdybos
Bendraraštis Nr. 113
Čikaga, 1974 m. spalio mėn. 15 d.

1. LAPKRIČIO 23-ji

Štai ir vėl esame mūsų didžiosios metinės šventės, Lapkričio 23-sios dienos, Lietuvos Karinių Pajėgų atkūrimo, garbingos metinės sukakties išvakarėse.

Artėjant Lapkričio 23-jai, LKVS "Ramovė" Centro Valdyba sveikina visus Sąjungos skyrius, skyrių valdybas, paskirus ramovėnus, Lietuvos Kūrėjus-savanorius, laisvės kovotojus, mums giminingos LDK Birutės Dr-jos ir Liet. Šaulių S-gos organizacijų narius ir visus buvusius Lietuvos kariuomenės karius, pasilikusius pavergtoje Tėvynėje ir plačiai pasklidusius laisvame pasaulyje.

Tagu Lapkričio 23-čios dienos kovinga dvasia stiprina mūsų visų valią, nepalaužiamą ryžtą ir jėgas, Laisvos bei Nepriklausomos Lietuvos atstatymo kovai.

Rengiantis skyriuose šią, taip reikšmingą ir giliai prasmingą metinę sukaktį, paminėti, greta prama-

tosios meninės programos, CV-ba ragina ją įprasinti šia vedamąja mintimi:

"Kovinga dvasia, tarpusavis susiklausymas ir vienybė, teveda mus visus į Lietuvos nepriklausomybę".

2. Pasikeitimai CV-bos sastate

CV-bos vicepirmininkui p. J. Gaižučiui nuo š.m. rugsėjo 4 d. iš Centro Valdybos ir eitų tarporganizaciniams reikalams vicepirmininko pareigų pasitraukus, remiantis CV-bos rinkimų daviniais ir CV-bos nutarimu, nuo š.m. spalio 8 d. kultūriniais reikalams vicepirmininko pareigoms pakviestas p. J. Švedas.

J. Gaižučiui už atliktą darbą CV-boje reiškiamas padėka.

A. Juškevičius, ėjęs kultūrinių reikalų vicepirmininko pareigas, nuo š.m. spalio 8 d. perėmė ir eina tarporganizacinių reikalų vicepirmininko pareigas.

Kultūrinių reikalų vicepirmininko J. Švedo adresas: 1516 So. 49th Crt., Cicero, Ill. USA. Tel. (area code) 312 863-6005.

3. Knyga II-sis Dešimtmetis

Prieš tai buvusi CV-ba, kaip jau skyriams yra žinoma, buvo numačiusi išleisti LKVS "Ramovė" II-jo dešimtmečio veiklą aprašančią knygą. Tuo reikalu buvo kreiptasi į skyrių valdybas, prašant medžiagos, nuotraukų ir kt. Vieni skyriai entuziastingai atsiliepė į CV-bos raginimą paruošti medžiagą, kiti atliko tą tik apgraibomis, o yra ir tokių skyrių, kurie visai neatsiliepė ir jokios medžiagos nepatiekė. Taip, kad buvo sutelkta nepilna medžiaga, apimanti 18-kos Sąjungos skyrių veiklą, kuri randasi dabartinės CV-bos žinioje.

Šią medžiagą telkiant, per keliolika raginimų, buvo sugaišti dveji metai ir šiandien jau artėjama į mūsų Sąjungos veiklos 25-čio sukaktį. Ryšium su tuo, CV-ba mato būtina skyrių atsiklausti:

a. Ar leistina knyga "II-sis Dešimtmetis" ar ją, turimą medžiagą papildžius, išleisti 25-rių metų veiklos sukakčiai atžymėti?

b. Jei knyga būtų leidžiama 25-čiui atžymėti, ar skyriai pasižada tal-
(nukelta į virš. 3 psl.)

— Senatorius E.F. Hollings yra pareiškęs, kad rusams didinant jūrines jėgas, amerikiečiai mažina turimas pokarines, tuo silpnina politinį svarumą ir ekonominį pajėgumą. Strateginių ginklų pavartojimas galimas kare nei vienai šaliai neatneš laimėjimo, tik sunaikinimą, todėl tenka bazuotis normaliais ginklais, ką rusai ir daro. Palyginimui, 1973 m. antroje pusėje, rusų laivynas, turintis galingiausią apsiginklavimą vienai laivo tonai, negu bet kurio kito krašto laivynas, susideda iš 2020 laivų, 110 atominė energija ir 2040 dyzelmotorais varomų povandeninių laivų; iš jų 50 nešioja branduolinės energijos užtaisų raketas. Paskutinis **Delta klasės povandeninis** yra didžiausias iki šiol bet kur pastatytas, nešantis 12 raketų SS-N-8, tolianaša 4000 mylių. Amerikiečių laivynas, tuo pačiu metu, turi tik 700 kovos laivų, 136 povandeninius, iš kurių 101 varomas atominė energija ir 41 ginkluotas branduolinės energijos užtaisų raketomis. Trident programą padidinti povandeninį laivyną, kongresas tebe-trukdo.

Rusų žvejybos laivynas per metus pagauna 8 milijonus tonų žuvies, kai prieš 15 metų pagaudavo 2.5 mil. tonų. Jei rusai ir toliau taip progresuos, tai 1976 m. pagaus 10 mil. tonų. Amerikiečių šiuometinis balansas 2.5 mil. tonų žuvies metuose.

Rusų prekybos laivyną sudaro 2080 laivų, iš jų 75% vežioja kitų kraštų krūvius. Amerikiečiai turi 660 prekybinių laivų, ir tik 5% vežioja kitų kraštų krūvinius (1947 metais turėjo 2114 laivų). Rusų laivų statyklos šiuo metu yra moderniškiausios pasaulyje ir išdėstytos 18-je uostų su 265,000 darbininkų. Amerikiečiai turi 20 pasenusių statyklų su 234,000 darbininkų. Rusai per metus pastato 15 povandeninių laivų, varomų atominė energija, vienos pamainos paroje, (trimis pamainomis pastatytų 30 laivų). Amerikiečiai pasiekė 4 laivų metuose vidurkio ir trimis pamainomis pastatytų 6 per metus.

— Švedų duomenimis, 1973 m. spalio 27 ir 28 dienomis, rusai požemyje susprogdino Nujosios Žemės saloje dvi **branduolinės energijos bombas**, kurios sukėlė žemės drebėjimo bangas 6.9 ir 4.3 Richterio skalėje. Upsala universiteto seismologų skaičiavimu, bombų galingumas siekė megatoninių dydžių; tokio galingumo bombas amerikiečiai susprogdino 1971 m. spalio mėn. 9 ir 18 dienomis, Amčiatkos saloje.

Š.m. spalio 26 d. 0800 val. Semipolatske, Sibire, ir 1018 val. pietiniam Urale, buvo taip pat susprogdintos požeminės, mažesnio galingumo branduolinės energijos bombos.

Minėtos keturios bombos buvo iš paskutinių septynių serijos, pradėtos š.m. rugsėjo mėn. 12 d.

Kaip žinom, minėtos datos supuolė su kariniais veiksmais Artimuose Rytuose, Golan aukštumose ir Sueso kanalo parkrantėse.

— Amerikiečiams šiuo metu **trūksta strateginių medžiagų**, kurias daugumoje įsiveždavo iš kitų kraštų. Mangano, kuris reikalinga geležies gamybai, amerikiečiai veik neturi. Kasmet importuojama apie 430,000 tonų chromo, kuris reikalingas kietesnei geležiai, nerūdijančiam plienui, metalo apdirbimo įrankiams ir kt. Vario atsargos labai ribotos, todėl dedamos pastangos įsivežti iš kitų kraštų. Iš sunaudojamo metuose 18 milijonų tonų aluminijaus, amerikiečiai įsiveža 87%. Bene pagrindinė priežastis dėl stokojimo metalų iš vietinių išteklių, tai per daug brangus žaliavos iškasimas ir lydymas, nes gyvoji darbo jėga neproporcingai brangiai kainuoja, be to, varžomas liejyklų tinklo plėtimas dėl oro ir aplinkos teršimo.

— Kintančio laiko reikalavimų švietimoje, nuolatos kinta ir reikalavimai ginkluotom krašto jėgom. Jei I Pas. kare kareiviui buvo statomi pagrindiniai reikalavimai mokėt šauti ir durti, tai II Pas. karas atėjo su daug platesniais reikalavimais atskiram-pavieniui kovo-

tojai, tebesiribojant kautynių lauku. Pokariniuose ribotuose ginkluotuose susidūrimuose ir vietiniuose karuose, taktika, ginklai, vadovavimo sistema, o bene svarbiausia, socialinės-politinės aplinkybės, stipriai paveikė kovotojo asmenybę ir psichologiją. Atsirado rimtas reikalas kovotojui žinoti "kodėl?" Platūs tyrimai parodė, kad įsisąmonintas "kodėl" labai tampriai rišasi su pasiaukojimu, kuris yra priešingybė "privalo" sąvokai, nes kovotojas atiduoda didžiausią galimą auką — gyvybę ar sveikatą kaip didvyris, už įsitikinimą, ar kaip vergas, nes kitos išeities nebeteri.

Padažnėjus ribotiems karams ir platesnio masto diversijoms, išryškėjo pasėkėms veiksmy, atliktų kovotojų su įsitikinimais ir atliekančių tik prievolę. Netenka nustepti komunistineje santvarkoje kovotojų kraštutiniu politiniu apmokyimu, naudojant visas galimas psichologines priemones, nustatyti kovotojo galvosėnà viena kryptimi (tai nereiškia, kad fanatizmas priimtinas). Amerikietis Munson, veikale "The Management of Man" sako — "amerikietis kareivis yra aukšto inteligencijos lygio ir yra individualistas, su didele iniciatyva. Jis vykdo nepalyginamai geriau jam skirtus uždavinius, jei jis tik supranta jų esmę ir žino "kodėl?" kautynių lauke. Tai turi būti vienodai suprantama visų laipsnių kariams, dalyvaujantiems tose pačiose operacijose". (Šis apibūdinimas parašytas 1971 metais, kada dar tebebuvo karinė prievolė. Pastaruoju laiku įvedus kareivių vėrbavimui savanorišką principą, kareivių sudėtis rasiniu atžvilgiu gerokai pasikeitė, todėl ir anas posakis amerikiečiams gal būt yra keistas). Motyvavimas "kodėl", saugumo ar kitais sumetimais nevisuomet bus tikras. Kad nustačius tinkamą fiktyvų motyvavimą, pagalbon turi ateiti politikai, sociologai drauge su psichologais, kad apibrėžtų motyvavimo ribas, nustatytų skalės dydį ir laiką. Čia, suprantama, bendra apimtimi visos ginkluotos jėgos, kai ginkluotų jėgų parengimas vykdomas ne gynybai, bet agresijai. Dalinio skaidinyje šias apybraižas kautynių lauke, turės nustatyti patys dalinių vadai, vadovaudamiesi duotom direktyvom iš aukštesnių vadų.

Korėjos ir Vietnamo ginkluotuose veiksmuose amerikiečiai turėjo eilę pavyzdžių, kurie nusakė skirtumus tarp motyvuotų ir nemotyvuotų kovotojų ir vadų veiksmų. Čia reikia pastebėti, kad daliniuose kovotojams motyvavimas duodamų uždavinių turi labai didelės svarbos ir ta prasme, kad karys duotam atsakymui į klausimą "kodėl?" pilnai pasitiki, nes nuolatos sklinda įvairūs gan-

VIS TOS NUOMONĖS IR VIS SKIRTINGOS

Š.m. rugpiūčio-rugsėjo mėn. "Karys" Nr. 7 paskelbė savanorio-kūrėjo Antano Šukio pasisakymą, tiksliau pasakius kritiką, kuri liečia mane — Salietį, kodėl aš norįs teisinti Lietuvos vyriausybę ir kariuomenę, kad nebuvo pasipriešinta 1940 m. rusų-bolševikų okupacijai. Jis sako, kad aš nepajėgiau suprasti, kad toji kariuomenė 1919-20 m. priešinosi daug galingesniai priešui, kuris buvo nugalėtas ir Lietuvai buvo atkovota nepriklausomybė. Toliau sutvirtinimui savo nuomonės A. Šukis pamini, kad tokių ir panašių nuomonių atsiranda ir daugiau. Čia jis mini mokslininką dr. J. Balį, kuris tokią pat nuomonę buvo pareiškęs vienos paskaitos metu, o taip pat ir spaudoje. Mano kritiko pasitenkinimui norėčiau paminėti, kad asmenybių su panašiomis nuomonėmis tikrai netrūksta. Kaip tik neseniai teko skaityti knygą tikiybiniams temomis išleistą Kanadoje, Montrealyje, vienos lietuviškos parapijos klebono, kuris paminėdamas Lietuvos tragediją, taip pat pareiškė savo nuomonę, kad Lietuvos kariuomenė privalėjo priešintis užpuolikai nors vieną dieną, nors vieną valandą, nors pusvalandį.

Kad dvi sąvokos, privalėti ir galėti yra skirtingos, matomai nuomonės reikšėjimui tokios mintys į galvą nebuvo atėjusios.

Taigi, kad kiekvienas žmogus gali turėti savo nuomonę ir ją viešai reikšti, tai nieko nepaprasto. Tačiau aš pasigendū vieno, tai kodėl mano kritikas, toleruodamas kitų nuomones, nesuteikia man tokios "privilegijos" — turėti savo nuomonę ir ją pareikšti, kad aš su vieno, ar kito nuomonėmis negaliu sutikti, nes jos kartais reiškiamos ne-

—
 dai ir veikia prieš propagandą tiesioginiai ir netiesioginiai per kraštą — namiškiai, draugai ir spaudą. Ruošiant vadus atkreiptinas dėmesys į greitą ir tikslų supratimą direktyvų, tinkamą suformavimą ir aiškių perdavimą kovotojams su neišplėstu, bet įtikinančiu suformavimu vienkovių ar kitokių veiksmų motyvavimu.

paremtos faktais, o tik pagal savo asmeninę nuotauką, t.y., ne taip kaip tikrumoje galėjo būti, bet kaip pačiam geriau patinka.

Supranatma, kad mums lietuviams netekimas nepriklausomybės visuomet bus skaudus prisiminimas ir dėl to nestebėtina, kad vis atsiranda įvairių nuomonių, t.y., ir kaltinimų ir teisinimų Lietuvos buv. vyriausybei ir kariuomenei, kodėl bolševikiniam užpuolikai tuomet nebuvo pasipriešinta. Dėl pačių nuomonių nieko daug nebūtų galima pasakyti, jei jos būtų paremtos bent kokiais faktais, tačiau asmeninės nuomonės, kad vienam, ar kitam tik taip atrodo, didesnės reikšmės negali turėti. Jeigu dar II Pasauliniam karui nepasibaigus atsirasdavo įvairių kaltinimų, kodėl bolševikiniam užpuolikai nebuvo pasipriešinta ir buvo daug neaiškumų, tai dabar, po 30 metų, jau daug kas yra visiškai paaiškėję ir bet kokie gandai ir spėliojimai taip pat nebegali turėti didesnės reikšmės.

Šiuo metu pasisakymai atskirų asmenų, nors jie save laikytų neblogais žinovais ir "strategais", ne visuomet sudaro rimtesnį pagrindą. Pavyzdžiui, yra nuomonių, kad užpuolikai reikėjo priešintis ir jei karo nebūtų galimybės laimėti, tai bent istorikai būtų palankiai apie lietuvių parąšę. O iš kur mes galime žinoti, kaip tie istorikai būtų visa tai aprašę? Juk tikrumoje tai ir buvo pasipriešinta ir tūkstančiai lietuvių partizanų žuvo kovodami dėl laisvės Lietuvai, bet istorikai dėl to kuo mažiausiai rūpinasi, išskyrus, kad mūsų rašytojai keletą romanų sukūrė.

Dar kiti aiškina, kad kariauti su okupantu būtinai reikėjo, nors valandą, nors psuvalandį, atseit vakariečiai būtų išgirdę bašaudant ir būtų atskubėję į pagalbą. Bet kai nebuvo paleista nė vieno šūvio, tai vakariečiai ir šiaip laisvas pasaulis, taip ir "nežino", kad Lietuva bolševikų okupuota, nors jau praėjo 30 metų!

Yra karingai nusiteikusių, kurie nerasdami reikalo pažvelgti į anuo metu susidariusias aplinkybes, smerkia ir Lietuvos vyriausybę ir

kariuomenę kodėl nebuvo pasipriešinta užpuolikai. Pagrindas, kad toji pat kariuomenė priešą nugalėjo kovose dėl nepriklausomybės, tad ir čia ne kitaip turėjo būti, tik reikėjo kariauti. Kad laike dvidešimtmečio pasaulyje daug kas galėjo pasikeisti ir laikas nestovėjo vietoje, tai dėl to nuomonių reiškinėjai per daug sau galvos nekvaršina.

Taigi, vietoje kaltinimų ir teisinimų buv. nepriklausomos Lietuvos vyriausybei ir kariuomenei, gal galima būtų nors trumpai pažvelgti į tuometinę susidariusią padėtį, kuri galėjo atsiliepti į Lietuvos Nepriklausomybės žlugimą.

Kaip jau žinoma, I Pas. karui pasibaigus, su bolševikais buvo pasirašyta keletas sutarčių, kuriomis bolševikai iškilmingai pasižadėjo netrukdyti Lietuvos nepriklausomybei vystytis ir visuomet laikytis draugiškų santykių. Tačiau, čia pat, bolševikinis priešas perėjo į dvigubą žaidimą, t.y., iš vienos pusės, laikėsi pažadėto "draugiškumo" ir dargi Lietuvą kartais palaikydavo tarptautiniuose reikaluose, iš kitos pusės, buvo stengiamasi tarp lietuvių kelti nepasitenkinimus, neramumus ir t.t. Taip pat buvo slaptai sudarinėjami planai, kad atėjus tinkamam laikui, užgrobus Lietuvos valstybę ir sunaikinus jos nepriklausomybę. Tokios progos bolševikai susilaukė, kai Vokietijoje įsigalėjo Hitleris, kuris Europoje išplėtė karo gaisrą. Hitleris su Stalinu pasidalino Pabaltijo valstybes ir Lietuva neteko savo nepriklausomybės. Visas, pirmiau pasirašytas, sutartis bolševikai čia pat panaikino ir nieko apie jas neužsiminė. Tai buvo senai numatyta agresija.

Galėtų kilti klausimas, kokias galimybes Lietuvos vyriausybė tuomet galėjo turėti, kad apsaugojus valstybės nepriklausomybę. Čia tektų pasakyti, kad atėjus kritiškam momentui, dėja, tokių galimybių nebuvo. Lietuva buvo apsupta dviejų susitarusių plėšikų, Stalino ir Hitlerio ir pagalbos iš kur nors negalėjo tikėtis.

Norėtūsi karingai nusiteikusius kritikus kukliai paklaustil jeigu jau tikrai reikėjo kariauti, tai kada? Ar 1939 m., kai bolševikai dėdamiesi

“draugais”, Lietuvai gražino Vilnių, kai jų pagrindiniai tikslai nebuvo neaiškūs? Ar tada Lietuvos vyriausybė turėjo atsakyti Vilniaus ir bolševikams skelbti karą? Ką žin kokių nuomonių tuomet galėjo atsirasti? Ar priešintis užpuolikai 1940 m. kai ginkluotos masės jau buvo sutrauktos prie sienos, o kiti daliniai apgaulės būdu jau buvo į Lietuvą įvesti ir parengti veikimui? Tokiose sąlygose apie pasipriešinimą gal dar galėjo pagalvoti kokie mokslininkai, ar klebonai save laikantys neblogais žinovais, bet jau tik ne kariai, kuriems susidariusios aplinkybės buvo gana aiškios.

Dėl pasitikėjimo laisvomis vakarų demokratiškomis valstybėmis, tai po Vengrijos ir Čekoslovakijos tragiškų įvykių, tokios iliuzijos galėtų jau išgaruoti. O taip pat ir šiandieną, jei pasistengtumėm kiek praregėti ir pasiklausti, kaip viskas ir kieno naudai kolstosi, tai nesunkiai būtų galima pasveikti nuo fantazijų, kad Lietuvos vyriausybė ir kariuomenė yra kaltos dėl nepriklausomybės netekimo. Lietuvos ir kitų Pabaltijos kraštų likimas jau buvo išspręstas ir jokios vyriausybės su savo nutarimais padėtis pakeisti nebegalėjo.

Salietis

ORO PARODA DETROITO MIESTO AERODROME

Rugsėjo 14 ir 15 d. Detroito miesto aerodrome buvo suruošta, kaip jie kad skelbė “Air Show” (Aviacijos šventė). Programa buvo plati ir įdomi. Ją atliko JAV armijos “Golden Knights” ir “Silver Eagles” kariai. Į programą įėjo įvairūs ore atliekami veiksmai: Akrobatika, skridimas ant sparnų, helikopterių demonstravimas, žmogaus iš automobilio į lėktuvą paėmimas, karių iš helikopterio į žemę virvėmis nuleidimas ir parašiutininkų iš aukštumos į žemę suoliai.

Įdomavusi šia oro paroda ir sekma dienį, rugsėjo 15 d., atsiradau aerodrome. Aerodromo aikštėje eilėmis išrikiuoti stovėjo lėktuvai ir helikopteriai. Veikė įvairios karuselės ir jaunimas jose krykštavo. Prekybininkai, išsidėstę įvairiuose pakraščiuose, pardavinėjo alų, coca-cola ir įvairias užkandas ir kitas prekes. Aikštėje jaunimas demonstravo mažus motoru varomus lėktuvėlius. Kaip

tie lėktuvėliai vairuojami, nežinau, bet atrodo vairuojami nuo žemės. Jie, kaip ir pilotai vairuojami lėktuvai ir atlieka įvairius veiksmus: staigiai keliasi aukšty, krinta žemyn, skrenda aukštieji, krinta žemyn, skrenda aukštieji, krinta žemyn, skrenda aukštieji, krinta žemyn.

Žmonės prisinešę įvairių kėdžių, lovų, apklodžių ir pastoviai įsitaisę laukia parodos pradžios. 1:45 val. pakilo du helikopteriai, iš vieno jų iššoko parašiutininkas ir palengva leidosi žemyn. Parašiutininkui iššokus ir dar parašiotui neišsiskleidus skleidžiasi dūmų juosta. Iš pradžių jie tamsiai pilki, o vėliau rudi. Parašiutininkas turi kokią tai prietaisą, o gal motorą ir jis parašiotą kaip automobilį, gali vairuoti, sukuti dešinėn ar kairėn ir nusileisti ten kur jam reikalinga. Giedamas Amerikos himnas. Taip pradeda oro paroda.

Lėktuvų ar helikopterių dideliu skaičiumi šventė nepasižymėjo. Ten dalyvavo vienas didelis karinis transportinis lėktuvas, septyni helikopteriai ir trys ar keturi maži keturių sparnų lėktuvai. Lėktuvai oro veiksmus atlikdavo pavieniui ir galėjai spręsti, kad tai yra kitas lėktuvas, tik iš jo kitokios spalvos.

Helikopteriai, kaip pasirodo, irgi gali skraidyti greitai ir atlikti ore įvairius veiksmus. Atlikinėjo šešių helikopterių grupė, o vienas, septintasis, atliko savo atskirą programą. Šešių helikopterių grupė staigiai metasi į šonus ir išleidžiamų dūmų sudaro žvaigždę. Skridami sudaro piramidę. Atlieka solo “spiral climb”, “pylon pivot” ir kitokius veiksmus.

Maži keturių sparnų lėktuvai buvo gana vikrūs ir dangų raižė gerai: skrido normaliai, skrido ant nugaros, darė staigius 90% pakilimus. Aukštyn skridamas lėktuvas darydavo lanką, apsiversdavo nugara žemyn ir toliau skridavo. Skrido ant šono, darė įvairius suktukus. Kėlėsi aukštyn, krito žemyn, įvairiai vartėsi ir man, kaip nežinančiam ši meną, viską aprašyti yra sunku.

Įdomus veiksmas ir žmogaus nuo automobilio į lėktuvą paėmimas. Lėktuvas išleido virvines kopėčias ir taip žemai skrido, kad automobilyje sėdintis žmogus galėjo jas nutverti ir jomis įlipti į lėktuvą. Bet šis numeris yra sunkus ir pavyko tik iš trečio karto. Du kartus lėktuvui virš automobilio skrendant, kopėčios nebuvo pagautos.

Labai įdomus ir man pirmą sykį matomas, tai ant lėktuvo sparnų pritvirtinto žmogaus vežiojimas. Būtų dar nieko, jei lėktuvas su tuo žmogum skristų normaliai. Bet jis ir su žmogum vykdė įvairią akrobatiką ore: skrido ant nugaros ir įvairiai vartėsi, kėlėsi aukštyn, krito žemyn. Skrendant apsiver-

tusiam, žmogus kabojo žemyn galva ir rankomis mosikavo.

Į pabaigą, iš aukštai skrendančio didelio karinio transportinio lėktuvo pradėjo šokti parašiutininkai. Šoko iš didelės, 8000 pėdų, aukštumos. Pirmą iššoko du ir tvarkingai nusileido į jiems skirtas vietas.

Antrame šokime parašiutininkas, armijos seržantas Larry Stanton, 23 m. demonstravo, kaip reikia nusileisti, jei pirmasis išsiskleidęs parašiotas nutrūksta, arba sugenda. Jis iššoko iš transporto lėktuvo 8000 pėdų aukštyje ir pasiekęs 4000 pėdų aukštį atidarė savo pirmąjį parašiotą. Pagal numatytą programą jis nupiové ir atsipalaidavo nuo jo ir vėl krito iki 2000 pėdų aukščio, bet antrasis parašiotas turėjo kokias tai kliūtis ir ilgai neišsiskleidė. Parašiutininkas buvo bebandas savo atsarginį trečiąjį parašiotą ir jį būtų atidaręs tik 1000 pėdų aukštyje. Ir taip antrajam parašiotui neišsiskleidus, jis krito kokius keturis ar penkis šimtus pėdų, kol pagaliau atidarė savo neklaužadą antrąjį parašiotą. Nusileido saugiai tarp dviejų pastatytų automobilių ir ketvirtį mylios nuo savo taikinio. Pasirodo, kad parašiutininkai turi visuomet du parašiotus ir jei pirmasis neatsidaro, jie vartoja atsarginį parašiotą.

Vėliau iš lėktuvo iššoko du parašiutininkai ir saugiai nusileido į numatytą vietą. Po jų šoko keturi parašiutininkai ir visi saugiai nusileido. Į šią šventę, kaip amerikiečių laikraščiai rašo, atvyko ir į dangų žiūrėjo 20,000 žiūrovų. Tai buvo pirmą suruošta miesto aerodrome tokia šventė 40 metų bėgyje.

Mano manymu, tai nebuvo didelis žiūrovų skaičius. Atsimenu, kad ir Kouno mieste į aviacijos šventes suplaukdavo tūkstančiai žmonių.

Sekančių metų šventės ruošimas priklausys nuo šios pasisekimo. Ir tas pasisekimas, kai bus suvestos visos pajamos ir išlaidos.

A. Grinius

Spalio mėn. KARYJE 296 psl. tilpo eiliuotas kūrinys “Neįvykdytas sprendimas”, kurio autorius yra JUOZAS SLAVĖNAS.

Jurgis Juodis

Kovojantis Simas, aliejus

30 METŲ IŠEIVIJOJE

Dail. Jurgis Juodis, atžymėti 30 metų
išeivijoje —

Leidžia spalvotas, tautinių paveikslų re-
produkcijas (7x9):

1. Mano Tėvų Žemė
2. Laisvės Lietuvai
3. Tėvynės laisvė nemari
4. Kalantos mirtis
5. Kovojantis Simas
6. Margio pėdomis
7. Kur bakūžė samanota
8. Birštonas naktį
9. Rytmetis Punioj
10. Eisism broleliai, namo ...

Kaina: viena reprodukcija — 4 dol., trys
— 10 dol.

Užsisakyti: Jurgis Juodis, 214 Eldert La.,
Woodhaven, N.Y. 11421.

A.A. KŪRĖJAS-SAVANORIS

A. Miliauskas

Po ilgos ir sunkios ligos, rugpiūčio 24 d. mirė 2 pėst. D.L.K. Algirdo pulko karys-savanoris Antanas Miliauskas. Gimęs 1901 m., marijampolietis. Tautiniai patriotiško ir gilaus katalikiško nusistatymo.

1949 m. laivu Mazzaffary su savo šeima atvyko į Australiją ir čia apsigyveno Perth mieste. Užbaigęs 2 metų darbo kontraktą, dėl skirtingų nuomonių šeimoje, pasitraukė kitur gyventi vienas. Nors buvo toliau nuo visų, bet Antanas tautinėje dvasioje nepalūžo. Jis prenumeravo visus lietuviškus laikraščius, o ypač mylėjo KARIJ, kurio laukė iš Amerikos. Gyvai domėjosi lietuviška veikla, dalyvavo nariu Savanorių ir Ramovėnų skyriuose, punktaliai apsimokėdavo nario mokesčių.

Prieš 5 metus savanoris Antanas skaudžiai pergyveno savo pirmojo sūnaus Kęstučio tragišką mirtį. Antras skaudus smūgis, staigi mirtis jo žento J. Barono. Nuo tada Antanas grįžo į Perth'ą, bet po daug metų pertraukos prie šeimos nepritapo. Gyveno vienas, dukters Albinos padedamas.

Daug nelaimių Antaną užgriuvo vienu kartu. Ligos apimtas Antanas patenka ligoninėn. Į tą pat ligoninę ir tuo pat metu, dukterė Albina buvo paimta vėžio ligos operacijai. Žmona Marija krito nuo laipto, nusilaužė koją ir buvo į kitą ligoninę patalpinta.

Nevisai pasveikęs, Antanas tapo iš ligoninės išrašytas.

Žinia, kad Australija išdavė Lietuvą Rusijai, Antaną visai pribaugė; jo akyse sužibėjo ašaros ir nuvežtas ligoninėn, jis mirė.

Rugpiūčio 30 d. kun. J. Petrauskas vadovavo rožiniui, o sekančią dieną, po gedulingų šv. mišių, palydint daugeliui lietuvių, velionio palaikus palydėjo į Karakatos kapines. Abi dienas prie velionio karsto garbės sargyboje stovėjo savanoriai ir ramovėnai — A. Klimaitis ir V. Valaitis. Karstas buvo apdengtas Lietuvos vėliava. Surinkta Tautos Fondui 32 dol. ir ant kapo sudėti gyvų gėlių vainikai.

Paskutinį atsisveikinimo žodį už visus tarė A. Klimaitis, kuris prisiminė mirusio Antano Miliausko jaunystę, kai 2 Pėst. pulko gretose narsiai žygiavo į priešų-rusų, komunistine propaganda prisidengusį ir nešantį Lietuvai badą ir mirtį.

Sudiev Antanai, amžinai. Žmonai, dukrai, sūnui ir anūkams gili užuojauta.

A.K.

A. Miliauskas prie vėliavos deš. su skrybėle rankoje. Už jo, greta, K. Žuromskis. Kairėje — P. Pakalniškis, V. Valaitis ir J. Žukauskas. Nuotrauka iš Australijos

Prisiūnčiu US 20 dol. čekį už 1974 ir 1975 metų "Kario" prenumeratą.

Mūsų sunki kova prieš Australijos vyriausybės neteisingą sprendimą Pabaltijo valstybių atžvilgiu, kiek sąlygos leis, bus tęsiama ir toliau. Man atrodo, kad Australijos PM, jei būtų žinojęs, kad bus toks didelis viso pasaulio pabaltiečių pasipriešinimas, tai Pabaltijo valstybių klausimo visai nebūtų judinęs. Juk tiek daug jam buvo pasiūsta telegramų, laiškų ir peticijų. Tiek daug

straipsnių laikraščiuose, demonstracijų, etc. Atrodo, ne be reikalo, savaitei buvo išvažiuavęs net pailsėti. Bet vis vien liko kietaodis ir, atrodo, liko be jokio sąžinės graužimo — savo padaryto sprendimo neatšaukė.

Priede: Australijos Pabaltiečių atviras laiškas parlamentarams, kuris buvo pakelbtas kai kuriuose laikraščiuose.

V. B.

Waramanga, Australia

RETAS TREJETUKAS

Rudens gamta atgaivina prisiminimą trijų pusbrolių: Liormonų Raimučio, Kubiliūnų Edičio ir Viliūnų Vytuko, pačiame jaunystės žydėjime žuvusių Rytų fronte. Koks sutapimas. Visi trys gimė spalio mėnesį ir visi žuvo 1941 metais, nors ir ne vienu metu.

Tėvams šis metų laikotarpis yra ypatingai liūdnas ir skaudus.

Augindami tikėjosi turėti pagūdą ir paramą senatvėje. Likimas lėmė, kad šiandien ir jų kapų nežino.

Daug metų praėjo nuo tų liūdesio dienų, bet laikas gilių žaizdų neužgydė.

Vt.

(Bendraraištis — iš 355 psl.)

kininkauti jau paruoštos medžiagos papildyme?

Iš skyrių pasisakymo laukiama CV-boje iki š.m. gruodžio 31 d. Atsakymus prašoma siųsti Kultūrinių reikalų vicepimn. adresu: J. Švedas, 1516 So. 49th Crt., Cicero, Ill. 60650, USA.

4. Australijos Skyrių ramovėnų suvažiavimas

Gautu iš Australijos, Adelaidės Skyriaus Valdybos pranešimu, š.m. gruodžio 29 d., Adelaidėje, Lietuvių Meno Dienos proga, kitiems Australijos LKVS "Ramovė" Skyriams pritariant, yra šaukiamas ir įvyks Australijoje gyvenančių ramovėnų suvažiavimas. Šiam suvažiavimui suorganizuoti iniciatyvos ėmėsi LKVS "Ramovė" Adelaidės skyriaus valdyba. Tai sveikintinas reiškinys, kurį CV-ba užgiria ir pilnai šio suvažiavimo iniciatorius remia.

5. LKVS "Ramovė" Statutas

LKVS "Ramovė" skyrių atstovų 1974 m. suvažiavimo naujai pakeistas ir papildytas Sąjungos statusas jau baigiamas spausdinti ir, dar šiais metais, bus išsiuntinėtas visiems skyriams ir ramovėnams žiniai bei vadovautis...

6. Einameji reikalai

P. Gudelio II-ji knyga

Ats. mjr. P. Gudelis leidžia II-ją knygą "Joniškėlio Apskrities Partizanai", kurią spausdina Lietuvių Saleziečių spaustuvė Romoje.

CV-ba ragina skyrius kalbamos knygos išleidimą finansiniai, pagal išgales, asmeniškai ar organizuotai paremti. Surinktus pinigus prašoma persiųsti CV-bos išdininkui, kuris persiųs juos P. Gudeliui. Su pinigais prašoma atsiųsti ir aukotojų sąrašą, kuriems autorius numato padėkoti, pasiunčiant jiems knygą su atitinkamu įrašu.

Kas norėtų, savo auką gali pasiųsti ir betarpiu p. Gudelio adresu: 6786 Lemberg St., Huttelbret 14, West Germany.

LKVS "Ramovė" KARINIO turinio knygnas

Gen. M. Reklaičiui, ilgus metus

tvarkiusiam ir globojusiai LKVS "Ramovė" karinio turinio knygų knygyną, CV-ba reiškia padėką.

Šiuo metu knygnas, tolimesniai globai ir tvarkymui yra perduotas Lietuvos Laisvės Kovų Muziejui Čikagoje. Per Skyrių Valdybas, kolegoms ramovėnai yra raginami šį knygyną turimomis karinio turinio knygomis, žurnalais ir kt. paremti. Knygnas prašoma siųsti LLK Muziejaus vedėjo adresu: V. Diminskas, 7301 So. Artesian Ave., Chicago, Ill. 60629, USA.

Už skirtas knygas kalbamam knygynui CV-ba iš anksto dėkoja.

Spaudos ir informacijos reikalai

CV-bos nariui spaudos ir informacijos reikalams S. Jurui pageidaujant, nuo š.m. spalio 8 d. jis atleidžiamas nuo spaudos ir informacijos reikalų tvarkymo CV-boje. P. Juras toliau tvarkys mirusių karių registracijos reikalus. Apei mirusius lietuvius karius ir ramovėnus paršoma betarpiu informuoti S. Jurą, adresu: 4017 So. Artesian Ave., Chicago, Ill. 60632, USA. Tel. VI-74225.

K. Dabulevičius   **E. Vengianskas**
CV Pirmininkas   Sekretorius

AUKOJO KARIUI:

(Liepa, Rugpiūtis, Rugsėjis, 1974)

\$200.00:
L.Š.S.T. Centro Valdyba, Detroit, MI

\$100.00:
L.K.V.S. "Ramovė" Clevelando sk.

\$30.00:
L.K.V.S. "Ramovė" Omaha Sk.
Plechavičienė, Cleveland, OH

\$20.00:
LŠST "Klaipėda" J.Š. kp., Cicero, IL

\$12.00:
Kuzmickas Kl., Prahran, Australia

\$10.00:
Sepetys J., Detroit, MI

\$9.50:
Venys Jz., W. Germany

\$6.00:
Čeputis Kl., Muskegon, MI

\$5.80:
Kuzmickas St., Inglewood, Australia

\$5.50:
Mikulskis Alf., Cleveland, OH

\$5.00:
Bukšnis P., Dearborn, MI
Juodis J., Woodhaven, NY
Lungys Stp., Dearborn Hts, MI
Sakas P., Rim Forest, CA
Skardis J., S.S. Marie, Canada
Urba J., Amsterdam, NY

\$4.00:
Jurgaitis St., Cleveland, OH

\$3.00:
Daniliauskas J., Stamford, CT
Kodatis K., Miami, FL
Nenortas V., Hartford, CT
Stočkus J., Toronto, Canada

\$2.00:
Bakšys St., Hamilton, Canada
Biveinis Vl., Waramanga, Australia
Dapkus M., So. Boston, MA
Griškėnas V., Baltimore, MD
Jurevičius Br., Hamilton, Canada
Lukas K., Abbotsford, Canada
Martinkus St., Chicago, IL
Masilius A., Simcoe, Canada
Ribokienė E., Brockton, MA
Smilys J., Omaha, NE
Žebertavičius A., Windham, Canada

\$1.00:
Aglinskas Pr., Chicago, IL
Bačiulis Vl., Willowick, OH
Bačiulis Alb., Chicago, IL
Brazauskas L., Cleveland, OH
Bremas A., Chicago, IL
Česna J.D., St. Paul, MN
Diržys A., Brooklyn, NY
Janušonis A., Woodhaven, NY
Kalytis Vl., Great Neck, NY
Likander A.J., Chicago, IL
Šiaučiūnas J., Cicero, IL
Vaitiekūnienė E., Jeffersonville, NY
Venckus J., So. Boston, MA
Zenkus A.L., Worcester, MA
Žukauskas Kl., Beverly Shores, Ind.

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja

1974 m. KARIO Nr. 7 (rugp.-rugs.) 272 psl., straipsnelyje "Padėka" atspausdinta "L.Š.S.T. CV per kp. p-ką K. Milkovaitį — \$5.00", TURI BŪTI — \$50.00.

NAUJAS "KARIO" ADRESAS**Prenumeratos mokesti ir korespondencija siusti šiuo NAUJU adresu:****341 HIGHLAND BLVD., BROOKLYN, N.Y. 11207****KARIO PRENUMERATORIAMS IR PLATINTOJAMS**

Kylančios kainos, deja, neaplenkė ir KARIO spausdinimo. Už spaudos darbą spaustuvė nuo sausio 1 d. 1974 m. pakėlė kainas 12%, o nuo š.m. birželio mėn. popieriaus kaina vėl pakilo 9%.

Esame priversti ir mes, nors ir labai apgailestaudami, kelti prenumeratos kainą. Nuo sausio 1 d. 1975 m. prenumeratos mokestis bus \$10.00 metams, atskiro KARIO nr. kaina — \$1.00.

Tikimės, kad KARIO skaitytojai, suprasdami mūsų žurnalo svarbią misiją, nepabūs tik vienu doleriu brangesnio metinio mokesčio ir rems mūsų darbą ir toliau.

Suprasdami, tačiau, ir mūsų skaitytojų biudžetinius sunkumus, darome išimtį tiems prenumeratoriams, kurie sumokės prenumeratą iki gruodžio mėn. 10 d. 1974 m.; jiems prenumerata už 1975 metus — tik \$9.00.

KARIO Administracija

UŽSIENIO prenumeratoriai prašomi nedelsiant pranešti KARIO administracijai naujus pašto kodų numerius.

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skirti straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Ceklius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.